Праваабарончы цэнтр «ВЯСНА»

МАНІТОРЫНГ ВЫКАНАННЯ ПРАВА НА СПРАВЯДЛІВАЕ СУДОВАЕ РАЗБІРАЛЬНІЦТВА ПАДЧАС РАЗГЛЯДУ СПРАЎ АБ АДМІНІСТРАТЫЎНЫХ ПРАВАПАРУШЭННЯХ

Вынікі даследавання, праведзенага ў дванаццаці судах Мінска, Брэста, Віцебска, Наваполацка і Полацка ў перыяд з 22 сакавіка па 2 красавіка 2004 года

KAMUNIKAT.org

Мінск
2004

Human Rights Centre “Viasna”

THE MONITORING OF REALIZATION OF THE RIGHT FOR FAIR COURT EXAMINATION DURING CONSIDERATION OF CASES ON ADMINISTRATIVE OFFENCES

The results of the research conducted in twelve courts of Miensk, Bierascie, Viciebsk, Navapolacak and Polacak within the period from March 22 till April 2, 2004

The publishers express their thanks to the members of HELSINKI HUMAN RIGHTS FOUNDATION (Warsaw, Poland) for the provided methodical materials and consultations

Выдаўцы выказваюць падзяку
ХЕЛЬСІНКСКАМУ ФОНДУ ПА ПРАВАХ ЧАЛАВЕКА
(Варшава, Польшча)
за ласкава прадастаўленыя метадычныя матэрыялы і кансультацыі,
а таксама ўсім удзельнікам групы па маніторынгу,
рэгіянальным каардынатарам і валанцёрам, без чыёй самаадданай працы
дадзенае даследаванне не было б рэалізавана.

Над выданнем працавалі:
Юрый Чавусаў, Уладзімір Лабковіч, Яўгенія Місілевіч, Алесь Кастыка
Пераклад: Андрэй Саротнік
Рэцэнзент: Барыс Звоскаў, выпускнік Вышэйшага міжнароднага курса па правах чалавека

Брашура падрыхтавана на базе Выканаўчага бюро Рабочай групы Асамблеі няўрадавых дэмакратычных арганізацый Беларусі

© Праваабарончы цэнтр «Вясна», 2004

ЗМЕСТ

Уводзіны 5

1. Пастаноўка праблемы і мэты маніторынгу: 6

апісанне сітуацыі з выкананнем права на справядлівае судовае разбіральніцтва падчас разгляду спраў аб адміністратыўных правапарушэннях 6

мэты маніторынгу і шляхі іх дасягнення 8

2. Аналіз права і судовай практыкі: 11

заканадаўства пра разгляд спраў аб адміністратыўных правапарушэннях 11

практыка прыцягнення да адміністратыўнай адказнасці 19

3. Метадалогія даследавання 28

стратэгія маніторынгу: даследчыцкія мэты і задачы 28

інструментарый: лісты назірання 34

4. Дадзеныя, атрыманыя ў выніку даследавання 45

разгляд спраў аб адміністратыўных правапарушэннях 45

умовы працы судоў 82

5. Агульныя высновы 92

6. Рэкамендацыі па паляпшэнні становішча 97

рэкамендацыі дзяржаўным органам адносна практыкі разгляду спраў аб адміністратыўных правапарушэннях 97

рэкамендацыі Нацыянальнаму сходу Рэспублікі Беларусь па ўвядзенні ў Працэсуальна-выканаўчы кодэкс аб адміністратыўных правапарушэннях гарантый выканання права грамадзянаў на справядлівае судовае разбіральніцтва 100

Дадатак:

Умовы ажыццяўлення праваабарончага маніторынгу ў беларускіх судах 105

Рэзюме на англійскай мове 112

CONTENTS

Introduction 5

1. **Raising of the problem and aims of the monitoring** 6
   Description of the situation with realization of the right for fair and impartial examination during consideration of cases on administrative offences 6
   Aims of the monitoring and ways of their achievement 8

2. **The analysis of the law and judicial practice** 11
   Legislation on consideration of administrative cases 11
   Practice of bringing to administrative account 19

3. **Methodology of the research** 28
   Strategy of the monitoring: research aims and objectives 28
   Tools: monitoring sheets. 34

4. **Information received during research** 45
   Investigation of cases on administrative offences. 45
   conditions of court work 82

5. **General conclusion** 92

6. **Recommendations on improvement of the current situation** 97
   Recommendations for the state organs regarding the practice of administrative cases investigation 97
   Recommendations for the National Assembly of the Republic of Belarus on introducing into the Proceeding and executive code on administrative offences (PECoAO) guarantees of realization of the citizens’ right for fair court assize 100

Appendix:

Conditions of realization of human rights monitoring in Belarusan courts. 105

Resume in the English language 112

Уводзіны

Адным з асноўных інстытутаў дэмакратычнага грамадства і прававой дзяржавы з'яўляецца справядлівы суд. Права на справядлівы суд належыць да фундаментальных правоў чалавека і замацавана ва Усеагульнай дэкларацыі правоў чалавека. Згодна з Міжнародным пактам аб правах чалавека, кожны абвінавачаны мае права на справядлівы і публічны разгляд яго справы кампетэнтным і незалежным судом, створаным на падставе закону.

Разгляд беларускімі судамі спраў аб адміністратыўных правапарушэннях — недастаткова даследаваная галіна. Афіцыйная статыстыка дае няшмат інфармацыі пра стан рэчаў у гэтай сферы. У той жа час сотні тысяч беларускіх грамадзянаў штогод прыцягваюцца да адміністратыўнай адказнасці, штогод у судах краіны адбываецца каля трохсот тысяч пасяджэнняў па справах аб адміністратыўных правапарушэннях, на якіх прысуджаюцца пакаранні ў выглядзе арыштаў і вялікіх штрафаў. Аднак пытанні выканання правоў чалавека падчас гэтых працэсаў, у прыватнасці, права на справядлівы суд, застаюцца на перыферыі ўвагі грамадскасці.

Праваабарончыя арганізацыі шляхам маніторынгу павінны прыцягваць грамадскі інтарэс да гэтай праблемы і дамагацца паляпшэння становішча з выкананнем права на справядлівы суд. Адным з крокаў у гэтым накірунку з'яўляецца праграма маніторынгу выканання права на справядлівы суд, здзейсненая актывістамі Праваабарончага цэнтра «Вясна» ў перыяд з 22 сакавіка па 2 красавіка 2004 года. Дадзеная брашура з'яўляецца вынікам гэтай працы.

Аўтары спадзяюцца, што вынікі назірання за 533-ма адміністратыўнымі працэсамі ў дванаццаці судах пяці гарадоў краіны і распрацаваныя на іх падставе прапановы дадуць матэрыял, які будзе скарыстаны беларускімі судамі дзеля паляпшэння працы пры разглядзе спраў аб адміністратыўных правапарушэннях.

Таксама аўтары разлічваюць, што атрыманыя ў выніку маніторынгу дадзеныя стануць падмуркам для ўнясення ў праект Працэсуальнага кодэкса аб адміністратыўных правапарушэннях дадатковых гарантый выканання правоў чалавека. Некаторыя прапановы па замацаванні гэтых палажэнняў змешчаны ў дадзенай брашуры ў раздзеле «Рэкамендацыі па паляпшэнні становішча».

Вынікі гэтага даследавання павінны паспрыяць больш поўнаму выкананню правоў грамадзянаў і патрабаванняў закону падчас ажыццяўлення разгляду спраў аб адміністратыўных правапарушэннях.

Каардынатар праграмы маніторынгу
Юрый Чавусаў

1. Пастаноўка праблемы і мэты маніторынгу

Апісанне сітуацыі з выкананнем права на справядлівае судовае разбіральніцтва падчас разгляду спраў аб адміністратыўных правапарушэннях

Грамадскае аб'яднанне «Праваабарончы цэнтр «Вясна» мае грунтоўны вопыт назірання за адміністратыўнымі, крымінальнымі, грамадзянскімі працэсамі ў судах Беларусі. У штогадовых аглядах-хроніках парушэнняў правоў чалавека ў Беларусі, якія выдаюцца ПЦ «Вясна», неаднаразова адзначалася, што падчас судовых працэсаў парушаюцца асноўныя правы чалавека. Гэта адбываецца не толькі ў выніку парушэння судамі норм працэсуальнага заканадаўства, але таксама з-за недахопаў у самім заканадаўстве, якое часам не ўтрымлівае дастатковых гарантый для ажыццяўлення справядлівага судовага разгляду.

Парушэнні патрабаванняў закону і парушэнні права на справядлівае судовае разбіральніцтва асабліва характэрныя для адміністратыўных судовых працэсаў, у якіх вырашаюцца справы аб дробных правапарушэннях. Прадстаўнікі ПЦ «Вясна» штогод прымаюць удзел альбо назіраюць за сотнямі судовых пасяджэнняў па адміністратыўных правапарушэннях і фіксуюць падчас іх правядзення парушэнні права абвінавачанага на абарону, парушэнні тэрмінаў разгляду справы, незаконнае правядзенне таемных працэсаў, адначасовы разгляд у адным працэсе справы ў дачыненні да некалькіх правапарушальнікаў, парушэнні правілаў ацэнкі доказаў і недастатковую ўвагу да доказаў з боку абароны, парушэнні прэзумпцыі невінаватасці і інш. У выніку гэтага судовы разгляд адміністратыўных спраў вельмі часта з'яўляецца неаб'ектыўным і несправядлівым.

Часцей за ўсё ў гэтых справах не прымаюць удзел адвакаты, што таксама спрыяе парушэнням закону. Узровень пракурорскага нагляду за разглядам спраў аб адміністратыўных правапарушэннях застаецца вельмі нізкім: пракуроры даволі рэдка ўдзельнічаюць у судовых пасяджэннях па гэтай катэгорыі спраў. У Беларусі склалася заганная практыка, калі адміністратыўныя працэсы адбываюцца па спрошчанай працэдуры, не прадугледжанай заканадаўствам. Суддзі

збольшага ставяцца да гэтых спраў як да другарадных, што з'яўляецца недапушчальным. У выніку суды ніжэйшага ўзроўню не выконваюць патрабаванні працэсуальнага заканадаўства і парушаюць асноўныя правы абвінавачаных, у тым ліку права на справядлівае судовае разбіральніцтва, зафіксаванае ў Міжнародным пакце аб грамадзянскіх і палітычных правах і ў Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь.

Пры гэтым пакаранне за здзяйсненне адміністратыўнага правапарушэння можа складаць да 15 сутак адміністратыўнага арышту, таксама прадугледжаны велізарныя штрафы памерам да некалькіх тысяч долараў. Парадаксальна, але штрафныя санкцыі за адміністратыўнае правапарушэнне могуць перавышаць памер штрафу за некаторыя крымінальныя злачынствы ажно ў дзесяць разоў. Гэта азначае, што адміністратыўная адказнасць з'яўляецца дастаткова сур'ёзным сродкам прававога ўздзеяння, звязаным з істотным абмежаваннем правоў. Таму прыцягненне да гэтага віду адказнасці мусіць адбывацца ў адпаведнасці з законам і толькі ў межах справядлівай працэдуры. У тым ліку гэта датычыцца і тых выпадкаў, калі адміністратыўныя справы разглядаюцца судом.

За сем год дзейнасці грамадскай прыёмнай ПЦ «Вясна» да юрыстаў арганізацыі звярнуліся сотні грамадзянаў, якія скардзіліся на парушэнне іх правоў падчас разгляду адміністратыўных спраў. Штогод юрысты ПЦ «Вясна» складаюць дзесяткі скаргаў у вышэйстаячыя суды на рашэнні па адміністратыўных справах — шмат якія з гэтых скаргаў задаволеныя вышэйстаячымі судамі.

Сітуацыя пагаршаецца тым, што пастановы судоў па адміністратыўных справах набываюць моц адразу пасля іх абвяшчэння — яны не падлягаюць касацыйнаму альбо апеляцыйнаму перагляду. Падача нагляднай скаргі можа стаць падставай для перагляду справы толькі пры наяўнасці бясспрэчнага юрыдычнага абгрунтавання — напісанне такой скаргі не абавязкова цягне за сабой спыненне выканання рашэння і перагляд справы. Такім чынам, грамадзяне Беларусі пазбаўлены эфектыўнага сродку прававой абароны ад парушэння іх правоў падчас адміністратыўных працэсаў.

Яшчэ адной умовай, якую трэба ўлічваць пры ацэнцы выканання працэсуальных патрабаванняў падчас разгляду спраў аб адміністратыўных правапарушэннях, з'яўляюцца кепскія матэрыяльна-тэхнічныя ўмовы працы судоў. Кепскае забеспячэнне судоў і недастат-

ковая ўвага судовай адміністрацыі да пытанняў належнай працы па адміністрацыйных матэрыялах часта пазбаўляюць грамадзянаў магчымасці абараніць свае правы. У прыватнасці, адсутнасць доступу ў суды для інвалідаў, адсутнасць у будынках суда дастатковай інфармацыі пра расклад працы суддзяў, пошук адвакатаў і іншых неабходных звестак, адсутнасць элементарных умоў для працы грамадскага будынка (агульнадаступных гардэробаў і прыбіральняў, буфетаў альбо кавярняў, магчымасцяў паркоўкі аўтамабіляў), неабгрунтаваныя абмежаванні ў доступе да судовых пакояў, нястача неабходнага абсталявання ствараюць перашкоды грамадзянам у доступе да суда.

Вынікам уздзеяння ўсіх адзначаных фактараў з'яўляецца тое, што падчас разгляду адміністратыўных спраў суды Беларусі стала і сістэматычна парушаюць нормы працэсуальнага заканадаўства і права грамадзянаў Беларусі на справядлівае і адкрытае судовае разбіральніцтва.

Мэты маніторынгу і шляхі іх дасягнення

ПЦ «Вясна» неаднаразова звяртаў увагу дзяржаўных органаў на парушэнні, што дапускаюць суды падчас разгляду адміністратыўных спраў, выказваў пратэст адносна практыкі, якая склалася ў судах краіны пры іх разглядзе. Аднак дзяржаўныя органы і прадстаўнікі судовай сістэмы не прызнаюць наяўнасць гэтай праблемы. На іх думку, нават калі закон і парушаецца падчас разгляду асобных спраў, у цэлым судаводства па адміністратыўных справах адбываецца без парушэнняў і адпавядае міжнародным нормам у галіне правоў чалавека. Афіцыйная статыстыка не фіксуе парушэнняў правоў чалавека падчас судовых працэсаў і ўвогуле надае мала ўвагі справам аб адміністратыўных правапарушэннях.

Такім чынам, каб давесці да дзяржаўных органаў наяўнасць пазначанай праблемы і патрабаваць змянення сітуацыі, было вырашана правесці сістэмны маніторынг разгляду беларускімі судамі спраў аб адміністратыўных правапарушэннях і дакладна зафіксаваць маштабы парушэнняў, прынамсі, у межах асобных судоў. У якасці аб'екта маніторынгу былі абраныя 12 судоў Мінска, Брэста, Віцебска, Полацка, Наваполацка. Яны з'яўляюцца дастаткова рэпрэзентацыйнымі, прадстаўляюць сталіцу, абласныя цэнтры, гарады раённага падпарадкавання і вясковыя тэрыторыі (раёны).

Наяўнасць вынікаў маніторынгу, у якіх дакладна зафіксаваныя маштабы парушэнняў правоў чалавека падчас разгляду спраў аб адміністратыўных правапарушэннях, дазваляе звярнуцца ў судовыя органы з прапановамі аб змяненні судовай практыкі. Гэтыя змены мусяць быць скіраваныя на выкананне права абвінавачанага на справядлівы разгляд яго справы ў межах аб'ектыўнага і ўсебаковага працэсу і вызначанай у законе судовай працэдуры. Судаводства павінна адбывацца з поўным выкананнем правоў грамадзянаў на абарону, на прадастаўленне доказаў на сваю карысць, з дакладным інфармаваннем грамадзянаў пра іх правы ў межах адміністратыўнага працэсу. Таксама існуе неабходнасць паляпшэння доступу грамадзянаў да суда, павышэння культуры працы суддзяў і стварэння спрыяльных матэрыяльна-тэхнічных умоў для ажыццяўлення правасуддзя.

Акрамя таго, зараз у беларускім Парламенце разглядаецца праект новага Працэсуальна-выканаўчага кодэкса аб адміністратыўных правапарушэннях, які будзе цалкам рэгуляваць усе пытанні прыцягнення грамадзянаў да адміністратыўнай адказнасці, у тым ліку працэдуру судовага разгляду адміністратыўных матэрыялаў. Гэты фактар стаў дадатковым штуршком для рэалізацыі дадзенага даследавання, паколькі з'явілася магчымасць паўплываць на змяненне ўмоў разгляду спраў аб адміністратыўных правапарушэннях у беларускіх судах праз прапановы да зместу новага адміністратыўна-працэсуальнага заканадаўства.

Наяўнасць вынікаў маніторынгу з зафіксаванымі маштабамі парушэнняў правоў грамадзянаў і дадзенымі пра адхіленні ад устаноўленай працэдуры разгляду адміністратыўных правапарушэнняў дазваляе патрабаваць унясення ў гэты законапраект норм, якія б прадухілілі парушэнні правоў грамадзянаў падчас разгляду адміністратыўных спраў, сталі б гарантыяй выканання права на справядлівы суд.

Аб'ектам даследавання, якое ладзілася ў межах маніторынгу, было выкананне працэсуальных правоў грамадзянаў, а таксама тыя праблемы, што маюць месца ў арганізацыі і ўмовах працы раённых судоў. Пры гэтым у мэты маніторынгу не ўваходзіла ацэнка сутнасці рашэнняў, што прымаліся судамі па выніках разгляду спраў, — увага была скіраваная толькі на працэсуальны момант.

Мэта маніторынгу была вызначана наступным чынам:

правесці аналіз выканання права на справядлівае судовае разбіральніцтва падчас разгляду спраў аб адміністратыўных правапарушэннях і ўнесці прапановы па прывядзенні працэсуальнага заканадаўства і судовай практыкі ў адпаведнасць са стандартамі правоў чалавека.

У межах дадзенай мэты былі вызначаны наступныя аператыўныя задачы маніторынгу:

- *ажыццявіць назіранне за выкананнем права на справядлівае судовае разбіральніцтва падчас судовых працэсаў па адміністратыўных справах у дванаццаці судах базавага ўзроўню Мінска, Брэста, Віцебска, Полацка, Наваполацка;*
- *давесці вынікі праведзенага маніторынгу да ведама прэсы, грамадскасці і суддзяў;*
- *распрацаваць па выніках маніторынгу рэкамендацыі па ўнясенні змен у заканадаўства і выпраўленні судовай практыкі, перадаць гэтыя рэкамендацыі адпаведна ў Парламент Рэспублікі Беларусь і ў суды.*

KAMUNIKAT.org

2. Аналіз права і судовай практыкі

Згодна з афіцыйнай статыстыкай, якую распаўсюджвае Міністэрства ўнутраных спраў, штогод у Беларусі фіксуецца да пяці мільёнаў адміністратыўных правапарушэнняў, і гэтая лічба мае ўстойлівую тэндэнцыю да павелічэння. Гэта значыць, што прыкладна кожны другі жыхар нашай краіны здзяйсняе цягам года адміністратыўнае правапарушэнне. Сярод найбольш распаўсюджаных відаў адміністратыўных правапарушэнняў — кіраванне аўтатранспартам у нецвярозым стане, распіццё спіртовых напояў у грамадскім месцы альбо з'яўленне ў грамадскіх месцах у нецвярозым стане, парушэнне правілаў гандлю і аказання паслуг насельніцтву, гандаль у нявызнааных месцах, дробнае хуліганства, дробны крадзёж. Па кожным з гэтых відаў правапарушэнняў штогод прыцягваецца да адміністратыўнай адказнасці (а гэта значыць штрафы, арышты на тэрмін да 15 сутак) больш за дзесяць тысяч чалавек.

Заканадаўства пра разгляд спраў аб адміністратыўных правапарушэннях

Прычына таго, што так відавочна павялічваецца колькасць правапарушэнняў, палягае зусім не ў росквіце антыправавых настрояў насельніцтва. Справа ў тым, што наша адміністратыўнае заканадаўства маральна састарэла і не адпавядае сённяшнім палітычна-прававым рэаліям. Кодэкс аб адміністратыўных правапарушэннях (КаАП) — асноўны заканадаўчы акт у гэтай сферы — быў прыняты яшчэ ў 1984 годзе і, адпаведна, адлюстроўвае тагачасную рэчаіснасць. Дастаткова сказаць, што калі цяпер суддзі вызначаюць пакаранне згодна з дзейным Кодэксам аб адміністратыўных правапарушэннях, яны, у адпаведнасці з артыкулам 1 згаданага Кодэкса, робяць гэта ў мэтах *«охраны общественного строя СССР, социалистической собственности, укрепления социалистической законности и воспитания граждан в духе точного и беспрекословного исполнения Конституции СССР и в духе уважения к правилам социалистической жизни»*. Натуральна, што ў такім выпадку любы працэс ператвараецца ў прафанацыю — дастаткова толькі каму-небудзь

з правапарушальнікаў па-сапраўднаму задумацца, на падставе чаго і з якой мэтай яго прыцягваюць да адказнасці.

Гэтая праблема наспела ўжо даволі даўно, але вырашэнне яе доўгі час абмяжоўвалася паўмерамі. Агульнавядома, што ў дзейны КаАП за часы глыбокіх пераўтварэнняў у нашым грамадстве (у асноўным у 90-я гады) было ўнесена каля 200 змен, якія шмат у чым набліжалі яго да сучаснасці і рабілі адпаведным духу правоў чалавека. Змяненні і дапаўненні ўносяцца ў КаАП кожнай чарговай сесіяй Парламента, практычна кожны артыкул КаАП заканчваецца заўвагай пра ўнесеныя ў яго змены. У выніку КаАП набыў выгляд дзіўнага кентаўра, складзенага з норм сацыялістычнай законнасці, але дапоўненага элементамі, прыстасаванымі да сучаснай прававой сістэмы Беларусі. Спробы Вярхоўнага суда і Канстытуцыйнага суда вырашыць пытанне састарэласці КаАП на ўзроўні яго выкарыстання судамі не прывялі да якаснага змянення сітуацыі.

Таму, напэўна, будзе слушнай выснова пра тое, што дзейны КаАП — самы архаічны з кодэксаў у нашым заканадаўстве. Усе іншыя сферы грамадскага жыцця ўжо рэгулююцца новымі кодэксамі, прынятымі ў адпаведнасці з канцэпцыяй судова-прававой рэформы. Новыя Крымінальны, Крымінальна-працэсуальны, Грамадзянскі, Грамадзянска-працэсуальны, Гаспадарча-працэсуальны, Жыллёвы, Шлюбна-сямейны, Мытны і іншыя кодэксы згодна з патрабаваннямі рэчаіснасці адпаведныя галіны права давялі да ладу. І хоць шмат якія прагрэсіўныя нормы не трапілі ў гэтыя кодэксы — напрыклад, суд прысяжных па крымінальных справах быў прадугледжаны ў новым Крымінальна-працэсуальным кодэксе, але Прэзідэнт адмовіўся падпісваць адпаведныя артыкулы, і таму яны не набылі моц, а пасля ўвогуле былі выключаны з Кодэкса, — у цэлым заканатворчая праца прынесла плён, і яе трэба занесці ў актыў Парламента і Нацыянальнага цэнтра законапраектнай дзейнасці.

Надышла чарга ўдасканалення і адміністратыўна-прававой галіны.

З 1995 года вялася праца над двума новымі кодэксамі, якія павінны замяніць КаАП 1984 года. 2 красавіка 2002 года Саветам Рэспублікі быў зацверджаны Кодэкс аб адміністрацыйных правапарушэннях — у ім вызначаны прыкметы ўсіх правапарушэнняў і замацаваны агульныя нормы, што датычацца ўсіх правапарушэнняў.

Асобным Працэсуальна-выканаўчым кодэксам аб адміністрацыйных правапарушэннях будуць вызначаны: парадак вядзення адміністрацыйных спраў, правы ўдзельнікаў адміністрацыйнага працэсу, парадак выканання пастаноў аб адміністрацыйным спагнанні. Такім чынам, заканадаўцы збіраюцца падзяліць матэрыяльную і працэсуальную часткі гэтай галіны заканадаўства (як гэта цяпер існуе ў крымінальнай галіне), адначасова наблізіўшы яе да сучаснага жыцця.

Верагодна, на адной з наступных сесій Парламента будзе зацверджаны Працэсуальна-выканаўчы кодэкс аб адміністрацыйных правапарушэннях (ПВКаАП), які будзе вызначаць працэдуру прыцягнення да адміністратыўнай адказнасці, правы і абавязкі ўдзельнікаў адміністратыўнага працэсу, органы, што будуць разглядаць справы аб адміністратыўных правапарушэннях, а таксама рэгуляваць выкананне адміністратыўных спагнанняў. Трэба адзначыць, што на дадзены момант, перад трэцім чытаннем, ПВКаАП вельмі змяніўся ў параўнанні з тым тэкстам, які быў прапанаваны да разгляду Прэзідэнтам (праекты новых кодэксаў у Парламент традыцыйна ўносіць кіраўнік дзяржавы).

Агульнай якасцю двух новых кодэксаў (ужо прынятага, але не ўведзенага ў дзеянне КаАП і ПВКаАП, які рыхтуецца) з’яўляецца тое, што заканадаўства робіцца больш актуальным, болей адпавядае сучаснаму жыццю. Шмат якія рудыменты савецкай прававой сістэмы знікаюць з абноўленага заканадаўства. Адначасова адміністратыўная галіна шмат у чым робіцца падобнай да крымінальнага заканадаўства — гэтыя дзве галіны права цяпер фармуюцца ў адным ключы, зыходзячы з агульных прынцыпаў.

Кодэкс аб адміністратыўных правапарушэннях 2003 года

Нягледзячы на тое, што новы КаАП ужо прайшоў усю працэдуру ў заканадаўчым працэсе — быў зацверджаны ў канчатковым выглядзе Палатай прадстаўнікоў у снежні 2002 года і Саветам Рэспублікі ў красавіку 2003 года, а таксама падпісаны Прэзідэнтам, — пакуль што ён не набыў моц. Пра гэта гаворыць апошні раздзел новага КаАП, які вызначае, што новы кодэкс уводзіцца ў дзеянне спецыяльным законам. Такім чынам, цяпер ідзе перападрыхтоўка праваахоўных органаў і судоў, іх супрацоўнікі вывучаюць новы КаАП, рыхтуюцца да яго ўвядзення. Трэба чакаць, што закон аб увядзенні ў

дзеянне новага КаАП будзе прыняты пасля таго, як Парламент канчаткова прыме, а Прэзідэнт падпіша Працэсуальна-выканаўчы кодэкс аб адміністрацыйных правапарушэннях — гэтыя два кодэксы цесна звязаныя, і іх увядзенне паасобку не мае сэнсу.

Паспрабуем зараз крыху прааналізаваць фактычна выніковы варыянт працы нашых заканатворцаў. КаАП 2003 года з'яўляецца новым як па форме, так і па змесце. У адрозненне ад старога КаАП, новы не ўтрымлівае норм працэсуальнага характару, не рэгулюе працэдуру прыцягнення да адміністратыўнай адказнасці (гэта сфера дзеяння ПВКаАП), а толькі вызначае падставы і ўмовы адміністратыўнай адказнасці. Ён таксама вызначае, якія дзеянні з'яўляюцца правапарушэннем, апісвае склад адпаведных правапарушэнняў (то бок пералічвае іх прыкметы), устанаўлівае віды адміністратыўных спагнанняў, а таксама вызначае, у якім памеры і якога віду адміністратыўнае спагнанне можа быць прызначана за здзяйсненне правапарушэння па кожным канкрэтным артыкуле ў выпадку прызнання суб'екта (юрыдычнай альбо фізічнай асобы, якая дасягнула ўзросту адказнасці) вінаватым у здзяйсненні дадзенага правапарушэння.

Тым часам, хаця КаАП яшчэ не набыў моц, у яго ўжо ўносяцца змены. Напрыклад, раздзел 12 «адміністратыўныя правапарушэнні ў галіне прадпрымальніцкай дзейнасці» атрымаў дзевяць новых артыкулаў, яшчэ ў тры артыкулы былі ўнесеныя змены, і нават у некаторыя з тых дзевяці новых артыкулаў унеслі дадатковыя змены. Такім чынам, за некалькі месяцаў пасля прыняцця Парламентам новага Кодэкса была перапісаная амаль палова гэтага вельмі істотнага раздзела. І справа тут зусім не ў патрэбе актуалізаваць Кодэкс у сувязі з нейкімі карэннымі трансфармацыямі ў прадпрымальніцкім праве. Такая нестабільнасць у вялікай ступені звязана з першапачатковай заганнасцю нашай прававой сістэмы — увесь час з'яўляюцца новыя акты Прэзідэнта, указы і дэкрэты наконт змянення падстаў і памераў адміністратыўнай адказнасці, перманентна ідзе працэс вызначэння новых штрафных санкцый. А ў нашай прававой сістэме дэкрэт мае больш высокую юрыдычную моц, чым кодэкс — таму і даводзіцца яго змяняць і дапаўняць. Такім чынам, толькі што прыняты свежы Кодэкс імгненна страціў адпаведнасць прэзідэнцкім актам і запатрабаваў далейшых змен. Відавочна, што такая нестабільнасць заканадаўства не спрые ўмацаванню законнасці ў нашай дзяржаве. Яна сведчыць пра непрадказальнасць нашага заканадаўства — немагчы-

ма спрагназаваць, ці не будзе праз некалькі месяцаў супрацьзаконным цалкам законнае ў дадзены момант дзеянне. Робячы бяскрыўдную справу, чалавек не можа быць упэўненым, што ён не парушае пры гэтым закон, як гэта было, напрыклад, з ужываннем наяўнай замежнай валюты для пазык альбо разлікаў паміж грамадзянамі.

Вельмі цікава тое, што згодна з новым КаАП да суб’ектаў адміністратыўнага правапарушэння будуць адносіць і юрыдычных асоб — гэта прынцыповым чынам мяняе сістэму прыцягнення да адміністратыўнай адказнасці. Цяпер правапарушальнікам можа быць і камерцыйная фірма, і дзяржаўная ўстанова, і грамадскае аб’яднанне. Напэўна, такая змена з’яўляецца слушнай, паколькі шмат якія парушэнні права здзяйсняюцца менавіта юрыдычнымі асобамі (арганізацыямі). Цяпер на іх у вызначаных КаАП выпадках будуць накладацца штрафы. Раней за такія парушэнні адказнасць неслі альбо службовыя асобы гэтых арганізацый, альбо ўвогуле ніхто. Аднак тут можна прагназаваць шмат праблем у вызначэнні віны юрыдычнай асобы, аддзяленні ў правапарушэнні віны супрацоўнікаў арганізацыі ад віны арганізацыі ў цэлым.

Прынцыповай якасцю новага КаАП з’яўляецца тое, што адміністратыўная адказнасць можа быць вызначана толькі згодна з гэтым кодэксам. Гэта значыць, што ўсе акты заканадаўства, якія прадугледжваюць адміністратыўную адказнасць, павінны падлягаць інкарпарацыі ў новы кодэкс, альбо ў новым кодэксе мусіць быць прадугледжана адпаведная бланкетная норма, якая будзе спасылацца на іншы акт заканадаўства (падзаконны акт мясцовай улады, указ альбо дэкрэт). І памер адміністратыўнага спагнання будзе вызначацца толькі ў адпаведнасці з артыкулам новага Кодэкса аб адміністратыўных правапарушэннях. Такім чынам, пасля набыцця моцы новым КаАП будзе немагчымай сітуацыя, калі правапарушальнік прыцягваецца да адміністратыўнай адказнасці на падставе нейкага акту падзаконнага характару без адназначнай спасылкі на спецыяльны артыкул КаАП, як гэта адбываецца зараз.

Важным змяненнем беларускага заканадаўства аб адміністратыўных правапарушэннях з’яўляецца ўвядзенне паняццяў няскончанага правапарушэння, замаху на правапарушэнне, а таксама саўдзелу ў здзяйсненні правапарушэння.

Аналізуючы новы КаАП, трэба таксама адзначыць некалькі прынцыповых момантаў, што датычацца вызначэння відаў і памераў

адміністратыўных спагнанняў. Уводзіцца толькі адзін новы від адміністратыўнага спагнання — пазбаўленне права займацца вызначанай дзейнасцю, што па сутнасці з’яўляецца пазбаўленнем ліцэнзіі альбо спецыяльнага дазволу займацца пэўным відам дзейнасці на тэрмін ад шасці месяцаў да аднаго года.

Толькі пазітыўна можна разглядаць тыя змены, што датычацца максімальнага памеру адміністратыўнага штрафу. Калі згодна з ранейшым КаАП з грамадзянаў можна было спагнаць да трохсот базавых адзінак, а са службовых асоб — да пяцісот, то цяпер памер максімальнага штрафу для фізічных асоб па агульным палажэнні складае 50 базавых адзінак. Гэта дазволіць пазбегнуць парадаксальных сітуацый, якія часта здараліся раней, калі штраф за адміністратыўнае правапарушэнне мог быць нашмат большым, чым штраф за крымінальнае злачынства. Але заканадаўцы ўвялі вялікую колькасць выключэнняў са згаданага агульнага правіла, калі штраф у дачыненні фізічнай асобы можа дасягаць трохсот базавых адзінак. Для індывідуальных прадпрымальнікаў максімальны штраф можа дасягаць двухсот базавых адзінак, а для юрыдычных асоб — тысячы базавых адзінак. Штраф устаноўлены ў якасці меры пакарання практычна за ўсе віды адміністратыўных правапарушэнняў.

Адбыліся некаторыя змены і ў парадку накладання адміністратыўнага спагнання ў выглядзе адміністратыўнага арышту. Па-ранейшаму максімальны тэрмін арышту за адно правапарушэнне не можа перавышаць 15 сутак. Аднак, у адрозненне ад старога КаАП, кожны канкрэтны артыкул не звужае прастору для выкарыстання арышту. Калі раней шмат якія артыкулы казалі пра арышт, напрыклад, «ад 3-х да 10-ці сутак» альбо «да 5-ці сутак», то цяпер артыкулы КаАП папросту кажуць «арышт», а суд самастойна вызначае прамежак часу (але не болей за 15 сутак), які чалавек будзе вымушаны правесці пад вартай.

Нельга прызнаць пазітыўнай зменай абмежаванне агульнага памеру арышту 25-цю суткамі пры адначасовым разглядзе некалькіх парушэнняў, здзейсненых адной асобай. Такім чынам, адміністратыўныя арышты за розныя правапарушэнні будуць падсумоўвацца ў межах 25-ці сутак — у старым КаАП дзейнічала правіла, што нават за некалькі парушэнняў чалавек не можа быць арыштаваны болей чым на 15 сутак. Такім чынам, максімальная

працягласць адміністратыўнага арышту цяпер будзе рэальна складаць 25 сутак.

Захаваліся старыя па сутнасці віды адміністратыўных спагнанняў — папярэджанне, канфіскацыя, пазбаўленне спецыяльнага права (напрыклад, права кіраваць аўтатранспартам), спагнанне кошту прадмета правапарушэння (напрыклад, скрадзенай рэчы пры дробным крадзяжы). Аднак з’явіліся і новыя віды спагнанняў — пазбаўленне права займацца пэўнай дзейнасцю і дэпартацыя. Пры гэтым дэпартацыя прадугледжана за некаторыя правапарушэнні для грамадзянаў замежных краін і асоб без грамадзянства — у тым ліку і за парушэнне парадку прадастаўлення і выкарыстання замежнай бязвыплатнай дапамогі.

Што датычыцца змен у складзе асобных відаў правапарушэнняў і змянення санкцый за іх здзяйсненне, то тут унесена даволі шмат новага — аналіз гэтых змен патрабуе асобнага грунтоўнага вывучэння. Напрыклад, з’явілася некалькі артыкулаў, звязаных з выкарыстаннем шыфравальных сістэм для абароны інфармацыі кшталту PGP (арт. 22.7 – 22.8 КаАП), устаноўлена адміністратыўная адказнасць за паленне (спажыванне) тытунёвых вырабаў у забароненых месцах (арт. 17.9 КаАП) і г. д.

Цікава, што цяпер адказнасць за непадпарадкаванне законным патрабаванням міліцыі пашырылася — грамадзяне будуць несці адказнасць за непадпарадкаванне законным патрабаванням усіх службовых асоб пры выкананні імі службовых абавязкаў (арт. 23.4 КаАП). Без змен застаўся ў КаАП і такі рудымент савецкага жыцця, як адказнасць за пражыванне без прапіскі.

Па-ранейшаму КаАП утрымлівае шмат бланкетных норм, што адсылаюць да іншых нарматыўна-прававых актаў, у асноўным падзаконнага характару. Напрыклад, каб даведацца, ці не парушыў чалавек арт. 23.43 КаАП «Парушэнне заканадаўства пра пахаванне», трэба ведаць гэтае заканадаўства. Такім чынам, даволі шмат артыкулаў знаходзяцца ў залежнасці ад іншых законаў, дэкрэтаў, указаў і падзаконных актаў. З прававога пункту гледжання пашыранае выкарыстанне бланкетных норм не супярэчыць згаданаму вышэй палажэнню пра тое, што КаАП з’яўляецца адзіным законам, які вызначае адміністратыўную адказнасць. Аднак відавочна, што гэта ўскладняе разуменне таго, якія дзеянні з’яўляюцца адміністратыўным правапарушэннем.

Праект Працэсуальна-выканаўчага кодэкса аб адміністратыўных правапарушэннях

Нельга не адзначыць, што наяўнасць спецыяльнага ПВКаАП будзе, безумоўна, спрыяльным фактарам для выканання правоў грамадзянаў — ён відавочна лепей гарантуе правы ўдзельнікаў адміністратыўнага працэсу. Але таксама відавочна, што шмат у гэтым пытанні будзе залежаць ад пазіцыі праваахоўных органаў і судоў, ад таго, наколькі прынцыпова яны будуць выконваць новыя правілы.

Аналіз ПВКаАП ускладняецца тым, што пакуль гэты кодэкс існуе толькі ў якасці праекта, які яшчэ не набыў канчатковага выгляду. Аднак напярэдадні трэцяга чытання варта адзначыць некаторыя прынцыповыя моманты новага кодэкса.

ПВКаАП з'яўляецца адзіным законам, які рэгулюе судаводства па справах аб адміністратыўных правапарушэннях. Ён заснаваны на дзейнай Канстытуцыі і агульнапрынятых прынцыпах міжнароднага права, адпавядае палітыка-прававой рэчаіснасці ў Беларусі.

У параўнанні з ранейшым заканадаўствам, правы і абавязкі ўсіх удзельнікаў працэсу на розных яго стадыях вызначаны больш дакладна. Усе працэсуальныя дзеянні і пытанні знайшлі сваё адлюстраванне ў новым кодэксе. Адначасова павялічыліся паўнамоцтвы судоў у разглядзе адміністратыўных спраў: колькасць артыкулаў, справы па якіх разглядаюцца суддзямі, павялічылася. Таксама права разглядаць адміністратыўныя правапарушэнні нададзена суддзям гаспадарчых судоў. ПВКаАП падрабязна рэгулюе парадак выканання пастаноў аб адміністратыўных правапарушэннях.

Такім чынам, сама наяўнасць кодэкса, які спецыяльна рэгулюе судаводства па адміністратыўных справах, павінна пазітыўна адбіцца на ўзроўні законнасці падчас гэтых працэсаў. Цяпер у Беларусі з'явіцца акт заканадаўства, які будзе дакладна вызначаць парадак разгляду адміністратыўных спраў, ліквідуе сённяшнюю сітуацыю прававой неўрэгуляванасці.

Застаецца спадзявацца, што, прымаючы ў апошнім трэцім чытанні Працэсуальна-выканаўчы кодэкс аб адміністратыўных правапарушэннях, парламентарыі прадэманструюць адказнасць. Гэты нарматыўна-прававы акт датычыцца вельмі важнай для простых грамадзянаў галіны заканадаўства, ён павінен не проста запоўніць прабел у праве (а дзеючы стары КаАП з-за сваёй састарэласці мае ме-

навіта такую якасць), а стварыць умовы для выканання правоў грамадзянаў на справядлівае разбіральніцтва адміністрацыйных справаў, прадухіліць парушэнні правоў грамадзянаў. Напярэдадні блізкіх выбараў у Палату прадстаўнікоў такі крок дэпутатаў мусіць атрымаць належную ацэнку з боку выбаршчыкаў, паколькі адміністрацыйнае судаводства датычыцца літаральна кожнага.

Судовая практыка прыцягнення да адміністратыўнай адказнасці

На сённяшні дзень у краіне функцыянуюць 144 раённыя (гарадскія) суды. Менавіта гэтыя суды базавага ўзроўню з'яўляюцца тымі органамі, якія ажыццяўляюць разгляд справаў аб адміністратыўных правапарушэннях. Вялікая колькасць адміністратыўных справаў стварыла сітуацыю, калі разам з агульнымі суддзямі ў судах базавага ўзроўню працуюць і спецыяльныя суддзі па адміністратыўных справах і выканаўчым судаводстве. Менавіта гэтая катэгорыя суддзяў і разглядае асноўную частку справаў аб адміністратыўных правапарушэннях. Пры гэтым пэўная частка адміністратыўных справаў разглядаецца і агульнымі суддзямі — парадак размеркавання судовых справаў вызначаецца кіраўніком канкрэтнага суда.

У 2002 годзе ў суды Рэспублікі Беларусі трапіла 288871 адміністратыўная справа. Такім чынам, у параўнанні з 2001 годам колькасць адміністратыўных справаў павялічылася на 5136 справаў, альбо на 1,8%. Колькасць справаў, разгледжаных судамі г. Мінска, скарацілася на 25,2%, Гродзенскай вобласці — на 7,6%, Магілёўскай вобласці — на 6,1%, Мінскай вобласці — на 5,4%. Адначасова павялічылася колькасць справаў, што былі разгледжаныя судамі Віцебскай вобласці — на 3,3%, Гомельскай вобласці — на 0,7%, Брэсцкай вобласці — на 3,7%.

У 2002 годзе 72166 правапарушальнікаў былі асуджаныя да штрафу, у дачыненні да 8290 былі выкарыстаны выпраўленчыя работы, 69331 былі асуджаныя да адміністратыўнага арышту на тэрмін ад 1 да 15 сутак. Агульная сума штрафу, накладзенага ў якасці меры адміністратыўнага спагнання, склала 4678300 тысяч рублёў, з якіх у 2002 годзе было рэальна спагнана толькі 2189259 тысяч рублёў, што складае 46,8% ад агульнай сумы накладзеных штрафаў. Аднак з улікам штрафаў, прызначаных у папярэднія гады, агульная сума спагнаных у даход дзяржавы грошай склала 5896161 тысячу рублёў.

На 1 снежня 2003 года ў судах краіны працавалі 174 суддзі па адміністратыўных справах і выканаўчым судаводстве. Згодна з дадзенымі, распаўсюджанымі часопісам «Юстыцыя Беларусі» (2003, № 3), у 2002 годзе сярэднямесячная нагрузка на аднаго суддзю па адміністратыўных справах і выканаўчым судаводстве склала 142 адміністратыўныя справы і практычна не змянілася ў параўнанні з 2001 годам. Аднак пры аналізе гэтых дадзеных трэба ўлічваць, што на сённяшні дзень шэраг судоў адмовіўся ад асобных пасад адміністратыўных суддзяў — у гэтых судах адміністратыўныя матэрыялы трапляюць альбо да розных суддзяў па чарзе, альбо да дзяжурнага суддзі, альбо папросту да таго суддзі, які ў дадзены момант з'яўляецца найменш загружаным. Такім чынам, рэальная загружанасць адміністратыўных суддзяў з'яўляецца меншай, чым адзначае афіцыйная статыстыка.

Статыстычныя дадзеныя аб разглядзе адміністратыўных спраў судамі Рэспублікі Беларусь за 2002 год

Вобласць	**Разгледжана адміністрацыйных спраў**	**Накладзена адміністрацыйных спагнанняў**	**З іх**			
			штраф	**выпраўленчыя работы**	**арышт**	**іншае**
Брэсцкая	43579	36424	22626	838	9940	3020
Віцебская	38525	32782	21889	1421	8069	1403
Гомельская	48749	43432	29048	1331	11016	2037
Гродзенская	32894	26274	15241	1241	8456	1336
Мінская	51026	45174	29642	2172	12554	806
г. Мінск	30486	24904	18704	46	4809	1345
Магілёўская	43612	35622	17527	1241	14487	2367
Агулам	288871	244612	154677	8290	69331	12314

У 2003 годзе тэндэнцыя да павелічэння колькасці адміністратыўных спраў у судах рэспублікі захавалася. Пры гэтым кіраўніцтва судоў працягнула практыку пераводу суддзяў з пасады суддзі па адміністрацыйных справах і выканаўчым судаводстве на пасаду суддзі агульнага суда — напрыклад, толькі ў першым паўгоддзі

2003 года такая працэдура была здзейснена ў дачыненні да 11 суддзяў. Такім чынам, нягледзячы на агульнае павелічэнне колькасці суддзяў, якія працуюць у судах Беларусі, колькасць суддзяў, што працуюць на спецыяльнай пасадзе суддзі па адміністрацыйных справах і выканаўчым судаводстве, скарацілася. З улікам павелічэння колькасці адміністрацыйных спраў гэта азначае, што рэальна адміністрацыйныя справы ўсё часцей і часцей разглядаюцца суддзямі агульнага статусу.

У 2003 годзе судамі краіны разгледжана 328258 адміністратыўных спраў, што на 39387 адміністратыўных спраў болей, чым у 2002 годдзе. Такім чынам, за год колькасць адміністратыўных спраў павялічылася на 13,6%, што з'яўляецца даволі рэзкім павелічэннем у параўнанні з тэндэнцыямі мінулых гадоў, калі яно было больш павольным. Судаводства было скончана па ўсіх 328258 адміністратыўных справах. Згодна з рашэннямі па гэтых справах, у дачыненні 282023 асоб вынесеныя пастановы аб накладанні разнастайных адміністратыўных спагнанняў. Такім чынам, 85,9% прыцягнутых да адміністратыўнай адказнасці былі прызнаныя вінаватымі, а ў дачыненні 14,1% прыцягнутых справы былі спыненыя па розных прычынах — з-за невінаватасці, сканчэння тэрміну прыцягнення да адміністратыўнай адказнасці і інш. Такім чынам, у параўнанні з 2002 годам доля апраўданых па адміністратыўных справах павялічылася прыкладна на 1% ад агульнай колькасці прыцягнутых да адміністратыўнай адказнасці.

У 2003 годзе найбольшую долю сярод прыцягнутых да адміністратыўнай адказнасці склалі асобы, якія здзейснілі дробнае хуліганства — 113006 (альбо 34,4%), дробны крадзёж дзяржаўнай альбо грамадскай маёмасці — 63919 (19,5%). За здзяйсненне мытных правапарушэнняў да адказнасці прыцягнута 12325 (3,8%) асоб, парушэнне вызначанага парадку ажыццяўлення валютных аперацый — 5368 (1,6%). У параўнанні з мінулым годам павялічылася колькасць прыцягнутых да адміністратыўнай адказнасці за гандаль у неўстаноўленых месцах (на 66,5%), за дробнае хуліганства (на 17,8%), за кіраванне транспартнымі сродкамі ў стане алкагольнага ап'янення (на 6,2%), за наўмыснае нанясенне лёгкіх цялесных пашкоджанняў альбо пабояў (на 4,4%), за распіццё спіртовых напояў у грамадскіх месцах (на 3,8%).

У 2003 годзе ў адносінах да 180737 правапарушальнікаў вызначана спагнанне ў выглядзе штрафу, агульная сума якога па краіне

склала 14539681 тысячу рублёў. З агульнай сумы прызначанага штрафу было спагнана 9985196 тысяч рублёў, альбо 60,4%.

У 2003 годзе адміністратыўнае спагнанне ў выглядзе выпраўленчых работ было прызначана ў дачыненні да 8384 (3,5%) асоб, арышт — 74761 (26,5%) асобы. Канфіскацыя рэчаў выкарыстана ў якасці асноўнага альбо дадатковага спагнання ў дачыненні да 26832 асоб (9,5%), пры гэтым рост у параўнанні з мінулым годам склаў 36,3%.

Відавочная няўвага да спраў аб адміністратыўных правапарушэннях адвакатаў. У выніковых справаздачах рэспубліканскай і абласных калегій адвакатаў іх удзел у абароне асоб у ходзе разгляду адміністратыўных спраў не адлюстраваны — гэтыя справы не вылучаюцца ў спецыяльную групу ў адвакацкай справаздачнасці і ўлічваюцца разам са справамі грамадзянскага судаводства.

Адначасова ёсць звесткі пра дастаткова добрую выніковасць працы адвакатаў па гэтай катэгорыі спраў, якія дэманструюць, што пры ўдзеле адвакатаў колькасць асоб, прызнаных невінаватымі ў здзяйсненні адміністратыўных правапарушэнняў, істотна большая, чым у справах, дзе адвакаты не ўдзельнічаюць. У прыватнасці, згодна са справаздачай рэспубліканскай калегіі адвакатаў за 2002 год, агульны працэнт адстаяных пазіцый па справах аб адміністратыўных правапарушэннях складаў па краіне 53%, у тым ліку па Брэсцкай вобласці — 52%, па Віцебскай вобласці — 62%, па Гомельскай вобласці — 47%, па Гродзенскай вобласці — 65%, па Мінскай вобласці — 60%, па Магілёўскай вобласці — 46%, па горадзе Мінску — 43% (дадзеныя прыведзены з улікам абскарджання ў судах вышэйшай інстанцыі ў парадку нагляду). Пры гэтым трэба адзначыць, што ў параўнанні з 2001 годам працэнт адстаяных пазіцый па адміністратыўных справах паменшыўся на 7% (у 2001 годзе ён складаў 60%).

У 2003 годзе тэндэнцыя памяншэння выніковасці працы адвакатаў па адміністратыўных справах захавалася — агульны працэнт адстаяных пазіцый па адміністратыўных справах з удзелам адвакатаў склаў толькі 48%, што на 5% меней, чым у 2002 годзе, і на 12% меней, чым у 2001 годзе. У тым ліку па Брэсцкай вобласці працэнт адстаяных пазіцый склаў 39% (зменшыўся ў параўнанні з 2002 годам на 13%), па Віцебскай вобласці — 56% (зменшыўся на 6%), па Гомельскай вобласці — 56% (павялічыўся на 9%), па Гродзенскай вобласці — 47% (зменшыўся на 18%), па Мінскай вобласці — 46%

(зменшыўся на 14%), па Магілёўскай вобласці — 48% (павялічыўся на 2%), па горадзе Мінску — 48% (павялічыўся на 5%).

Вядома, што ў 2003 годзе ў парадку аказання бясплатнай юрыдычнай дапамогі адвакаты прынялі ўдзел у 284 працэсах, у тым ліку ў 23 справах у Брэсцкай вобласці, у 14 справах у Віцебскай вобласці, у 25 справах у Гомельскай вобласці, у 21 справе ў Гродзенскай вобласці, у 41 справе ў Мінскай вобласці, у 72 справах у Магілёўскай вобласці, у 88 справах у горадзе Мінску. Відавочна, што з гэтых паказчыкаў вынікае мізэрны ўдзел прафесійных абаронцаў у разглядзе спраў аб адміністратыўных правапарушэннях.

Як сведчаць дадзеныя адвакацкіх калегій, найчасцей адвакаты аказваюць юрыдычную дапамогу па адміністратыўных справах індывідуальным прадпрымальнікам, службовым асобам і грамадзянам, якія прыцягваюцца да адказнасці па артыкулах, звязаных з правапарушэннямі ў галіне гандлю, фінансаў, прадпрымальніцкай і іншай гаспадарчай дзейнасці, а таксама па мытных справах. Даволі вялікая доля ўдзелу адвакатаў па справах, звязаных з парушэннем устаноўленага парадку правядзення мітынгаў і пікетаванняў, выкарыстання незарэгістраванай сімволікі, дзейнасці ад імя незарэгістраваных грамадскіх аб’яднанняў і іншых справах, што маюць палітычнае адценне. У гэтым істотную ролю адыграла ўвага да гэтай катэгорыі спраў з боку праваабарончых арганізацый, аднак эфектыўнасць працы адвакатаў па гэтых справах у дадзены момант з’яўляецца невялікай. Калі ў 2000 і 2001 гадах юрыдычная дапамога з боку адвакатаў часта прыводзіла да апраўдання абвінавачанага ў адміністратыўным правапарушэнні, то пачынаючы з 2003 года амаль не сустракаецца прэцэдэнтаў, калі б дапамога адваката змяніла першапачатковы абвінаваўчы ўхіл суда.

Невялікі ўдзел адвакатаў у адміністратыўных справах таксама вызначаны яшчэ і тым, што ў Беларусі не хапае адвакацкіх паслуг. У 2003 годзе адзін адвакат прыпадаў на 6277 грамадзянаў (ад аднаго адваката на 3294 жыхара Мінска да аднаго адваката на амаль 10000 жыхароў Магілёўскай вобласці).

Да 2003 года да ўдзелу ў справах аб адміністратыўных правапарушэннях у якасці прадстаўніка дапускаліся праваабаронцы і члены грамадскіх аб’яднанняў. Гэта адбывалася ў адпаведнасці з Пастановай пленума Вярхоўнага суда ад 25 сакавіка 1999 года № 1 «Аб прак-

тыцы выкарыстання судамі заканадаўства, якое рэгулюе судаводства па справах аб адміністратыўных правапарушэннях». У пункце 5 згаданай пастановы адзначана, што прадстаўнікамі асобы, якая прыцягваецца да адміністратыўнай адказнасці, альбо пацярпелага можа быць як законны прадстаўнік (у адпаведнасці з артыкулам 249 КаАП), так і іншая асоба, дапушчаная судом да ўдзелу ў справе ў якасці прадстаўніка (у адпаведнасці з артыкулам 62 Канстытуцыі). Такая практыка дазваляла асобам, якія прыцягваюцца да адміністратыўнай адказнасці, і ў прыватнасці тым, што абвінавачваюцца па палітычных матывах, карыстацца кваліфікаванай юрыдычнай дапамогай з боку праваабаронцаў. Эфектыўнасць працы праваабаронцаў па прадстаўніцтве інтарэсаў абвінавачаных па адміністратыўных справах ацаніць цяжка, але прадстаўнікі Праваабарончага цэнтра «Вясна» маюць дастаткова вялікі вопыт, калі яны здолелі адстаяць інтарэсы асоб у адміністратыўных працэсах.

Аднак у 2003 і 2004 гадах суддзі рэзка зменшылі магчымасці грамадзянаў карыстацца ў судах паслугамі прадстаўнікоў. Гэта адбылося ў выніку прыняцця 13 красавіка 2003 года Дэкрэта «Аб некаторых пытаннях грамадзянскага судаводства», якім грамадскім аб’яднанням было забаронена прадстаўляць у судзе чые-небудзь інтарэсы, акрамя сваіх членаў. Хоць гэты дэкрэт прама не абмяжоўвае права грамадзянаў як фізічных асоб на ўдзел у адміністратыўных працэсах у якасці прадстаўніка правапарушальніка, рэальна суды сталі меней дапускаць да ўдзелу ў адміністратыўных працэсах прадстаўнікоў правапарушальнікаў. Фактычна, згодна з існуючым палажэннем, вырашэнне гэтага пытання аддадзена на разгляд суддзі.

Апошнім дакументам, якім была абагульнена практыка разгляду судамі адміністратыўных спраў, была Пастанова пленума Вярхоўнага суда ад 25 сакавіка 1999 года № 1 «Аб практыцы выкарыстання судамі заканадаўства, якое рэгулюе судаводства па справах аб адміністратыўных правапарушэннях». Акрамя згаданай акалічнасці наконт магчымасці ўдзелу прадстаўнікоў правапарушальніка, у ёй закраналіся і іншыя пытанні. У прыватнасці, было адзначана, што суды не заўсёды адпаведным чынам выконваюць патрабаванні заканадаўства аб адміністратыўных справах: не надаюць неабходнай увагі належнаму афармленню матэрыялаў справы і рашэння па справе, парушаюць тэрміны разгляду. Вярхоўны суд звяртае ўвагу

раённых судоў на неабходнасць улічваць прэзумпцыю невінаватасці ў дачыненні да асобы, што прыцягваецца да адміністратыўнай адказнасці, прымаць меры да ўсебаковага і аб'ектыўнага даследавання абставін справы, абараняць правы і свабоды грамадзянаў, што ўдзельнічаюць у справе, паважаць іх годнасць, выконваць правілы аб падведамственнасці разгляду справы. Вярхоўны суд адзначае важнасць належнага афармлення пратакола аб адміністратыўных правапарушэннях і ўстанаўлівае, што калі пратакол не афармлены належным чынам, суддзя павінен накіроўваць яго на дапрацоўку ў той орган, які склаў пратакол. Суд таксама тлумачыць важнасць давядзення да ведама ўдзельнікаў працэсу іх правоў і важнасць выканання правіла аб разглядзе справы ў прысутнасці асобы, што прыцягваецца да адміністратыўнай адказнасці.

Увогуле дадзеная пастанова з'яўляецца важным актам, які ўстанаўлівае пэўны стандарт выкарыстання КаАП 1984 года ў сучасных умовах і з улікам сучасных стандартаў правоў чалавека ў Беларусі. Аднак трэба адзначыць, што шмат якія моманты прыцягнення да адміністратыўнай адказнасці не знайшлі адлюстравання ў дадзеным акце, а шмат у чым ён ужо паспеў састарэць у сувязі з прыняццем новых актаў заканадаўства. Такім чынам, наспела неабходнасць дадатковага тлумачэння Вярхоўным судом практыкі разгляду спраў аб адміністратыўных правапарушэннях. Гэта тым больш важна ў сувязі з пераходам да новага адміністратыўнага заканадаўства, увядзенне якога патрабуе большай увагі судоў краіны да пытанняў выканання правоў грамадзянаў падчас іх прыцягнення да адміністратыўнай адказнасці.

На жаль, афіцыйная судовая статыстыка пры аналізе практыкі прыцягнення да адміністратыўнай адказнасці не надае дастатковай увагі пытанням выканання правоў грамадзянаў, засяроджваючыся на колькасных і фармальных паказчыках. У сумеснай Пастанове прэзідыума Вярхоўнага суда Рэспублікі Беларусь і калегіі Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь ад 13.02.2003 «Аб выніках працы судоў і органаў юстыцыі Рэспублікі Беларусь за 2002 год і задачах па далейшым удасканаленні правасуддзя» адзначаюцца ў якасці асноўных адмоўных рыс судаводства па адміністратыўных правапарушэннях нематываванае невыкарыстанне судамі ў дастатковай ступені канфіскацыі транспартных сродкаў і тавараў у якасці меры

пакарання, павелічэнне колькасці апратэставання і абскарджання судовых пастаноў аб адміністрацыйных правапарушэннях, распаўсюджанасць практыкі спынення адміністрацыйнага пераследу па малазначнасці справы без дастатковых для таго падстаў. Пры гэтым рэзалюцыйная частка дадзенай пастановы ў пытанні якасці судовай працы па адміністрацыйных справах абмяжоўваецца загадам абласным судам узмацніць кантроль за разглядам гэтай катэгорыі спраў. Такім чынам, важныя пытанні выканання правоў і законных інтарэсаў грамадзянаў падчас прыцягнення да адміністрацыйнай адказнасці застаюцца па-за ўвагай супрацоўнікаў адказных дзяржаўных органаў і не маюць дастатковага статыстычнага вымярэння.

Пастанова пленума Вярхоўнага суда ад 23.12.1999 «Аб павышэнні культуры судовай дзейнасці і паляпшэнні арганізацыі судовых працэсаў» у дадзены момант з’яўляецца асноўным дакументам у накірунку пераабсталявання судоў і судовых будынкаў.

Дзяржаўныя органы прызнаюць неабходнасць паляпшэння матэрыяльна-тэхнічнага забеспячэння судоў. Гэта таксама адзначаецца ў сумеснай Пастанове прэзідыума Вярхоўнага суда Рэспублікі Беларусь і калегіі Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь ад 13.02.2003 «Аб выніках працы судоў і органаў юстыцыі Рэспублікі Беларусь за 2002 год і задачах па далейшым удасканаленні правасуддзя». Аднак у паляпшэнні матэрыяльна-тэхнічнага абсталявання судоў і рэканструкцыі судовых будынкаў не ўлічваецца неабходнасць наладжвання працы па павелічэнні доступу да правасуддзя. Пытанні абсталявання гардэробаў, прыбіральняў і буфетаў для наведвальнікаў вырашаюцца асабіста старшынямі судоў зыходзячы з уласных меркаванняў і пры адсутнасці выразнай пазіцыі кіраўніцтва судовай сістэмы.

У дадзены момант усе суды рэспублікі абсталяваныя камп’ютэрамі, капіравальна-памнажальнай тэхнікай, маюць аўтамабілі. Аднак пры гэтым недастатковая ўвага надаецца абсталяванню працоўных месцаў сакратароў — ва ўсіх судах краіны сакратары па-ранейшаму вядуць пратакол ад рукі алоўкам (што недапушчальна для афіцыйнага дакумента) альбо асадкай, спецыяльныя сакратарскія прыстасаванні адсутнічаюць. Даючы справаздачу пра тое, што зараз ва ўсіх судах краіны ёсць тэлефоны, кіраўніцтва судовай сістэмы не звяртае ўвагі на тое, што наяўнасць у судах агульнадаступнага тэле-

фона-аўтамата па-ранейшаму з'яўляецца выключэннем — пры даволі жорсткім прапускным рэжыме гэта часам стварае вялікія перашкоды ў доступе да правасуддзя.

У якасці пазітыўных змен у арганізацыі працы судоў і забеспячэнні доступу грамадзянаў да суда можна разглядаць меры, прынятыя ў судах па ініцыятыве Міністэрства юстыцыі ў выкананне Дырэктывы Прэзідэнта № 1 «Аб некаторых мерах па ўмацаванні грамадскай бяспекі і дысцыпліны». Так, у межах гэтых мер, у мэтах належнай арганізацыі прыёму і паляпшэння працы па разглядзе і прыняцці рашэнняў па зваротах грамадзянаў, ва ўсіх судах мусяць быць афармленыя стэнды нагляднай інфармацыі, на якіх у абавязковым парадку размяшчаюцца звесткі пра час працы суда, час і месца прыёму грамадзянаў, спісы спраў, што разглядаюцца судом, а таксама графікі прыёму грамадзянаў ва ўпраўленнях юстыцыі аблвыканкамаў і Мінгарвыканкама, у абласных і Мінскім гарадскім судах і ў Міністэрстве юстыцыі, нумар «тэлефона даверу» Міністэрства юстыцыі (206-37-30).

Такія крокі сведчаць пра імкненне да ўдасканалення працы судоў у накірунку належнага забеспячэння права грамадзянаў на доступ да суда.

3. Метадалогія даследавання

Стратэгія маніторынгу

Метадалагічнай асновай дадзенай праграмы маніторынгу (асновай для выпрацоўкі стратэгіі даследавання і інструментарыя даследавання) былі матэрыялы, распрацаваныя Хельсінкскім Фондам па правах чалавека (Варшава, Польшча).

Агульная ***мэта*** дадзенай праграмы маніторынгу — правесці аналіз выканання права на справядлівае судовае разбіральніцтва падчас разгляду спраў аб адміністратыўных правапарушэннях і ўнесці прапановы па прывядзенні працэсуальнага заканадаўства і судовай практыкі ў адпаведнасць са стандартамі правоў чалавека. Вынікі дадзенага даследавання дапамогуць дамагчыся паляпшэння выканання правоў грамадзянаў на справядлівае судовае разбіральніцтва падчас разгляду спраў аб адміністратыўных правапарушэннях.

Аператыўныя ***задачы*** даследавання:

- правесці назіранне за разглядам спраў аб адміністратыўных правапарушэннях у пяці судах горада Мінска (суды Цэнтральнага, Першамайскага, Ленінскага, Заводскага, Савецкага раёнаў), трох судах горада Віцебска (суды Кастрычніцкага і Чыгуначнага раёнаў, а таксама суд Віцебскага раёна), двух судах горада Брэста (суды Маскоўскага і Ленінскага раёнаў) і ў двух судах Полацкага раёна (суд горада Наваполацка і суд горада Полацка і Полацкага раёна);
- падчас назірання фіксаваць выяўленыя парушэнні ў лістах назірання згодна з адзначанымі ў іх пытаннямі;
- зафіксаваць матэрыяльна-тэхнічныя ўмовы працы дадзенага суда ў агульным лісце назірання;
- апрацаваць запоўненыя назіральнікамі анкеты і вывесці кансалідаваныя лічбы па кожным з пастаўленых у лістах назірання пытаннях зыходзячы з існуючай іерархіі прававых норм;
- зрабіць высновы па атрыманых лічбах адносна выканання правоў чалавека і працэсуальных норм падчас разгляду адміністратыўных спраў у судах;

- распрацаваць прапановы па паляпшэнні судовай практыкі падчас разгляду адміністратыўных правапарушэнняў;
- распрацаваць прапановы па замацаванні ў новым Працэсуальна-выканаўчым кодэксе аб адміністратыўных правапарушэннях гарантый выканання правоў чалавека.

Такім чынам, галоўнай ***функцыяй*** нашага даследавання з'яўлялася атрыманне задакументаваных дадзеных пра стан выканання працэсуальных правоў і правоў чалавека падчас разгляду судамі Беларусі спраў аб адміністратыўных правапарушэннях і вызначэнне таго, якія змены ў заканадаўстве і ў практыцы яго выкарыстання маглі б абмежаваць парушэнні гэтых правоў у дадзенай сферы.

Разам з асноўнай даследаванне таксама выконвала і дапаможныя функцыі: папярэджанне парушэння правоў чалавека ў ходзе адміністратыўных працэсаў у канкрэтным судзе праз акцэнтаванне грамадскай увагі да гэтай катэгорыі працэсаў, павелічэнне грамадскай увагі да праблемы выканання правоў чалавека падчас разгляду адміністратыўных спраў праз публікацыі ў прэсе, удасканаленне навыкаў удзельнікаў праграмы ў галіне маніторынгу правоў чалавека як важным складніку праваабарончай дзейнасці.

Крыніцамі інфармацыі пры ажыццяўленні дадзенай праграмы маніторынгу сталі вынікі аналізу заканадаўства і судовай практыкі, а таксама дадзеныя, атрыманыя ў выніку непасрэднага назірання за разглядам спраў аб адміністратыўных правапарушэннях.

Апісанне даследавання

Назіранне за працай суддзяў судоў базавага ўзроўню па разглядзе спраў аб адміністратыўных правапарушэннях ладзілася на працягу двух тыдняў з 22 сакавіка па 2 красавіка (дзесяць працоўных дзён суда). Перад назіральнікамі стаяла задача прысутнічаць на максімальна магчымай колькасці адміністратыўных працэсаў, што адбываліся ў гэтых судах. Пры гэтым на кожны з адсочаных адміністратыўных працэсаў запаўняўся асобны ліст назірання. Таксама назіральнікі запаўнялі агульны ліст назірання за матэрыяльна-тэхнічным станам дадзенага суда.

Працу назіральнікаў каардынавалі на месцах кіраўнікі мясцовых аддзяленняў ПЦ «Вясна». Напярэдадні даследавання назіральнікам

была выдадзена падрабязная інструкцыя па тэхналогіі правядзення маніторынгу і праведзены навучальныя заняткі. Таксама назіральнікі былі ўзброеныя вытрымкамі з Кодэкса аб адміністратыўных правапарушэннях, вытрымкамі з Грамадзянскага прэцэсуальнага кодэкса і тэкстам Пастановы пленума Вярхоўнага суда ад 25 сакавіка 1999 года № 1 «Аб практыцы выкарыстання судамі заканадаўства, якое рэгулюе судаводства па справах аб адміністратыўных правапарушэннях».

Інструментарый даследавання быў распрацаваны сацыёлагам на падставе пастаўленых каардынатарам маніторынгу пытанняў. Пытанні, сфармуляваныя ў лістах назірання і ў агульным лісце назірання, адпавядаюць ***даследчыцкім пытанням***, пастаўленым напярэдадні даследавання па выніках папярэдняга аналізу заканадаўства і судовай практыкі:

- Колькі адміністратыўных спраў было разгледжана за перыяд назірання?
- Колькі часу адбываўся разгляд справы?
- Ці былі пераносы разгляду справы? Ці была затрымка пачатку працэсу?
- У якім памяшканні адбывалася пасяджэнне? Ці было гэтае памяшканне належным чынам прыстасаванае для працы суддзі?
- Ці забяспечана галоснасць працэсу?
- Ці выконваюцца ўсе патрабаванні заканадаўства адносна парадку вядзення пасяджэння па справе аб адміністратыўным правапарушэнні?
- Ці растлумачаны правапарушальніку належным чынам яго правы як удзельніка працэсу і сутнасць прад’яўленага абвінавачання?
- Ці выконвалася права абвінавачанага на прадастаўленне доказаў у сваю абарону, на даванне паказанняў на роднай мове, на абарону з боку адваката альбо іншага прадстаўніка?
- Якім чынам разглядаліся заяўленыя хадайніцтвы?
- Якой была працэдура абвяшчэння рашэння па справе?
- Якім чынам парушэнні правоў правапарушальніка ўплывалі на вынік справы?
- Якое стаўленне да справы дэманстраваў суддзя?
- Ці выконваўся ў судовым будынку парадак працы з грамадзянамі?

- Ці быў прыстасаваны будынак для працы суда?
- Ці забяспечаны доступ грамадзянаў да суда?
- Ці забяспечаны доступ інвалідаў да суда?
- Ці змешчана ў будынку суда неабходная грамадзянам інфармацыя?

Ніжэй змешчаныя вытрымкі з інструкцыі, раздадзенай назіральнікам, а таксама даследчыцкі інструментарый у выглядзе лістоў назірання.

Вытрымкі з інструкцыі назіральнікам

Галоўная мэта назірання — сабраць інфармацыю пра ход усіх адміністратыўных працэсаў у судах, дзе адбываецца маніторынг, — дадзеныя пра выкананне ў ходзе гэтых працэсаў патрабаванняў працэсуальнага заканадаўства, пра выкананне права на справядлівае судовае разбіральніцтва, пра матэрыяльна-тэхнічныя ўмовы працы суддзяў.

***Дзеля дасягнення мэты** ў суды накіроўваюцца назіральнікі, якія павінны дзяжурыць у судзе, прысутнічаць на адміністратыўных працэсах, назіраць за імі і занатоўваць атрыманыя звесткі ў лістах назірання. Каардынатар мусіць забяспечыць назіральнікаў лістамі назірання, размеркаваць назіральнікаў па судах і, у залежнасці ад абстаноўкі ў канкрэтным судзе, вызначыць размеркаванне працы і яе графік для назіральнікаў, а таксама штодзённа кантраляваць іх працу.*

Канчатковы агульны ліст назірання запаўняецца каардынатарам на кожны раённы суд асобна.

Стратэгія дзейнасці. Назіральнікі павінны:
- *прысутнічаць у судзе, у якім ажыццяўляецца назіранне, з 22 сакавіка па 2 красавіка ўключна (за выключэннем тых дат, калі суд не працуе);*
- *пры ажыццяўленні назірання мець пры сабе пашпарт, дадзеную інструкцыю, дастатковую колькасць незапоўненых лістоў назірання, асадку, чыстую паперу;*
- *напачатку кожнага дня назірання даведвацца з інфармацыйнай дошкі, аб'яў, ад сакратароў, у канцылярыі, ад суддзяў па адміністратыўных справах альбо іншым чынам, колькі*

адміністратыўных спраў будзе разглядацца ў гэтым судзе ў канкрэтны дзень. Таксама трэба сачыць за тым, ці прыносяць супрацоўнікі міліцыі ў пакой адміністратыўнага суддзі так званы «адміністратыўны матэрыял» (у выглядзе папак) — гэта будзе сведчыць пра хуткі пачатак адміністратыўнага працэсу;

- *імкнуцца патрапіць на як мага большую колькасць працэсаў, на якіх разглядаюцца справы аб адміністратыўных правапарушэннях. Дзеля гэтага неабходна, каб каардынатар размеркаваў і замацаваў, прынамсі, па адным назіральніку за кожным з суддзяў, што разглядаюць адміністратыўныя справы;*
- *падчас знаходжання на кожным адміністратыўным працэсе запоўніць асобны ліст назірання. Калі няма магчымасці запоўніць ліст цалкам падчас працэсу з-за таго, што ён адбыўся вельмі хутка альбо суддзя забараніў рабіць запісы — няўнесеныя звесткі ўносяцца ў ліст назірання ў той жа дзень пасля заканчэння працы суда;*
- *пастаянна даведвацца ў канцылярыі (сакратарыяце) суда альбо з дошкі інфармацыі аб прызначаных на сённяшні і бліжэйшыя дні адміністратыўных справах, паколькі на працягу дня могуць з’яўляцца новыя справы;*
- *імкнуцца наладзіць добрыя стасункі з супрацоўнікамі суда — суддзямі, сакратарамі, аховай. Для гэтага важна паводзіць сябе ветліва і карэктна;*
- *штодзённа паведамляць каардынатару пра ход маніторынгу, колькасць адсочаных адміністратыўных спраў і тыя праблемы, што паўстаюць у ходзе назірання. Таксама можна перадаваць і ўжо запоўненыя лісты назірання;*
- *падчас назірання рабіць нататкі для далейшага (па заканчэнні назірання) запаўнення першапачатковага варыянта агульнага ліста назірання — пасля на іх падставе каардынатар будзе апрацоўваць і зводзіць гэтыя звесткі ў канчатковы варыянт агульнага ліста назірання для дадзенага суда;*
- *па меры назапашвання запоўненых лістоў назірання (але не пазней за наступны дзень пасля заканчэння маніторынгу) усе запоўненыя лісты назірання, запоўнены агульны ліст назірання, усе іншыя заўвагі і нататкі здаюцца каардынатару для апрацоўкі і адпраўкі ў Мінск.*

Меры бяспекі

Маніторынг адміністратыўных працэсаў адбываецца цалкам у адпаведнасці з заканадаўствам, паколькі адміністратыўныя правапарушэнні разглядаюцца адкрыта (на гэта ёсць спасылка ў кожнай анкеце). Аднак назіральнік мусіць быць гатовым да непрыязнага стаўлення супрацоўнікаў суда і суддзяў (паколькі мы спрабуем наладзіць грамадскі кантроль за іх працай). Таму, калі назіраецца відавочна негатыўнае стаўленне да маніторынгу, мэтазгодна не казаць, што ў судзе адбываецца нейкае даследаванне, а сцвярджаць, што «мы проста хочам прысутнічаць на працэсах і наша права на гэта гарантавана законам». Калі суддзя забараняе запаўняць ліст назірання, трэба паспрабаваць запомніць ход працэсу альбо занатаваць на нейкім аркушы (потым занесяце гэтыя звесткі ў ліст назірання з пазначэннем перашкод, што чыніліся маніторынгу).

ВАЖНАЯ ЗАЎВАГА

Назіральнік мусіць дзейнічаць як просты грамадзянін Беларусі, а не як прадстаўнік праваабарончай арганізацыі. Гэта неабходна, каб пазбегнуць супрацьдзеяння з боку суда.

KAMUNIKAT.org

Інструментарый: лісты назірання

ЛІСТ НАЗІРАННЯ

Справа аб адміністратыўным правапарушэнні

У адпаведнасці з артыкулам 229 Кодэкса аб адміністратыўных правапарушэннях справа аб адміністратыўным правапарушэнні разглядаецца адкрыта.

1. ГОРАД ______________ НАЗВА СУДА ______________ ІМЯ СУДДЗІ ____________________________
2. ДАТА І ЧАС ПАЧАТКУ ПРАЦЭСУ ________ ______ ДАТА І ЧАС ЗАКАНЧЭННЯ _____________
3. ЦІ БЫЛІ ПЕРАНОСЫ РАЗГЛЯДУ СПРАВЫ? **А** не / **В** так, быў перанос на тэрмін ________________
4. МЕСЦА РАЗГЛЯДУ СПРАВЫ **А** кабінет суддзі / **В** судовая зала / **С** іншае _______________________
5. ПРЫКЛАДНАЯ КОЛЬКАСЦЬ МЕСЦАЎ ДЛЯ ПУБЛІКІ _________________
6. ЦІ БЫЛО АБВЕШЧАНА Ў СУДЗЕ ПРА ПАЧАТАК ПРАЦЭСУ? **А** не / **В** так *(якім чынам)* _________
7. ЦІ БЫЛА ЗАТРЫМКА ПАЧАТКУ ПРАЦЭСУ? **А** не / **В** так, была затрымка на ________, верагодная прычына____
8. ЦІ БЫЎ АБВЕШЧАНЫ СКЛАД СУДА? **А** так / **В** не
9. ЦІ ПРЫСУТНІЧАЕ САКРАТАР? **А** так / **В** не
10. ЦІ ВЯДЗЕЦЦА ПРАТАКОЛ СУДОВАГА ПАСЯДЖЭННЯ? **А** так / **В** не
11. ЦІ ЗАБЯСПЕЧАНЫ ДОСТУП ПУБЛІКІ ДА ПРАЦЭСУ? **А** так / **В** не *(перашкоды)* ________________

12. АРТЫКУЛ КААП, ПА ЯКІМ ВЯДЗЕЦЦА СПРАВА (нумар, назва і частка) _______________________
____
____

13. ДАТА І МЕСЦА ЗДЗЯЙСНЕННЯ ПРАВАПАРУШЭННЯ ______________________________
14. ЦІ ПРЫСУТНІЧАЕ ПРАВАПАРУШАЛЬНІК? **А** так / **В** не
15. ЯКІМ ЧЫНАМ ПРАВАПАРУШАЛЬНІК БЫЎ ПАВЕДАМЛЕНЫ ПРА ДАТУ РАЗГЛЯДУ СПРАВЫ І ЗА КОЛЬКІ ДЗЁН *(спытаць правапарушальніка альбо са слоў суддзі)*________________________________
____
16. ЦІ БЫЎ ПРЫВОД АЛЬБО КАНВАІРАВАННЕ З БОКУ МІЛІЦЫЯНЕРАЎ? **А** так / **В** не
17. ЦІ БЫЛА ПРАВЕРКА ЯЎКІ І ВЫСВЯТЛЕННЕ АСОБ УДЗЕЛЬНІКАЎ ПРАЦЭСУ? **А** так / **В** не
18. НА ЯКОЙ МОВЕ ВЯДЗЕЦЦА ПРАЦЭС? **А** руская / **В** беларуская
19. НА ЯКОЙ МОВЕ ДАЕ ПАКАЗАННІ ПРАВАПАРУШАЛЬНІК? **А** руская / **В** беларуская / **С** іншая
20. КАЛІ ПРАВАПАРУШАЛЬНІК ДАЕ ПАКАЗАННІ НЕ НА МОВЕ ВЯДЗЕННЯ ПРАЦЭСУ, ТО ПЕРАКЛАД АЖЫЦЦЯЎЛЯЕ **А** сакратар / **В** перакладчык / **С** суддзя / **D** іншае ______________________________
21. ЦІ РАСТЛУМАЧАНЫ ПРАВАПАРУШАЛЬНІКУ ЯГО ПРАВЫ? **А** так / **В** не / **С** часткова, не былі растлумачаны наступныя правы ____
22. ЦІ СПЫТАЎ СУДДЗЯ ПРАВАПАРУШАЛЬНІКА «ЦІ ЗРАЗУМЕЛЫЯ ВАМ ВАШЫЯ ПРАВЫ?» **А** так / **В** не
23. ЦІ РАСТЛУМАЧАНА ПРАВАПАРУШАЛЬНІКУ ПРАВА ЗАЯВІЦЬ АДВОД СУДДЗІ? **А** так / **В** не
24. КОЛЬКАСЦЬ СВЕДКАЎ ПА СПРАВЕ СКЛАДАЕ _____ чалавек
25. ЦІ ЗАСТАЮЦЦА ДАПЫТАНЫЯ СВЕДКІ Ў ЗАЛІ ПАСЯДЖЭННЯ? *(калі ёсць сведкі)* **А** так / **В** не
26. ЦІ ПРЫМАЕ ЎДЗЕЛ У ПРАЦЭСЕ АДВАКАТ? **А** так / **В** не
27. ЦІ ПРЫМАЕ ЎДЗЕЛ У ПРАЦЭСЕ ПРАДСТАЎНІК ПРАВАПАРУШАЛЬНІКА? **А** так / **В** не
28. ЦІ БЫЎ ПРАЧЫТАНЫ ЎГОЛАС ПРАТАКОЛ АБ АДМІНІСТРАТЫЎНЫМ ПРАВАПАРУШЭННІ? **А** не / **В** так, пратакол быў прачытаны ўголас, складзены *(орган і дата)* ______________________________
____
29. ПАСЛЯ ДАСЛЕДАВАННЯ ЎСІХ МАТЭРЫЯЛАЎ СПРАВЫ ЦІ ЗАПЫТАЎ СУДДЗЯ Ў ПРАВАПАРУШАЛЬНІКА ПРА ЖАДАННЕ ДАДАЦЬ НЕШТА ДА МАТЭРЫЯЛАЎ СПРАВЫ? **А** так / **В** не
30. ЦІ ПРЫМАЕ ЎДЗЕЛ У ПРАЦЭСЕ ПРАКУРОР? **А** так / **В** не
ЦІ ЗАЯЎЛЯЛІСЯ ХАДАЙНІЦТВЫ З БОКУ ПРАВАПАРУШАЛЬНІКА?
31. - ПРА ВЫКЛІКАННЕ СВЕДКАЎ — **А** так, і задаволенае / **В** так, але адхіленае / **С** не, не заяўлялася
32. - ПРА ПРАГЛЯД ВІДЭАСТУЖАК — **А** так, і задаволенае / **В** так, але адхіленае / **С** не, не заяўлялася

33. - ПРА ДАДАТКОВЫЯ ДОКАЗЫ — А так, і задаволенае / В так, але адхіленае / С не, не заяўлялася
34. - ПРА ЎДЗЕЛ АДВАКАТА — А так, і задаволенае / В так, але адхіленае / С не, не заяўлялася
35. - ПРА ЎДЗЕЛ ПРАДСТАЎНІКА — А так, і задаволенае / В так, але адхіленае / С не, не заяўлялася
36. - ПРА ЎДЗЕЛ ПЕРАКЛАДЧЫКА — А так, і задаволенае / В так, але адхіленае / С не, не заяўлялася
37. - ПРА МОВУ ПРАЦЭСУ — А так, і задаволенае / В так, але адхіленае / С не, не заяўлялася
38. - ПРА ПЕРАНОС СПРАВЫ — А так, і задаволенае / В так, але адхіленае / С не, не заяўлялася
39. - ПРА АДВОД СУДДЗІ — А так, і задаволенае / В так, але адхіленае / С не, не заяўлялася
40. - ПРА АЗНАЯМЛЕННЕ З МАТЭРЫЯЛАМІ — А так, і задаволенае / В так, але адхіленае / С не, не заяўлялася

41. ЯКІМ ЧЫНАМ АДБЫВАЎСЯ РАЗГЛЯД ХАДАЙНІЦТВАЎ? А суддзя вырашаў адразу на месцы / В суддзя выходзіў у дарадчы пакой / С па-рознаму ў залежнасці ад сэнсу хадайніцтва
КАРОТКА АПІШЫЦЕ ПРАЦЭДУРУ РАЗГЛЯДУ ХАДАЙНІЦТВА ____
____

42. ЦІ ВЫХОДЗІЎ СУДДЗЯ ПЕРАД ПРЫНЯЦЦЕМ КАНЧАТКОВАГА РАШЭННЯ ПА СПРАВЕ Ў ДАРАДЧЫ ПАКОЙ?
- А так, на тэрмін ________, папярэдне назваўшы час абвяшчэння рашэння
- В так, на тэрмін ________, але папярэдне не назваўшы час абвяшчэння рашэння
- С не, суддзя вынес рашэнне адразу на месцы
КОРАТКА АПІШЫЦЕ ПРАЦЭДУРУ АБВЯШЧЭННЯ РАШЭННЯ ____
____

43. ПАСЛЯ АБВЯШЧЭННЯ РАШЭННЯ ЦІ ЗАПЫТАЎСЯ СУДДЗЯ Ў ПРАВАПАРУШАЛЬНІКА, ЗРАЗУМЕЛАЕ ЯМУ АЛЬБО НЕ СУДОВАЕ РАШЭННЕ І ПАРАДАК ЯГО ВЫКАНАННЯ? А так / В не
44. ПАСЛЯ АБВЯШЧЭННЯ РАШЭННЯ ЦІ РАСТЛУМАЧЫЎ СУДДЗЯ ПАРАДАК І ТЭРМІНЫ АБСКАРДЖАННЯ І АПРАТЭСТАВАННЯ РАШЭННЯ? А так / В не / С часткова альбо са скажэннямі
45. ЦІ РАСТЛУМАЧАНЫ ПАРАДАК АТРЫМАННЯ КОПІІ СУДОВАГА РАШЭННЯ? А так / В не
46. ЦІ РАСТЛУМАЧАНЫ ПАРАДАК АЗНАЯМЛЕННЯ З ПРАТАКОЛАМ СУДОВАГА ПРАЦЭСУ? А так / В не
47. АЦАНІЦЕ ПАВОДЗІНЫ СУДДЗІ НА ПРАЦЭСЕ — А карэктныя і афіцыйныя / В фамільярныя / С абразлівыя альбо зневажальныя / D іншае ____

48. ВЫНІК СПРАВЫ І ЗМЕСТ СУДОВАГА РАШЭННЯ
- A Прызнаны вінаватым, прызначана спагнанне ў выглядзе і памеры ____

____

- B Прызнаны невінаватым, справа спынена судаводствам
- C Іншае ____

49. АЦАНІЦЕ СТАЎЛЕННЕ СУДДЗІ ДА НАЗІРАННЯ ЗА ПРАЦЭСАМ І АПІШЫЦЕ ЎМОВЫ АЖЫЦЦЯЎЛЕННЯ МАНІТОРЫНГУ ____

____

____

50. ІНШЫЯ ЗАЎВАГІ ____

____

____

KAMUNIKAT.org

Парадак запаўнення ліста назірання (вытрымкі з інструкцыі назіральнікам)

У кожным пункце ліста назірання трэба абводзіць кружком той варыянт, які адпавядае сапраўднаму стану рэчаў на дадзеным судовым пасяджэнні — напрыклад, «А», «В» альбо «С». Некаторыя варыянты патрабуюць больш разгорнутага адказу альбо апісання таго, што адбывалася пры разглядзе спраў (напрыклад, пункт 7, адказ «В», альбо пункт 49). У гэтым выпадку назіральнік мусіць сцісла і лаканічна апісаць тое, што адбывалася падчас разгляду справы. Тыя адказы, графы якіх патрабуюць абавязковага запаўнення, выдзелены шэрым колерам (напрыклад, пункты 1, 2, 12, 24 мусяць быць запоўненыя абавязкова).

У дадзенай інструкцыі ўтрымліваюцца спасылкі на артыкулы Кодэкса аб адміністратыўных правапарушэннях (КаАП) і Грамадзянскага працэсуальнага кодэкса (ГПК) — гэтыя артыкулы мусяць быць уважліва вывучаныя назіральнікамі напярэдадні маніторынгу. Таксама назіральніку мэтазгодна азнаёміцца з пастановай пленума Вярхоўнага суда Беларусі, якая дытычыцца парадку разгляду спраў аб адміністратыўным правапарушэнні.

Будзе карысна, калі па заканчэнні праграмы маніторынгу назіральнік коратка (1–2 старонкі) занатуе свае ўражанні і прапановы па паляпшэнні працы суда. Гэта дапаможа апрацаваць вынікі назірання і дасць магчымасць выпрацаваць рэкамендацыі па прадухіленні парушэння працэсуальных норм падчас разгляду адміністратыўных спраў.

Лісты назірання запаўняюцца па прынцыпу «адна адміністратыўная справа — адзін ліст назірання». Назіральнік падчас знаходжання на адміністратыўным працэсе мусіць мець перад сабой не толькі чысты ліст назірання, але і чысты аркуш для запісаў. Важна памятаць, што парадак, у якім змешчаныя пытанні ў лісце назірання, не абавязкова будзе дакладна супадаць з парадкам вядзення працэсу. У працэсе магчымыя паўторы і перагляды (напрыклад, суддзя можа спачатку адхіліць хадайніцтва пра адваката, а пасля задаволіць паўторна заяўленае хадайніцтва пра адваката). Таму нічога

страшнага, калі вы спачатку занесяце ў ліст назірання памылковыя дадзеныя — гэта будзе чарнавік ліста назірання, а пасля ўвечары вы можаце выправіць іх, запоўніўшы ліст назірання начыста.

ВАЖНАЯ ЗАЎВАГА

Звесткі, якія назіральнік заносіць у ліст назірання, мусяць быць дакладна спраўджанымі. Такім чынам, назіральнік павінен фіксаваць толькі тое, што ён дакладна бачыў. Калі назіральнік мае нейкія здагадкі (напрыклад, што суддзя, зачыніўшыся з адміністратыўнымі матэрыяламі ў сваім пакоі, выносіў рашэнні па адміністратыўных справах пры адсутнасці правапарушальніка) — трэба адзначыць, што гэта з'яўляецца прыватным меркаваннем назіральніка, а не дакладна высветленым фактам.

Пасля заканчэння маніторынгу кожны назіральнік перадае ўсе назапашаныя запоўненыя лісты назірання каардынатару ў сваім горадзе. Каардынатар ажыццяўляе першапачатковую апрацоўку лістоў назірання (сістэматызуе іх па раённых судах, па асобах назіральнікаў, па датах запаўнення і праставўляе адпаведны індэкс. Пасля гэтага каардынатар перадае ўсе лісты назірання ў Мінск для канчатковай апрацоўкі і падсумавання вынікаў. Па выніках гэтай працы будзе праведзены круглы стол, выдадзена і распаўсюджана справаздача, распачнуцца грамадскія дзеянні па паляпшэнні выканання права на справядлівы судовы працэс падчас разгляду спраў аб адміністратыўным правапарушэнні.

АГУЛЬНЫ ЛІСТ НАЗІРАННЯ ЗА МАТЭРЫЯЛЬНА-ТЭХНІЧНЫМ СТАНАМ СУДА

1. ГОРАД ______________ НАЗВА СУДА _________________ АДРАС СУДА _____________________________
2. ГАДЗІНЫ ПРАЦЫ СУДА ____
3. КІМ АХОЎВАЕЦЦА СУД І МЕРЫ БЯСПЕКІ ____

____

4. УВАХОД У БУДЫНАК СУДА — **A** вольны / **B** ажыццяўляецца па прад’яўленні пашпарта / **C** ажыццяўляецца па прад’яўленні позвы / **D** ажыццяўляецца па прад’яўленні іншага дакумента / **E** ажыццяўляецца з дазволу суддзі / **F** ажыццяўляецца па папярэднім запісе / **G** іншыя заўвагі адносна абмежавання ўваходу _______________________

____

5. ЦІ ЁСЦЬ УМОВЫ ДЛЯ БЕСПЕРАШКОДНАГА ЎВАХОДУ Ў БУДЫНАК СУДА ІНВАЛІДАЎ НА ІНВАЛІДНЫХ КАЛЯСКАХ? **A** так / **B** не, існуюць наступныя перашкоды ____

____

ЦІ ЁСЦЬ У БУДЫНКУ СУДА:

6.1. - агульнадаступны гардэроб **A** так / **B** не
6.2. - металадэтэктар на ўваходзе **A** так /**B** не
6.3. - агульнадаступныя гарадскія тэлефоны (аўтаматы) **A** так / **B** не
6.4. - буфет альбо кавярня **A** так / **B** не
6.5. - магчымасць бясплатнай паркоўкі аўтамабіляў наведвальнікаў **A** так / **B** не
6.6. - ліфты (альбо спецыяльныя ліфты для інвалідаў на інвалідных калясках) **A** так / **B** не
6.7. - агульнадаступная бясплатная грамадская прыбіральня **A** так / **B** не
6.8. - бясплатная грамадская прыбіральня, якая замыкаецца на ключ **A** так / **B** не
6.9. - платная грамадская прыбіральня **A** так / **B** не

7. ДАЙЦЕ АГУЛЬНУЮ ХАРАКТАРЫСТЫКУ БУДЫНКУ СУДА (парадак, чысціня, шум, дастатковая плошча, чэргі і г. д.) ____

____

8. ЦІ ЁСЦЬ У БУДЫНКУ СУДА ДОШКА ДЛЯ АБ’ЯЎ? **A** так / **B** не
9. КАЛІ Ў СУДЗЕ ЁСЦЬ ДОШКА ДЛЯ АБ’ЯЎ, ТО НА ЯКОЙ МОВЕ ЗМЕШЧАНА ІНФАРМАЦЫЯ? **A** на рускай мове / **B** на беларускай мове / **C** на рускай і часткова на беларускай мовах / **D** поўна на абедзвюх мовах

ЦІ ВЫВЕШАНАЯ НА ДОШЦЫ ДЛЯ АБ'ЯЎ НАСТУПНАЯ ІНФАРМАЦЫЯ:

10.1. - час пачатку працэсаў, што адбываюцца ў канкрэтны дзень **А** так / **В** не / **С** не цалкам

10.2. - у тым ліку час пачатку адміністратыўных працэсаў у канкрэтны дзень **А** так / **В** не / **С** не цалкам

10.3. - нумары пакояў, у якіх будуць разглядацца справы **А** так / **В** не / **С** не цалкам

10.4. - у тым ліку нумары пакояў, у якіх будуць разглядацца адміністратыўныя справы **А** так / **В** не / **С** не цалкам

10.5. - час пачатку працэсаў, што адбудуцца ў бліжэйшыя дні **А** так / **В** не / **С** не цалкам

10.6. - у тым ліку час пачатку адміністратыўных працэсаў у бліжэйшыя дні **А** так / **В** не / **С** не цалкам

10.7. - прозвішчы суддзяў, прызначаных на справы **А** так / **В** не / **С** не цалкам

10.8. - у тым ліку прозвішчы суддзяў, прызначаных на адміністратыўныя справы **А** так / **В** не / **С** не цалкам

10.9. - змест, артыкулы альбо назвы адміністратыўных спраў, што будуць разглядацца **А** так / **В** не / **С** не цалкам

10.10. - парадак падачы скаргаў і заяў **А** так / **В** не / **С** не цалкам

10.11. - узоры заяў, скаргаў, іншых працэсуальных дакументаў **А** так / **В** не / **С** не цалкам

10.12. - парадак аплаты і памеры дзяржаўнай пошліны **А** так / **В** не / **С** не цалкам

10.13. - час прыёму грамадзянаў суддзямі **А** так / **В** не / **С** не цалкам

10.14. - расклад, правілы распарадку і паводзін у судзе **А** так / **В** не / **С** не цалкам

10.15. - кантакты адвакатаў альбо адрасы юрыдычных кансультацый **А** так / **В** не

11. ЦІ ПАВЕДАМЛЯЕ КАНЦЫЛЯРЫЯ (САКРАТАРЫЯТ) СУДА ІНФАРМАЦЫЮ ПРА АДМІНІСТРАТЫЎНЫЯ ПРАЦЭСЫ ЖУРНАЛІСТАМ І ІНШАЙ ПУБЛІЦЫ? **А** так / **В** не / **С** не цалкам

12. ЦІ АБВЯШЧАЕЦЦА Ў СУДЗЕ ПРА ПАЧАТАК ПРАЦЭСУ НЕПАСРЭДНА ПЕРАД ПАЧАТКАМ ПРАЦЭСУ? **А** так / **В** не

13. ІНШЫЯ ЗАЎВАГІ АДНОСНА МАГЧЫМАСЦЯЎ АТРЫМАННЯ ІНФАРМАЦЫІ ____________________________
____

14. ЦІ ІСНУЮЦЬ АБМЕЖАВАННІ Ў ДОСТУПЕ Ў ПАКОЙ, ДЗЕ АДБЫВАЕЦЦА СУДОВЫ ПРАЦЭС? **А** не / **В** так, існуюць наступныя абмежаванні ____ / **С** у тым ліку абмежаваны доступ да разгляду спраў пры адсутнасці правапарушальніка____________________________________

ЦІ ЁСЦЬ У ПАКОЯХ СУДДЗІ АЛЬБО Ў ЗАЛАХ СУДОВЫХ ПАСЯДЖЭННЯЎ:
15.1. - камп’ютэр **A** так / **B** не
15.2. - тэлефон **A** так / **B** не
15.3. - сродкі аўдыёзапісу альбо відэазапісу **A** так / **B** не
15.4. - трыбуна для выступоўцаў **A** так / **B** не
15.5. - дзяржаўны герб і дзяржаўны сцяг **A** так / **B** не
15.6. - сталы альбо зручныя месцы для прадстаўнікоў бакоў **A** так / **B** не
15.7. - іншае абсталяванне ____
16. АПІШЫЦЕ АБСТАЛЯВАННЕ САКРАТАРОЎ АЛЬБО МЕТОДЫКУ ВЯДЗЕННЯ ЗАПІСУ ____________________
____
17. СВЕДКІ ЧАКАЮЦЬ ДОПЫТУ ПАДЧАС СУДОВАГА ПАСЯДЖЭННЯ
A у спецыяльным альбо прыстасаваным пакоі / **B** на калідоры, стоячы перад пакоем суддзі / **C** на калідоры перад пакоем суддзі на месцах для сядзення / **D** у залі, дзе адбываецца пасяджэнне / **E** на лесвіцы альбо ў фае
ЗАЎВАГІ АДНОСНА ЎМОЎ ДЛЯ СВЕДКАЎ ____
____

АПІШЫЦЕ АКУСТЫЧНЫЯ ЯКАСЦІ ПАКОЯЎ, ДЗЕ АДБЫВАЮЦЦА СУДОВЫЯ ПАСЯДЖЭННІ
17.1. - вельмі шумна, не чуваць выступоўцаў **A** заўсёды / **B** часта / **C** зрэдку / **D** ніколі
17.2. - не вельмі шумна, але чуваць галасы і шум з калідора і іншых пакояў — **A** заўсёды / **B** часта / **C** зрэдку / **D** ніколі
17.3. - ціха, нішто не перашкаджае **A** заўсёды / **B** часта / **C** зрэдку / **D** ніколі

18. ЦІ ЁСЦЬ СПЕЦЫЯЛЬНА ВЫЗНАЧАНЫЯ СУДДЗІ, ЯКІЯ РАЗГЛЯДАЮЦЬ СПРАВЫ АБ АДМІНІСТРАТЫЎНЫХ ПРАВАПАРУШЭННЯХ? **A** так, адміністратыўныя справы разглядаюць _____ спецыяльных суддзяў / **B** не, адміністратыўныя справы разглядаюць розныя суддзі ў колькасці _____ чалавек
19. ЦІ ЁСЦЬ СУДДЗІ ПА АДМІНІСТРАТЫЎНЫХ СПРАВАХ, ЯКІЯ РАЗГЛЯДАЮЦЬ СПРАВЫ ПА-ЗА АСНОЎНЫМ БУДЫНКАМ СУДА? **A** не / **B** так, ____
____
____ *(апішыце іх дзейнасць)*

20. ІНШЫЯ ЗАЎВАГІ АДНОСНА МАТЭРЫЯЛЬНА-ТЭХНІЧНАГА СТАНУ СУДА ________________

____

____

21. ЗА ЧАС АЖЫЦЦЯЎЛЕННЯ НАЗІРАННЯ Ў МАТЭРЫЯЛЬНА-ТЭХНІЧНЫМ ЗАБЕСПЯЧЭННІ СУДА АДБЫЛІСЯ НАСТУПНЫЯ ЗМЕНЫ ____

____

22. УСЯГО, ПА ЗВЕСТКАХ НАЗІРАЛЬНІКА, У СУДЗЕ БЫЛІ РАЗГЛЕДЖАНЫ _____ АДМІНІСТРАТЫЎНЫЯ СПРАВЫ, З ІХ АЖЫЦЦЯЎЛЯЛАСЯ НЕПАСРЭДНАЕ НАЗІРАННЕ ЗА _____ ПРАЦЭСАМІ.

У ТЫМ ЛІКУ СУДДЗЯ ___________________ РАЗГЛЕДЗЕЎ ___ СПРАЎ, З ІХ НАЗІРАЛІ ЗА ___ ПРАЦЭСАМІ
У ТЫМ ЛІКУ СУДДЗЯ ___________________ РАЗГЛЕДЗЕЎ ___ СПРАЎ, З ІХ НАЗІРАЛІ ЗА ___ ПРАЦЭСАМІ
У ТЫМ ЛІКУ СУДДЗЯ ___________________ РАЗГЛЕДЗЕЎ ___ СПРАЎ, З ІХ НАЗІРАЛІ ЗА ___ ПРАЦЭСАМІ
У ТЫМ ЛІКУ СУДДЗЯ ___________________ РАЗГЛЕДЗЕЎ ___ СПРАЎ, З ІХ НАЗІРАЛІ ЗА ___ ПРАЦЭСАМІ

KAMUNIKAT.org

Парадак запаўнення агульнага ліста назірання (вытрымкі з інструкцыі назіральнікам)

Кожны назіральнік павінен у ходзе назірання пазначаць звесткі, што патрабуюцца для запаўнення агульнага ліста назірання за матэрыяльна-тэхнічным станам суда (нягледзячы на назву, звесткі, атрыманыя па гэтых лістах назірання, будуць сведчыць пра даступнасць і адкрытасць судовых працэсаў у дадзеным судзе). Назіральнік запісвае толькі тыя звесткі, якія ён сам зафіксаваў у тым судзе, у якім ён праводзіць назіранне.

Адзін назіральнік запаўняе адзін агульны ліст назірання напрыканцы праграмы маніторынгу («адзін назіральнік — азін агульны ліст назірання»).

Пасля кожны назіральнік здае каардынатару адзін асобнік запоўненага агульнага ліста назірання. Каардынатар па выніках аналізу дадзеных дакументаў і па выніках размоў з назіральнікамі выпрацоўвае адзіны канчатковы варыянт агульнага ліста назірання ў дачыненні да кожнага з паднаглядных судоў (па прынцыпу «адзін суд — адзін агульны ліст назірання»). Пасля гэтыя агульныя лісты назірання перадаюцца ў Мінск для аналізу і апрацоўкі.

4. ДАДЗЕНЫЯ, АТРЫМАНЫЯ Ў ВЫНІКУ ДАСЛЕДАВАННЯ ВЫКАНАННЯ ПРАВА НА СПРАВЯДЛІВЫ СУД ПАДЧАС РАЗГЛЯДУ СПРАЎ АБ АДМІНІСТРАТЫЎНЫХ ПРАВАПАРУШЭННЯХ

Час маніторынгу — з 22.03.2004 да 02.04.2004

РАЗГЛЯД СПРАЎ АБ АДМІНІСТРАТЫЎНЫХ ПРАВАПАРУШЭННЯХ

Табліца № 1

Горад, дзе адбываўся разгляд справы
(Пытанне № 1)

	Колькасць спраў	**Працэнт**
Мінск	260	48,78
Віцебск	72	13,51
Брэст	102	19,14
Наваполацк	51	9,57
Полацк	48	9,01
Агулам	**533**	**100**

Табліца № 2

Горад і назва суда
(Пытанне № 1)

	Колькасць	**Працэнт**
Мінск, Першамайскі раённы	21	3,94
Мінск, Савецкі раённы	42	7,88
Мінск, Заводскі раённы	58	10,88
Мінск, Цэнтральны раённы	51	9,57
Мінск, Ленінскі раённы	88	16,51
Усяго па Мінску	**260**	**48,78**
Віцебск, Чыгуначны раённы	28	5,25
Віцебск, суд Віцебскага раёна	42	7,88
Віцебск, Кастрычніцкі раённы	2	0,38
Усяго па Віцебску	**72**	**13,51**
Брэст, Маскоўскі раённы	53	9,94
Брэст, Ленінскі раённы	49	9,19
Усяго па Брэсту	**102**	**19,14**
Наваполацк, Гарадскі	51	9,57
Полацк, суд горада Полацка і Полацкага раёна	48	9,01

Табліца № 3

Дата пачатку працэсу

(Пытанне № 2)

	Колькасць	**Працэнт**
20.02.2004	1	0,19
29.02.2004	1	0,19
01.03.2004	1	0,19
02.03.2004	1	0,19
11.03.2004	1	0,19
12.03.2004	1	0,19
19.03.2004	1	0,19
22.03.2004	51	9,57
23.03.2004	61	11,44
24.03.2004	54	10,13
25.03.2004	59	11,07
26.03.2004	47	8,82
29.03.2004	56	10,51
30.03.2004	61	11,44
31.03.2004	48	9,01
01.04.2004	32	6
02.04.2004	51	9,58
Няма адказу	**6**	**1,13**

Табліца № 4

Ці былі пераносы разгляду справы?

(Пытанне № 3)

	Колькасць	**Працэнт**
Не	455	85,37
Так	63	11,82
Няма адказу	**15**	**2,81**

Табліца № 5

Месца разгляду справы

(Пытанне № 4)

	Колькасць	**Працэнт**
Кабінет суддзі	395	74,11
Судовая зала	26	4,88
Міліцыя (ГАМ, РАУС і г. д.)	103	19,32
Іншае	1	0,19
Няма адказу	**8**	**1,5**

Табліца № 6

Прыкладная колькасць месцаў для публікі

(Пытанне № 5)

	Колькасць	Працэнт
0	32	6
1	13	2,44
2	164	30,77
3	31	5,82
4	68	12,76
5	39	7,32
6	69	12,95
7	57	10,69
8	18	3,38
10	15	2,81
11	5	0,94
12	1	0,19
15	6	1,13
20	1	0,19
50	5	0,94
Няма адказу	9	1,69

Табліца № 7

Ці было ў судзе абвешчана пра пачатак працэсу?

(Пытанне № 6)

	Колькасць	Працэнт
Не	**331**	**62,1**
Так (усяго)	**189**	**35,46**
У тым ліку «так, без каментарыя»	89	16,7
У тым ліку «так, паведамілі вусна»	39	7,32
У тым ліку «так, паведамілі пісьмова»	61	11,44
Няма адказу	**13**	**2,44**

Табліца № 8

Ці была затрымка пачатку працэсу?

(Пытанне № 7)

	Колькасць	Працэнт
Не	382	71,67
Так	76	14,26
Няма адказу	**75**	**14,07**

Табліца № 9

Працэс быў затрыманы на...

(Пытанне № 7)

	Колькасць	Працэнт
Да 15 хвілін	27	5,07
16–30 хвілін	18	3,38
31–60 хвілін	6	1,13
Болей за гадзіну	6	1,13
Няма адказу	**476**	**89,31**

Табліца № 10

Верагодная прычына затрымкі працэсу

(Пытанне № 7)

	Колькасць	Працэнт
Па віне правапарушальніка	35	6,57
Па віне суддзі альбо сакратара	19	3,56
З-за разгляду іншай справы	13	2,44
Невядома	3	0,56
Няма адказу	**463**	**86,87**

Табліца № 11

Ці быў абвешчаны склад суда?

(Пытанне № 8)

	Колькасць	Працэнт
Так	295	55,35
Не	214	40,15
Няма адказу	24	4,5

Табліца № 12

Ці прысутнічаў сакратар?

(Пытанне № 9)

	Колькасць	Працэнт
Так	217	40,71
Не	297	55,72
Няма адказу	**19**	**3,56**

Табліца № 13

Ці вядзецца пратакол судовага пасяджэння?

(Пытанне № 10)

	Колькасць	Працэнт
Так	215	40,34
Не	294	55,16
Няма адказу	**24**	**4,5**

Табліца № 14

Ці забяспечаны доступ публікі да працэсу?
(Пытанне № 11)

	Колькасць	Працэнт
Так	465	87,24
Не	49	9,19
Няма адказу	**19**	**3,56**

Табліца № 15

Артыкул КААП, па якім вядзецца справа
(Пытанне № 12)

	Колькасць	Працэнт
156	248	46,53
51	59	11,07
156-1	51	9,57
154-5	29	5,44
159	15	2,81
154	7	1,31
148	6	1,13
154-1	6	1,13
166	6	1,13
166-4	6	1,13
дэкрэты	6	1,13
156-7	4	0,75
115-3	4	0,75
151-1	4	0,75
156-2	4	0,75
115	3	0,56
143	3	0,56
168	3	0,56
170	3	0,56
156+166	3	0,56
167-1	3	0,56
193-8	3	0,56
151	2	0,38
156-3	2	0,38
156/166	2	0,38
147	2	0,38
144-3	2	0,38
87	2	0,38
193-9	2	0,38
166-1	2	0,38

KAMUNIKAT.org

Працяг табліцы № 15

	Колькасць	Працэнт
148-1	2	0,38
91	2	0,38
91-1	2	0,38
151-7	2	0,38
167-9	2	0,38
193-1	2	0,38
193-1, 193-31	1	0,19
148-2	1	0,19
166/156	1	0,19
158	1	0,19
159-3	1	0,19
156/166-1	1	0,19
168-1	1	0,19
162-1	1	0,19
156+185	1	0,19
145	1	0,19
247	1	0,19
193-2	1	0,19
Няма адказу	**17**	**3,19**

Табліца № 16

Ці было парушэнне нейкіх іншых актаў заканадаўства?
(Пытанне № 12)

	Колькасць	Працэнт
Так	15	2,81
Не	510	95,68
Няма адказу	**8**	**1,5**

Табліца № 17

Ці пазначана месца парушэння?
(Пытанне № 13)

	Колькасць	Працэнт
Так	384	72,05
Не	140	26,27
Няма адказу	**9**	**1,69**

Табліца № 18

Ці прысутнічае правапарушальнік?
(Пытанне № 14)

	Колькасць	Працэнт
Так	470	88,18
Не	38	7,13
Няма адказу	**25**	**4,69**

Табліца № 19

Якім чынам правапарушальніку паведамілі дату разгляду справы?

(Пытанне № 15)

	Колькасць	**Працэнт**
Позва	237	44,47
Прывод	81	15,2
Іншае	23	4,32
Па тэлефоне	2	0,38
Няма адказу	**190**	**35,65**

Табліца № 20

Ці быў прывод альбо канваіраванне з боку міліцыянера?

(Пытанне № 16)

	Колькасць	**Працэнт**
Так	265	49,72
Не	244	45,78
Няма адказу	**24**	**4,5**

Табліца № 21

Ці была праверка яўкі і высвятленне асоб удзельнікаў працэсу?

(Пытанне № 17)

	Колькасць	**Працэнт**
Так	437	81,99
Не	50	9,38
Няма адказу	**46**	**8,63**

Табліца № 22

На якой мове вядзецца працэс?

(Пытанне № 18)

	Колькасць	**Працэнт**
Руская	507	95,12
Няма адказу	**26**	**4,88**

Табліца № 23

На якой мове дае паказанні правапарушальнік?

(Пытанне № 19)

	Колькасць	**Працэнт**
Руская	493	92,5
Беларуская	4	0,75
Няма адказу	**36**	**6,75**

Табліца № 24

Калі правапарушальнік дае паказанні не на мове вядзення працэсу, то пераклад ажыццяўляе...

(Пытанне № 20)

	Колькасць	**Працэнт**
Сакратар	2	0,38

Працяг табліцы № 24

	Колькасць	Працэнт
Перакладчык	1	0,19
Суддзя	1	0,19
Няма адказу	**529**	**99,25**

Табліца № 25

Ці былі растлумачаныя правапарушальніку яго правы?

(Пытанне № 21)

	Колькасць	Працэнт
Так	184	34,52
Не	277	51,97
Часткова	38	7,13
Няма адказу	**34**	**6,38**

Табліца № 26

Не былі растлумачаны наступныя правы

(Пытанне № 21)

	Колькасць	Працэнт
Права на адваката	2	0,38
Права на хадайніцтва	2	0,38
Права на адвод суддзі	5	0,94
Права на прадастаўленне доказаў	1	0,19
Права на абскарджанне	2	0,38
Няма адказу	**525**	**98,5**

Табліца № 27

Ці спытаў суддзя правапарушальніка «Ці зразумелыя вам вашы правы?»

(Пытанне № 22)

	Колькасць	Працэнт
Так	175	32,83
Не	320	60,04
Няма адказу	**38**	**7,13**

Табліца № 28

Ці растлумачана правапарушальніку права заявіць адвод суддзі?

(Пытанне № 23)

	Колькасць	Працэнт
Так	131	24,58
Не	367	68,86
Няма адказу	**35**	**6,57**

Табліца № 29

Колькасць сведкаў па справе

(Пытанне № 24)

	Колькасць	Працэнт
0	361	67,73

Працяг табліцы № 29

	Колькасць	Працэнт
1	69	12,95
2	42	7,88
3	19	3,56
4	6	1,13
5	3	0,56
6	1	0,19
Няма адказу	32	6
Сярэдняя колькасць сведкаў у справе	0,51	

Табліца № 30

Ці застаюцца дапытаныя сведкі ў залі пасяджэння?
(Пытанне № 25)

	Колькасць	Працэнт
На працэсе няма сведкаў	374	70,17
Так	103	19,32
Не	37	6,94
Няма адказу	**19**	**3,56**

Табліца № 31

Ці прымае ўдзел у працэсе адвакат?
(Пытанне № 26)

	Колькасць	Працэнт
Так	14	2,63
Не	491	92,12
Няма адказу	**28**	**5,25**

Табліца № 32

Ці прымае ўдзел у працэсе прадстаўнік правапарушальніка?
(Пытанне № 27)

	Колькасць	Працэнт
Так	9	1,69
Не	493	92,5
Няма адказу	**31**	**5,82**

Табліца № 33

Ці быў прачытаны ўголас пратакол аб адміністратыўным правапарушэнні?
(Пытанне № 28)

	Колькасць	Працэнт
Не	295	55,35
Так	220	41,28
Няма адказу	**18**	**3,38**

Табліца № 34

Ці агучана зафіксаваная дата складання пратаколу?
(Пытанне № 28)

	Колькасць	Працэнт
Так	179	33,58
Не	53	9,94
Пратакол не быў прачытаны ўголас	283	53,1
Няма адказу	**18**	**3,38**

Табліца № 35

Ці агучана зафіксаванае месца складання пратаколу?
(Пытанне № 28)

	Колькасць	Працэнт
Так	146	27,39
Не	86	16,14
Пратакол не быў прачытаны ўголас	283	53,1
Няма адказу	**18**	**3,38**

Табліца № 36

Пасля даследавання ўсіх матэрыялаў справы ці запытаўся суддзя ў правапарушальніка пра жаданне дадаць нешта да матэрыялаў справы?
(Пытанне № 29)

	Колькасць	Працэнт
Так	247	46,34
Не	243	45,59
Няма адказу	**43**	**8,07**

Табліца № 37

Ці прымае ўдзел у працэсе пракурор?
(Пытанне № 30)

	Колькасць	Працэнт
Так	2	0,38
Не	494	92,68
Няма адказу	**37**	**6,94**

Табліца № 38

Хадайніцтвы: пра выкліканне сведкаў
(Пытанне № 31)

	Колькасць	Працэнт
Заяўлялася і было задаволенае	41	7,69
Заяўлялася, але было адхіленае	2	0,38
Не заяўлялася	448	84,05
Няма адказу	**42**	**7,88**

Табліца № 39

Хадайніцтвы: пра прагляд відэастужак
(Пытанне № 32)

	Колькасць	Працэнт
Заяўлялася і было задаволенае	1	0,19
Заяўлялася, але было адхіленае	3	0,56
Не заяўлялася	484	90,81
Няма адказу	**45**	**8,44**

Табліца № 40

Хадайніцтвы: пра дадатковыя доказы
(Пытанне № 33)

	Колькасць	Працэнт
Заяўлялася і было задаволенае	12	2,25
Заяўлялася, але было адхіленае	2	0,38
Не заяўлялася	474	88,93
Няма адказу	**45**	**8,44**

Табліца № 41

Хадайніцтвы: пра ўдзел адваката
(Пытанне № 34)

	Колькасць	Працэнт
Заяўлялася і было задаволенае	10	1,88
Заяўлялася, але было адхіленае	1	0,19
Не заяўлялася	477	89,49
Няма адказу	**45**	**8,44**

Табліца № 42

Хадайніцтвы: пра ўдзел прадстаўніка
(Пытанне № 35)

	Колькасць	Працэнт
Заяўлялася і было задаволенае	3	0,563
Заяўлялася, але было адхіленае	1	0,188
Не заяўлялася	484	90,807
Няма адказу	**45**	**8,443**

Табліца № 43

Хадайніцтвы: пра ўдзел перакладчыка
(Пытанне № 36)

	Колькасць	Працэнт
Заяўлялася і было задаволенае	1	0,19
Не заяўлялася	486	91,18
Няма адказу	**46**	**8,63**

Табліца № 44

Хадайніцтвы: пра мову вядзення працэсу

(Пытанне № 37)

	Колькасць	Працэнт
Заяўлялася і было задаволенае	1	0,19
Заяўлялася, але было адхіленае	1	0,19
Не заяўлялася	485	90,99
Няма адказу	**46**	**8,63**

Табліца № 45

Хадайніцтвы: пра перанос справы

(Пытанне № 38)

	Колькасць	Працэнт
Заяўлялася і было задаволенае	10	1,88
Заяўлялася, але было адхіленае	2	0,38
Не заяўлялася	476	89,31
Няма адказу	**45**	**8,44**

Табліца № 46

Хадайніцтвы: пра адвод суддзі

(Пытанне № 39)

	Колькасць	Працэнт
Заяўлялася, але было адхіленае	2	0,38
Не заяўлялася	485	90,99
Няма адказу	**46**	**8,63**

Табліца № 47

Хадайніцтвы: пра азнаямленне з матэрыяламі

(Пытанне № 40)

	Колькасць	Працэнт
Заяўлялася і было задаволенае	10	1,88
Заяўлялася, але было адхіленае	1	0,19
Не заяўлялася	477	89,49
Няма адказу	**45**	**8,44**

Табліца № 48

Якім чынам адбываўся разгляд хадайніцтваў?

(Пытанне № 41)

	Колькасць	Працэнт
Хадайніцтвы не заяўляліся	439	82,36
Суддзя вырашаў адразу на месцы	56	10,51
Суддзя выходзіў у дарадчы пакой	1	0,19
Па-рознаму ў залежнасці ад сэнсу хадайніцтва	2	0,38
Няма адказу	**35**	**6,57**

Табліца № 49

Ці выходзіў суддзя перад прыняццем канчатковага рашэння па справе ў дарадчы пакой?
(Пытанне № 42)

	Колькасць	Працэнт
Так, папярэдне назваўшы час абвяшчэння рашэння	55	10,32
Так, але папярэдне не назваўшы час абвяшчэння рашэння	9	1,69
Не, суддзя вынес рашэнне адразу на месцы	423	79,36
Няма адказу	**46**	**8,63**

Табліца № 50

Пасля абвяшчэння рашэння ці запытаўся суддзя ў правапарушальніка, зразумелае яму альбо не судовае рашэнне і парадак яго выканання?
(Пытанне № 43)

	Колькасць	Працэнт
Так	269	50,47
Не	198	37,15
Няма адказу	**66**	**12,38**

Табліца № 51

Пасля абвяшчэння рашэння ці растлумачыў суддзя парадак і тэрміны абскарджання і апратэставання рашэння?
(Пытанне № 44)

	Колькасць	Працэнт
Так	68	12,76
Не	373	69,98
Часткова альбо са скажэннямі	21	3,94
Няма адказу	**71**	**13,32**

Табліца № 52

Ці растлумачаны парадак атрымання копіі судовага рашэння?
(Пытанне № 45)

	Колькасць	Працэнт
Так	82	15,38
Не	382	71,67
Няма адказу	**69**	**12,95**

Табліца № 53

Ці растлумачаны правапарушальніку парадак азнаямлення з пратаколам судовага працэсу?
(Пытанне № 46)

	Колькасць	Працэнт
Так	67	12,57
Не	389	72,98
Няма адказу	**77**	**14,45**

Табліца № 54

Паводзіны суддзі на працэсе
(Пытанне № 47)

	Колькасць	**Працэнт**
Карэктныя і афіцыйныя	385	72,23
Фамільярныя	25	4,69
Абразлівыя альбо зневажальныя	48	9,01
«Абыякавы»	2	0,38
«Занадта хутка»	5	0,94
«Павучальны»	5	0,94
Іншае	6	1,13
Няма адказу	**57**	**10,69**

Табліца № 55

Вынік працэсу
(Пытанне № 48)

	Колькасць	**Працэнт**
Штраф	323	60,6
Пазбаўленне правоў	13	2,44
Штраф+канфіскацыя	6	1,13
Арышт	89	16,7
Выпраўленчыя работы	2	0,38
Усяго прызначана пакаранне	433	81,24
За малазначнасцю спагнанне не прызначана	2	0,38
Прызнаны невінаватым, справа спынена судаводствам	31	5,82
Пратакол накіраваны на дапрацоўку	1	0,19
Справа не скончана	31	5,82
Справа перанесена з-за няяўкі правапарушальніка	8	1,5
Справа спынена з-за сканчэння тэрміну прыцягнення да адміністратыўнай адказнасці	1	0,19
Іншае	40	7,51
Няма адказу	**26**	**4,88**

KAMUNIKAT.org

ДАДАТКОВЫЯ ЛІЧБЫ І ПЕРАКРЫЖАВАННІ

Табліца № 56

Віды пакаранняў па артыкулах 156, 51, 156-1, 154-5 і па катэгорыі «дэкрэты»

Разбіўка па відах пакарання (колькі штрафаў, колькі арыштаў і інш.), а таксама колькі прызнавалася невінаватымі

Артыкул КаАП, па якім вядзецца справа+ дэкрэты	Па слупках даюцца колькасць і працэнт правапарушальнікаў, што атрымалі той ці іншы від пакарання, ад колькасці тых, хто судзіўся па тым ці іншым артыкуле, а таксама працэнт прызнаных невінаватымі ад колькасці асоб, прыцягнутых па тым ці іншым артыкуле.												Колькасць асоб, прыцягнутых па дадзеным артыкуле
	Штраф	Прызнаны невінаватым	Пазбаўленне правоў	За малазначнасцю спагнанне не прызначана	Арышт	Пратакол накіраваны на дапрацоўку	Справа не скончана	Справа перанесена з-за няяўкі правапарушальніка	Выпраўленчыя работы	Справа спынена з-за скончэння тэрміну	Штраф+канфіскацыя	Няма адказу	
156	140	19	4	1	67	0	6	3	1	0	0	7	248
	56,45%	7,66%	1,61%	0,40%	27,02%	0,00%	2,42%	1,21%	0,40%	0,00%	0,00%	2,82%	
156-1	31	6	0	0	8	0	1	3	1	0	0	1	51
	60,78%	11,76%	0,00%	0,00%	15,69%	0,00%	1,96%	5,88%	1,96%	0,00%	0,00%	1,96%	
154-5	23	2	0	0	0	0	2	0	0	0	1	1	29
	79,31%	6,90%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	6,90%	0,00%	0,00%	0,00%	3,45%	3,45%	
51	50	0	1	1	0	0	5	0	0	0	0	2	59
	84,75%	0,00%	1,69%	1,69%	0,00%	0,00%	8,47%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	3,39%	
дэкрэты	2	1	0	0	0	0	2	0	0	0	1	0	6
	33,33%	16,67%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	33,33%	0,00%	0,00%	0,00%	16,67%	0,00%	

Табліца № 57

Сярэдні, мінімальны і максімальны памер штрафу альбо арышту

А. Сярэдні памер штрафу ў базавых адзінках зыходзячы з тых штрафаў, што былі прызначаныя, без уліку спраў, калі прызначалася іншае пакаранне альбо людзі прызнаваліся невінаватымі

	Колькасць колькасных значэнняў прыкметы	Сярэдняе	Min	Max
Памер спагнання (штраф)	326	7,43	0,5	300

Б. Сярэдні, мінімальны і максімальны тэрмін арышту ў сутках

	Колькасць колькасных значэнняў прыкметы	Сярэдняе	Min	Max
Тэрмін арышту (суткі)	90	7,37	1	15

Табліца № 58

Памер пакарання па асобных артыкулах КаАП

А. Па артыкулах 156, 51, 156-1, 154-5 і па катэгорыі «дэкрэты»: памер пакарання ў выглядзе штрафу

Артыкул КаАП, па якім вядзецца справа+дэкрэты	***Па слупках даецца працэнт правапарушальнікаў, якія атрымалі той ці іншы памер штрафу, ад колькасці асоб, прыцягнутых па тым ці іншым артыкуле.***																				Колькасць прыцягнутых па артыкуле
	Памер штрафу ў базавых адзінках																				
	1	2	3	4	5	6	7	8	10	15	20	21	22	25	30	50	100	250	300	Няма адказу	
156	50	68	1	1	5	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	109	237
	21,10 %	28,69 %	0,42 %	0,42 %	2,11 %	0,84 %	0,00 %	0,42 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	45,99 %	
156-1	6	19	5	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	20	51
	11,76 %	37,25 %	9,80 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	1,96 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	39,22 %	
51	2	27	9	1	4	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	9	54
	3,70 %	50,00 %	16,67 %	1,85 %	7,41 %	1,85 %	0,00 %	0,00 %	1,85 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	16,67 %	
154-5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	11	1	1	4	3	2	0	1	1	5	29
	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	37,93 %	3,45 %	3,45 %	13,79 %	10,34 %	6,90 %	0,00 %	3,45 %	3,45 %	17,24 %	
дэкрэт	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	5
	0,00 %	0,00 %	20,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	80,00 %	

Б. Па артыкулах 156, 51, 156-1, 154-5 і па катэгорыі «дэкрэты»: тэрмін пакарання ў выглядзе арышту

Артыкул КаАП, па якім вядзецца справа+ дэкрэты	**По слупках даецца працэнт правапарушальнікаў, якія атрымалі той ці іншы тэрмін арышту, ад колькасці асоб, прыцягнутых па тым ці іншым артыкуле.**									Колькасць прыцягнутых па артыкуле
	Тэрмін арышту (суткі)								Няма адказу	
	памыл-кова	2	10 і 8	4	5	7	10	15		
156	2	7	10	1	23	0	15	10	180	248
	0,81%	2,82%	4,03%	0,40%	9,27%	0,00%	6,05%	4,03%	72,58%	
156-1	0	0	0	0	2	0	3	3	43	51
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	3,92%	0,00%	5,88%	5,88%	84,31%	
154-5	0	0	0	0	0	0	0	0	29	29
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
51	0	0	0	0	0	0	0	0	59	59
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
дэкрэт	0	0	0	0	0	0	0	0	6	6
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	

Табліца № 59

Залежнасць віду пакарання ад месца разгляду справы

Пакаранне	***По слупках даецца працэнт правапарушальнікаў, якія атрымалі той ці іншы від пакарання, ад колькасці правапарушальнікаў, што судзіліся ў тым ці іншым месцы.***					Колькасць пакараных
	Месца разгляду справы				Няма адказу	
	Кабінет суддзі	Судовая зала	Міліцыя	Іншае		
Штраф	245	18	57	1	2	323
	62,03%	69,23%	55,34%	100,00%	25,00%	
Прызнаны невінаватым, справа спынена судаводствам	10	0	21	0	0	31
	2,53%	0,00%	20,39%	0,00%	0,00%	
Пазбаўленне правоў	8	2	3	0	0	13
	2,03%	7,69%	2,91%	0,00%	0,00%	
За малазначнасцю спагнанне не прызначана	1	0	1	0	0	2
	0,25%	0,00%	0,97%	0,00%	0,00%	
Арышт	68	3	16	0	2	89
	17,22%	11,54%	15,53%	0,00%	25,00%	
Пратакол накіраваны на дапрацоўку	1	0	0	0	0	1
	0,25%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
Справа не скончана	27	2	1	0	1	31
	6,84%	7,69%	0,97%	0,00%	12,50%	

Працяг табліцы № 59

Пакаранне	***По стаўбцах даецца працэнт правапарушальнікаў, якія атрымалі той ці іншы від пакарання, ад колькасці правапарушальнікаў, што судзіліся ў тым ці іншым месцы.***					Колькасць пакараных
	Месца разгляду справы				Няма адказу	
	Кабінет суддзі	Судовая зала	Міліцыя	Іншае		
Справа перанесена з-за няяўкі правапару-шальніка	8	0	0	0	0	8
	2,03%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
Выпраўленчыя работы	1	1	0	0	0	2
	0,25%	3,85%	0,00%	0,00%	0,00%	
Справа спынена з-за сканчэння тэрміну	1	0	0	0	0	1
	0,25%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
Штраф+канфіскацыя	6	0	0	0	0	6
	1,52%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
Няма адказу	19	0	4	0	3	26
	4,81%	0,00%	3,88%	0,00%	37,50%	
Агулам	395	26	103	1	8	533

KAMUNIKAT.org

Табліца № 60

Залежнасць колькасці заяўленых хадайніцтваў ад таго, ці былі растлумачаныя правапарушальніку яго правы

Агульная колькасць непададзеных хадайніцтваў з 10 магчымых	***Па слупках даецца працэнт правапарушальнікаў, якія падалі тую ці іншую колькасць хадайніцтваў, ад колькасці правапарушальнікаў, што атрымалі (не атрымалі і атрымалі часткова) тлумачэнне сваіх правоў.***				Колькасць правапарушальнікаў, якія падалі пэўную колькасць хадайніцтваў
	Ці былі растлумачаныя правапарушальніку яго правы?			Няма адказу	
	Так	Не	Часткова		
1	2	0	0	0	2
	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
2	1	0	0	0	1
	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
6	2	0	0	0	2
	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
7	8	0	0	0	8
	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
8	10	2	0	0	12
	83,33%	16,67%	0,00%	0,00%	
9	21	7	5	0	33
	63,64%	21,21%	15,15%	0,00%	
10	135	262	32	3	432
	31,25%	60,65%	7,41%	0,69%	
Невядома	1	0	1	1	3
	33,33%	0,00%	33,33%	33,33%	
Няма адказу	4	6	0	30	40
	10,00%	15,00%	0,00%	75,00%	
Агулам	184	277	38	34	533

Табліца № 61

Колькасць прызнаных невінаватымі альбо вінаватымі з прызначэннем пакарання ў залежнасці ад артыкула, па якім разглядалася справа

Артыкул КаАП, па якім вядзецца справа+ дэкрэты	***Па слупках даюцца колькасць і працэнт праваапрушальнікаў, што атрымалі той ці іншы від пакарання, ад колькасці тых, хто судзіўся па тым ці іншым артыкуле, а таксама працэнт прызнаных невінаватымі ад колькасці асоб, прыцягнутых па тым ці іншым артыкуле.***												Колькасць прыцягнутых па артыкуле
	Штраф	Прызнаны невінаватым	Пазбаўленне правоў	За малазначнасцю спагнанне не прызначана	Арышт	Пратакол накіраваны на дапрацоўку	Справа не скончана	Справа перанесена з-за няяўкі праваапрушальніка	Выпраўленчыя работы	Справа спынена з-за скончэння тэрміну	Штраф+канфіскацыя	Няма адказу	
115	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
	66,67%	0,00%	33,33%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
115-3	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
	50,00%	0,00%	50,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
143	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
	33,33%	33,33%	33,33%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
144-3	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
	50,00%	0,00%	50,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
145	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
147	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	2

Працяг табліцы № 61

	0,00%	0,00%	50,00%	0,00%	0,00%	0,00%	50,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
148	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	1	6
	33,33%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	50,00%	16,67%	
148-1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
148-2	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	0,00%	0,00%	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
151	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	2
	50,00%	0,00%	0,00%	0,00%	50,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
151-1	1	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	1	4
	25,00%	0,00%	0,00%	0,00%	25,00%	0,00%	25,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	25,00%	
151-7	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	2
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	50,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	50,00%	
154	3	0	0	0	0	0	2	0	0	1	1	0	7
	42,86%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	28,57%	0,00%	0,00%	14,29%	14,29%	0,00%	
154-1	4	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	6
	66,67%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	16,67%	0,00%	16,67%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
154-5	23	2	0	0	0	0	2	0	0	0	1	1	29
	79,31%	6,90%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	6,90%	0,00%	0,00%	0,00%	3,45%	3,45%	
156	140	19	4	1	67	0	6	3	1	0	0	7	248
	56,45%	7,66%	1,61%	0,40%	27,02%	0,00%	2,42%	1,21%	0,40%	0,00%	0,00%	2,82%	
156-1	31	6	0	0	8	0	1	3	1	0	0	1	51
	60,78%	11,76%	0,00%	0,00%	15,69%	0,00%	1,96%	5,88%	1,96%	0,00%	0,00%	1,96%	
156-2	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4

Працяг табліцы № 61

	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
156-3	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
	50,00%	0,00%	50,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
156-7	1	2	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	4
	25,00%	50,00%	0,00%	0,00%	25,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
156/ 166	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
156/ 166-1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
156+ 166	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
156+ 185	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
158	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
159	12	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	15
	80,00%	0,00%	0,00%	0,00%	20,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
159-3	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
162-1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
166	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	6
	66,67%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	33,33%	
166-1	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	2
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	50,00%	0,00%	50,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	

Працяг табліцы № 61

166-4	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6
	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
166/ 156	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
167-1	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
167-9	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	2
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	50,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	50,00%	
168	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	3
	66,67%	0,00%	0,00%	0,00%	33,33%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
168-1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
170	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
193-1	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	2
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
193-1, 193-31	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
193-2	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
193-8	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	1	3
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	66,67%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	33,33%	
193-9 ч.2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	

Працяг табліцы № 61

247	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
51	50	0	1	1	0	0	5	0	0	0	0	2	59
	84,75%	0,00%	1,69%	1,69%	0,00%	0,00%	8,47%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	3,39%	
87	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
91	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
91-1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
дэкрэты	2	1	0	0	0	0	2	0	0	0	1	0	6
	33,33%	16,67%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	33,33%	0,00%	0,00%	0,00%	16,67%	0,00%	
Няма дадзеных	5	0	0	0	1	0	2	1	0	0	0	8	17
	29,41%	0,00%	0,00%	0,00%	5,88%	0,00%	11,76%	5,88%	0,00%	0,00%	0,00%	47,06%	

kamunikat.org

Табліца № 62

Тэрмін арышту ў залежнасці ад артыкула КаАП, па якім вядзецца справа

Артыкул КаАП, па якім вядзецца справа+ дэкрэты	***Па слупках даецца працэнт правапарушальнікаў, якія атрымалі той ці іншы тэрмін арышту, ад колькасці асоб, прыцягнутых па тым ці іншым артыкуле.***									Колькасць прыцягнутых па артыкуле
	Тэрмін арышту (суткі)								Няма адказу	
	Памылка	2	10 і 8	4	5	7	10	15		
115	0	0	0	0	0	0	0	0	3	3
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
115-3	0	0	0	0	0	0	0	0	4	4
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
143	0	0	0	0	0	0	0	0	3	3
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
144-3	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
145	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
147	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
148	0	0	0	0	0	0	0	0	6	6
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
148-1	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
148-2	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	

Працяг табліцы № 62

151	1	0	0	0	0	0	0	0	1	2
	50,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	50,00%	
151-1	0	0	0	0	0	1	0	0	3	4
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	25,00%	0,00%	0,00%	75,00%	
151-7	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
154	0	0	0	0	0	0	0	0	7	7
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
154-1	0	0	0	0	0	0	0	0	6	6
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
154-5	0	0	0	0	0	0	0	0	29	29
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
156	2	7	10	1	23	0	15	10	180	248
	0,81%	2,82%	4,03%	0,40%	9,27%	0,00%	6,05%	4,03%	72,58%	
156-1	0	0	0	0	2	0	3	3	43	51
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	3,92%	0,00%	5,88%	5,88%	84,31%	
156-2	0	0	0	0	0	0	0	0	4	4
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
156-3	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
156-7	0	0	0	0	0	0	1	0	3	4
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	25,00%	0,00%	75,00%	
156/166	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
156/166-1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1

kamunikat.org

Працяг табліцы № 62

	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	0,00%	0,00%	
156+166	0	0	0	0	0	0	0	0	3	3
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
156+185	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
158	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
159	0	0	0	0	1	0	0	2	12	15
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	6,67%	0,00%	0,00%	13,33%	80,00%	
159-3	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
162-1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
166	0	0	0	0	0	0	0	0	6	6
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
166-1	0	0	0	0	0	0	1	0	1	2
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	50,00%	0,00%	50,00%	
166-4	0	0	0	0	0	0	0	0	6	6
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
166/156	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	0,00%	0,00%	
167-1	0	0	0	0	0	0	0	0	3	3
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
167-9	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	

Працяг табліцы № 62

168	0	0	0	0	1	0	0	0	2	3
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	33,33%	0,00%	0,00%	0,00%	66,67%	
168-1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	0,00%	0,00%	
170	0	0	0	0	0	0	0	0	3	3
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
193-1	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
193-1, 193-31	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
193-2	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
193-8	0	0	0	0	0	0	0	0	3	3
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
193-9 ч.2	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
247	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
51	0	0	0	0	0	0	0	0	59	59
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
87	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
91	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
91-1	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2

kamunikat.org

Працяг табліцы № 62

	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
дэкрэт	0	0	0	0	0	0	0	0	6	6
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
Няма дадзеных	0	0	0	0	1	0	0	0	16	17
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	5,88%	0,00%	0,00%	0,00%	94,12%	
Агулам	3	7	10	1	30	1	23	15	443	533

KAMUNIKAT.org

Памер штрафу ў залежнасці ад артыкула КаАП,

Артыкул КаАП, па якім вядзецца справа+ дэкрэты	**Па слупках даецца працэнт правапарушальнікаў, якія атрымалі той ці іншы памер штрафу, ад колькасці асоб, прыцягнутых па тым ці іншым артыкуле.**									
	Памер штрафу ў базавых адзінках									
	1	2	3	4	5	6	7	8	10	15
115	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	33,33%	0,00%
115-3	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	25,00%	0,00%
143	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
144-3	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	50,00%	0,00%
145	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
147	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
148	2	3	0	0	0	0	0	0	0	0
	33,33%	50,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
148-1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
	50,00%	50,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
148-2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
151	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
151-1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	25,00%	0,00%
151-7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
154	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
154-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
154-5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
156	50	68	1	1	5	2	0	1	0	0
	21,10%	28,69%	0,42%	0,42%	2,11%	0,84%	0,00%	0,42%	0,00%	0,00%

Табліца № 63

па якім вядзецца справа

Па стаўбцах даецца працэнт правапарушальнікаў, якія атрымалі той ці іншы памер штрафу, ад колькасці асоб, прыцягнутых па тым ці іншым артыкуле.										Коль-касць пры-цягну-тых па ар-тыкуле
Памер штрафу ў базавых адзінках									**Няма адказу**	
20	21	22	25	30	50	100	250	300		
0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	3
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	33,33%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	33,33%	
0	0	0	0	1	0	0	0	0	2	4
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	25,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	50,00%	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	3
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	50,00%	
1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	6
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	16,67%	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	2
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	50,00%	0,00%	0,00%	0,00%	50,00%	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	4
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	75,00%	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
1	0	0	1	0	2	0	0	0	3	7
14,29%	0,00%	0,00%	14,29%	0,00%	28,57%	0,00%	0,00%	0,00%	42,86%	
3	0	0	0	1	0	0	0	0	2	6
50,00%	0,00%	0,00%	0,00%	16,67%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	33,33%	
11	1	1	4	3	2	0	1	1	5	29
37,93%	3,45%	3,45%	13,79%	10,34%	6,90%	0,00%	3,45%	3,45%	17,24%	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	109	237
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	45,99%	

156-1	6	19	5	0	0	0	1	0	0	0
	11,76%	37,25%	9,80%	0,00%	0,00%	0,00%	1,96%	0,00%	0,00%	0,00%
156-2	1	2	1	0	0	0	0	0	0	0
	25,00%	50,00%	25,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
156-3	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
	0,00%	50,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
156-7	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
	0,00%	25,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
156/166	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
156/166-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
156+166	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
156+185	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
158	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
159	7	3	2	0	0	0	0	0	0	0
	46,67%	20,00%	13,33%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
159-3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
162-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
166	0	0	0	0	2	0	0	0	1	0
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	33,33%	0,00%	0,00%	0,00%	16,67%	0,00%
166-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
166-4	0	6	0	0	0	0	0	0	0	0
	0,00%	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
166/156	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
167-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
167-9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
168	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	33,33%	33,33%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%

Працяг табліцы № 63

0	0	0	0	0	0	0	0	0	20	51
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	39,22%	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	50,00%	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	4
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	75,00%	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	15
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	20,00%	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
1	0	0	0	0	0	0	0	0	2	6
16,67%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	33,33%	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
2	0	0	0	0	1	0	0	0	0	3
66,67%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	33,33%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	33,33%	

168-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
170	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0
	66,67%	0,00%	0,00%	0,00%	33,33%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
193-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
193-1, 193-31	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
193-2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
193-8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
193-9 ч.2	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
247	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
51	2	27	9	1	4	1	0	0	1	0
	3,70%	50,00%	16,67%	1,85%	7,41%	1,85%	0,00%	0,00%	1,85%	0,00%
87	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	50,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	50,00%
91	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0
	50,00%	0,00%	50,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
91-1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
дэкрэт	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
	0,00%	0,00%	20,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Няма дадзеных	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1
	5,88%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	5,88%	5,88%
Агулам	75	131	20	2	17	8	1	1	7	2

Працяг табліцы № 63

0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	3
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	9	54
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	16,67%	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	
0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	5
0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	80,00%	
1	0	0	0	1	0	0	0	0	12	17
5,88%	0,00%	0,00%	0,00%	5,88%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	70,59%	
21	1	1	5	7	6	1	1	1	207	515

Табліца № 64

Залежнасць выніку разгляду справы і зместу судовага рашэння ад канкрэтнага суда

Вынік справы і змест судовага рашэння	М інск, Першамайскі суд	Мінск, Савецкі суд	Мінск, Заводскі суд	Мінск, Цэнтральны суд	Мінск, Ленінскі суд	Віцебск, Чыгуначны суд	Віцебск, раённы суд	Віцебск, Кастрычніцкі суд	Брэст, Маскоўскі суд	Брэст, Ленінскі суд	Наваполацк, гарадскі суд	Пола цк, гарадскі і раённы суд	Агулам
Штраф	16 76,19%	22 52,38%	22 37,93%	42 82,35%	45 51,14%	27 96,43%	18 42,86%	1 50,00%	38 71,70%	20 40,82%	39 76,47%	33 68,75%	**323**
Прызнаны невінаватым, справа спынена судаводствам	2 9,52%	0 0,00%	0 0,00%	1 1,96%	19 21,59%	1 3,57%	8 19,05%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	**31**
Пазбаўленне правоў	0 0,00%	1 2,38%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	2 3,92%	0 0,00%	**3**
Папярэджанне	1 4,76%	1 2,38%	0 0,00%	2 3,92%	2 2,27%	0 0,00%	4 9,52%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	**10**
За малазначнасцю спагнанне не прызначана	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	1 1,96%	1 1,14%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	**2**
Ары шт	1 4,76%	12 28,57%	1 1,72%	1 1,96%	17 19,32%	0 0,00%	3 7,14%	0 0,00%	14 26,42%	25 51,02%	6 11,76%	9 18,75%	**89**
Пратакол накіраваны на дапрацоўку	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	1 1,96%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	**1**
Справа не скончана	1 4,76%	1 2,38%	15 25,86%	3 5,88%	0 0,00%	0 0,00%	2 4,76%	1 50,00%	0 0,00%	0 0,00%	4 7,84%	4 8,33%	**31**
Справа перанесена з-за няяўкі правапарушальніка	0 0,00%	0 0,00%	5 8,62%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	3 7,14%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	**8**
Выпраўленчыя работы	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	1 1,89%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	**1**
Справа спынена з-за сканчэння тэрміну	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	1 2,08%	**1**
Штр аф+канфіскацыя	0 0,00%	3 7,14%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	2 4,08%	0 0,00%	1 2,08%	**6**
Няма дадзеных	0 0,00%	2 4,76%	15 25,86%	0 0,00%	4 4,55%	0 0,00%	4 9,52%	0 0,00%	0 0,00%	2 4,08%	0 0,00%	0 0,00%	**27**
Агулам	21	42	58	51	88	28	42	2	53	49	51	48	**533**

Табліца № 65

Тлумачэнне правоў правапарушальніку: колькасць па судах і ўплыў на вынік справы

Горад і назва суда	Ці былі растлумачаны правапарушальніку яго правы?			Няма дадзеных	Працэнт асоб, прызнаных невінаватымі
	Так	Не	Часткова		
Мінск, Першамайскі	17 80,95%	4 19,05%	0 0,00%	0 0,00%	9,52%
Мінск, Савецкі	35 83,33%	0 0,00%	6 14,29%	1 2,38%	0,00%
Мінск, Заводскі	14 24,14%	15 25,86%	3 5,17%	26 44,83%	0,00%
Мінск, Цэнтральны	26 50,98%	18 35,29%	7 13,73%	0 0,00%	1,96%
Мінск, Ленінскі	22 25,00%	64 72,73%	1 1,14%	1 1,14%	21,59%
Віцебск, Чыгуначны	22 78,57%	6 21,43%	0 0,00%	0 0,00%	3,57%
Віцебск, раённы	0 0,00%	40 95,24%	0 0,00%	2 4,76%	19,05%
Віцебск, Кастрычніцкі	2 100,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0,00%
Брэст, Маскоўскі	0 0,00%	52 98,11%	1 1,89%	0 0,00%	0,00%
Брэст, Ленінскі	11 22,45%	36 73,47%	0 0,00%	2 4,08%	0,00%
Наваполацк, гарадскі	14 27,45%	32 62,75%	3 5,88%	2 3,92%	0,00%
Полацк, гарадскі і раённы	21 43,75%	10 20,83%	17 35,42%	0 0,00%	0,00%
Агулам	**184**	**277**	**38**	**34**	**5,82%**

KAMUNIKAT.org

УМОВЫ ПРАЦЫ СУДОЎ

(па выніках запаўнення агульных лістоў назірання)

Табліца № А1

Гадзіны працы суда
(Пытанне № 2)

	Колькасць	Працэнт
9:00–18:00	4	30,77
9:00–17:00	1	7,69
8:00–17:00	7	53,85
8:30–17:00	1	7,69
Не зафіксавана	0	0

Табліца № А2

Уваход у будынак суда
(Пытанне № 4)

	Колькасць	Працэнт
Вольны	10	76,92
Па прад'яўленні пашпарта	2	15,38
Вольны, але выбарачна патрабуюць пашпарт	1	7,69
Не зафіксавана	0	0

Табліца № А3

Ці ёсць умовы для беспярашкоднага ўваходу ў будынак суда інвалідаў на інвалідных калясках?
(Пытанне № 5)

	Колькасць	Працэнт
Так	2	15,38
Не, без каментарыя	2	15,38
Не, няма пандуса	4	30,77
Не, прыступкі	4	30,77
Так, але ліфты не працуюць	1	7,69
Не зафіксавана	0	0

Табліца № А4

Наяўнасць у будынку агульнадаступнага гардэроба
(Пытанне № 6.1)

	Колькасць	Працэнт
Не	13	100
Не зафіксавана	0	0

Табліца № А5

Наяўнасць у будынку металадэтэктара на ўваходзе

(Пытанне № 6.2)

	Колькасць	Працэнт
Не	13	100
Не зафіксавана	0	0

Табліца № А6

Наяўнасць у будынку агульнадаступных гарадскіх тэлефонаў (аўтаматаў)

(Пытанне № 6.3)

	Колькасць	Працэнт
Так	2	15,38
Не	11	84,62
Не зафіксавана	0	0

Табліца № А7

Наяўнасць у будынку буфета альбо кавярні

(Пытанне № 6.4)

	Колькасць	Працэнт
Не	13	100
Не зафіксавана	0	0

Табліца № А8

Магчымасць бясплатнай паркоўкі аўтамабіляў наведвальнікаў каля будынка

(Пытанне № 6.5)

	Колькасць	Працэнт
Так	7	53,85
Не	5	38,46
Не зафіксавана	1	7,69

Табліца № А9

Наяўнасць у будынку ліфтаў (альбо спецыяльных ліфтаў для інвалідаў на інвалідных калясках)

(Пытанне № 6.6)

	Колькасць	Працэнт
Так	1	7,69
Не	12	92,31

Табліца № А10

Наяўнасць у будынку агульнадаступнай грамадскай прыбіральні

(Пытанне № 6.7)

	Колькасць	Працэнт
Так	7	53,85
Не	6	46,15
Не зафіксавана	0	0

Табліца № А11

Наяўнасць у будынку бясплатнай грамадскай прыбіральні, якая замыкаецца на ключ

(Пытанне № 6.8)

	Колькасць	Працэнт
Так	4	30,77
Не	9	69,23
Не зафіксавана	0	0

Табліца № А12

Наяўнасць у будынку платнай грамадскай прыбіральні

(Пытанне № 6.9)

	Колькасць	Працэнт
Не	12	92,31
Не зафіксавана	1	7,69

Табліца № А13

Агульная характарыстыка будынка суда

(Пытанне № 7)

	Колькасць	Працэнт
Няўтульна, мала месцаў для сядзення	1	7,69
Чыста, ціха, дастатковая плошча, хуткія чэргі	1	7,69
Маленькія калідоры, бруд, правады паўсюль, мэбля на калідоры (ідзе рамонт, але суд працуе)	1	7,69
Вялікія чэргі, няма месцаў для сядзення	1	7,69
Няўтульна, тлумна і шумна, няўтульнае размеркаванне кабінетаў	1	7,69
Парадак і чысціня, недастатковая плошча, маленькія памяшканні, невялікія чэргі	1	7,69
Парадак і чысціня, вялікія чэргі	1	7,69
Парадак задавальняючы, дастатковая плошча, невялікія чэргі	1	7,69
Цесна	1	7,69
Чыста, ціха, парадак, крыху не хапае месца, чэргі з раніцы	1	7,69
Прасторна, адносна чыста, заўсёды шмат людзей	1	7,69
Чысціня, але ў калідорах недастаткова месца для насельніцтва	1	7,69
Недастатковая плошча ў калідорах, пастаянна таўкуцца людзі	1	7,69
Не зафіксавана	0	0

Табліца № А14

Ці ёсць у будынку дошка аб'яў?

(Пытанне № 8)

	Колькасць	Працэнт
Так	13	100
Не зафіксавана	0	0

Табліца № А15

На якой мове змешчана інфармацыя на дошцы аб'яў?
(Пытанне № 9)

	Колькасць	**Працэнт**
На рускай мове	10	76,92
На рускай і часткова на беларускай мовах	3	23,08
Не зафіксавана	0	0

Табліца № А16

Ці вывешаная на дошцы інфармацыя пра час правядзення працэсаў, што адбываюцца ў канкрэтны дзень?
(Пытанне № 10.1)

	Колькасць	**Працэнт**
Так	10	76,92
Не цалкам	3	23,08
Не зафіксавана	0	0

Табліца № А17

Ці вывешаная на дошцы інфармацыя пра час пачатку адміністратыўных працэсаў?
(Пытанне № 10.2)

	Колькасць	**Працэнт**
Так	6	46,15
Не	4	30,77
Не цалкам	3	23,08
Не зафіксавана	0	0

Табліца № А18

Ці вывешаная на дошцы інфармацыя пра нумары пакояў, у якіх будуць разглядацца справы?
(Пытанне № 10.3)

	Колькасць	**Працэнт**
Так	8	61,54
Не	4	30,77
Не цалкам	1	7,69
Не зафіксавана	0	0

Табліца № А19

Ці вывешаная на дошцы інфармацыя пра нумары пакояў, у якіх будуць разглядацца адміністратыўныя справы?
(Пытанне № 10.4)

	Колькасць	**Працэнт**
Так	4	30,77
Не	9	69,23
Не зафіксавана	0	0

Табліца № А20

Ці вывешаная на дошцы інфармацыя пра час пачатку працэсаў, што будуць адбывацца ў бліжэйшыя дні?
(Пытанне № 10.5)

	Колькасць	**Працэнт**
Так	2	15,38
Не	9	69,23
Не цалкам	2	15,38
Не зафіксавана	0	0

Табліца № А21

Ці вывешаная на дошцы інфармацыя пра час пачатку адміністратыўных працэсаў, што будуць адбывацца ў бліжэйшыя дні?
(Пытанне № 10.6)

	Колькасць	**Працэнт**
Не	11	84,62
Не цалкам	2	15,38
Не зафіксавана	0	0

Табліца № А22

Ці вывешаная на дошцы інфармацыя пра прозвішчы суддзяў, прызначаных на справы?
(Пытанне № 10.7)

	Колькасць	**Працэнт**
Так	13	100
Не зафіксавана	0	0

Табліца № А23

Ці вывешаная на дошцы інфармацыя пра прозвішчы суддзяў, прызначаных на адміністратыўныя справы?
(Пытанне № 10.8)

	Колькасць	**Працэнт**
Так	7	53,85
Не	6	46,15
Не зафіксавана	0	0

Табліца № А24

Ці вывешаная на дошцы інфармацыя пра артыкулы, змест альбо назвы адміністратыўных спраў, што будуць разглядацца?
(Пытанне № 10.9)

	Колькасць	**Працэнт**
Так	7	53,85
Не	3	23,08
Не цалкам	3	23,08
Не зафіксавана	0	0

Табліца № А25

Ці вывешаная на дошцы інфармацыя пра парадак падачы скаргаў і заяў?
(Пытанне № 10.10)

	Колькасць	**Працэнт**
Так	7	53,85
Не	5	38,46
Не цалкам	1	7,69
Не зафіксавана	0	0

Табліца № А26

Ці вывешаныя на дошцы ўзоры заяў, скаргаў і іншых працэсуальных дакументаў?
(Пытанне № 10.11)

	Колькасць	**Працэнт**
Так	7	53,85
Не	2	15,38
Не цалкам	4	30,77
Не зафіксавана	0	0

Табліца № А27

Ці вывешаная на дошцы інфармацыя пра парадак аплаты і памеры дзяржаўнай пошліны?
(Пытанне № 10.12)

	Колькасць	**Працэнт**
Так	9	69,23
Не	2	15,38
Не цалкам	2	15,38
Не зафіксавана	0	0

Табліца № А28

Ці вывешаная на дошцы інфармацыя пра час прыёму грамадзянаў суддзямі?
(Пытанне № 10.13)

	Колькасць	**Працэнт**
Так	13	100
Не зафіксавана	0	0

Табліца № А29

Ці вывешаная на дошцы інфармацыя пра расклад, правілы распарадку і паводзін у судзе?
(Пытанне № 10.14)

	Колькасць	**Працэнт**
Так	6	46,15
Не	5	38,46
Не цалкам	2	15,38
Не зафіксавана	0	0

Табліца № А30

Ці вывешаная на дошцы інфармацыя пра кантакты адвакатаў альбо адрасы юрыдычных кансультацый?

(Пытанне № 10.15)

	Колькасць	**Працэнт**
Так	7	53,85
Не	6	46,15
Не зафіксавана	0	0

Табліца № А31

Ці паведамляе канцылярыя (сакратар) інфармацыю пра адміністратыўныя працэсы журналістам і іншай зацікаўленай публіцы?

(Пытанне № 11)

	Колькасць	**Працэнт**
Так	6	46,15
Не	5	38,46
Не цалкам	2	15,38
Не зафіксавана	0	0

Табліца № А32

Ці абвяшчаецца ў судзе пра пачатак працэсу непасрэдна перад пачаткам працэсу?

(Пытанне № 12)

	Колькасць	**Працэнт**
Так	4	30,77
Не	8	61,54
Не заўсёды	1	7,69
Не зафіксавана	0	0

Табліца № А33

Ці існуюць абмежаванні ў доступе ў пакой, дзе адбываецца судовы працэс?

(Пытанне № 14)

	Колькасць	**Працэнт**
Не	6	46,15
Так: суддзя запрашае ў пакой двух супрацоўнікаў МУС, і месца не хапае	1	7,69
Так: калі шмат людзей не пускаюць	1	7,69
Так: суддзя не пусціла на слуханне	1	7,69
Так: суддзя пусціла толькі на два слуханні	1	7,69
Так: на адзін з працэсаў суддзя не пусціў	1	7,69
Так: кабінет суддзі не абсталяваны	1	7,69
Не зафіксавана	1	7,69

Табліца № А34

Ці ёсць у пакоях суддзі альбо ў залах судовых пасяджэнняў камп'ютэр?
(Пытанне № 15.1)

	Колькасць	Працэнт
Так	8	61,54
Не	5	38,46
Не зафіксавана	0	0

Табліца № А35

Ці ёсць у пакоях суддзі альбо ў залах судовых пасяджэнняў тэлефон?
(Пытанне № 15.2)

	Колькасць	Працэнт
Так	13	100
Не зафіксавана	0	0

Табліца № А36

Ці ёсць у пакоях суддзі альбо ў залах судовых пасяджэнняў сродкі аўдыё- ці відэазапісу?
(Пытанне № 15.3)

	Колькасць	Працэнт
Не	13	100
Не зафіксавана	0	0

Табліца № А37

Ці ёсць у пакоях суддзі альбо ў залах судовых пасяджэнняў дзяржаўны герб і дзяржаўны сцяг?
(Пытанне № 15.5)

	Колькасць	Працэнт
Так	7	53,85
Не	5	38,46
Не зафіксавана	1	7,69

Табліца № А38

Ці ёсць у пакоях суддзі альбо ў залах пасяджэнняў сталы альбо зручныя месцы для прадстаўнікоў бакоў?
(Пытанне № 15.6)

	Колькасць	Працэнт
Так	6	46,15
Не	6	46,15
Не зафіксавана	1	7,69

Табліца № А39

Сведкі чакаюць падчас судовага пасяджэння

(Пытанне № 17)

	Колькасць	Працэнт
На калідоры, стоячы перад пакоем суддзі	6	46,15
На калідоры перад пакоем суддзі на месцах для сядзення	4	30,77
Не зафіксавана	3	23,08

Табліца № А40

Акустычныя якасці пакоя, дзе адбываюцца судовыя пасяджэнні: вельмі шумна

(Пытанне № 17.1)

	Колькасць	Працэнт
Зрэдку	2	15,38
Ніколі	11	84,62
Не зафіксавана	0	0

Табліца № А41

Акустычныя якасці пакоя, дзе адбываюцца пасяджэнні: не шумна, але часам чуваць галасы і шум

(Пытанне № 17.2)

	Колькасць	Працэнт
Часта	2	15,38
Зрэдку	10	76,92
Ніколі	1	7,69
Не зафіксавана	0	0

Табліца № А42

Акустычныя якасці пакоя, дзе адбываюцца судовыя пасяджэнні: ціха, нішто не перашкаджае

Пытанне № 17.3)

	Колькасць	Працэнт
Заўсёды	3	23,08
Часта	8	61,54
Зрэдку	2	15,38
Не зафіксавана	0	0

Табліца № А43

Ці ёсць спецыяльныя суддзі, якія разглядаюць справы аб адміністратыўных правапарушэннях?

(Пытанне № 18.1)

	Колькасць	Працэнт
Так	9	69,23
Не	4	30,77
Не зафіксавана	0	0

Табліца № А44

Ці ёсць спецыяльныя суддзі, якія разглядаюць справы аб адміністратыўных правапарушэннях? (так; колькасць такіх суддзяў)

(Пытанне № 18.2)

	Колькасць	Працэнт
1	7	53,85
2	1	7,69
3	1	7,69
Не зафіксавана	4	30,77

Табліца № А45

Ці ёсць спецыяльныя суддзі, якія разглядаюць справы аб адміністратыўных правапарушэннях? (не; колькасць суддзяў, што разглядаюць такія справы)

(Пытанне № 18.3)

	Колькасць	Працэнт
1	1	7,69
4	1	7,69
5	1	7,69
6	1	7,69
Не зафіксавана	9	69,23

Табліца № А46

Ці ёсць суддзі па адміністратыўных справах, што разглядаюць справы па-за межамі асноўнага будынка суда?

(Пытанне № 19)

	Колькасць	Працэнт
Не	7	53,85
Так	2	15,38
Не зафіксавана	4	30,77

Табліца № А47

Іншыя заўвагі па матэрыяльна-тэхнічным стане суда

(Пытанне № 20)

	Колькасць	Працэнт
Кабінет не вельмі добра абсталяваны	1	7,69
Рамонт	1	7,69
Мала месцаў для сядзення	1	7,69
Патрэбны рамонт, няма дошкі аб'яў	1	7,69
Незадавальняючыя	1	7,69
Выгляд будынка звонку нашмат больш прэзентабельны, чым знутры	1	7,69
Не зусім задавальняючыя	1	7,69
Абсталяванне састарэла	1	7,69
Няма гадзінніка	1	7,69
Не ва ўсіх суддзяў ёсць камп'ютэры	1	7,69
Не зафіксавана	3	23,08

5. Агульныя высновы

На падставе дадзеных, атрыманых у выніку маніторынгу

Падчас праграмы маніторынгу (перыяд з 22.03.2004 па 02.04.2004) здзейсненае назіранне за 533-ма пасяджэннямі суддзяў судоў базавага ўзроўню па разглядзе спраў аб адміністратыўных правапарушэннях. Калі ўзяць за аснову афіцыйную статыстыку за 2003 год, пад назіранне патрапілі каля 4 працэнтаў спраў, разгледжаных усімі судамі краіны за гэты перыяд. Пры гэтым назіральнікі здолелі здзейсніць маніторынг прыкладна паловы ўсіх адміністратыўных спраў, разгледжаных у судах, што былі аб'ектам маніторынгу. Такія дадзеныя дазваляюць казаць пра дастатковую рэпрэзентатыўнасць даследавання.

У выніку даследавання выяўлены пэўныя недахопы ў адміністратыўна-працэсуальным заканадаўстве і ў практыцы разгляду адміністратыўных спраў, што ствараюць умовы для парушэння правоў грамадзянаў.

Выяўленыя недахопы ў практыцы разгляду спраў аб адміністратыўных правапарушэннях

1. Падчас разгляду адміністратыўных спраў суддзі не зачытваюць альбо не цалкам зачытваюць пратакол аб адміністратыўным правапарушэнні — і гэта з'яўляецца масавай і сістэмнай практыкай (***Табліцы № 33–35***). Але, згодна з патрабаваннямі КаАП, менавіта з гэтага мусіць пачынацца разгляд адміністратыўнай справы. Такім чынам, правапарушальніку часцей за ўсё не паведамляюць сутнасць прад'яўленага яму абвінавачання, не тлумачаць, на якой падставе ён прыцягваецца да адказнасці.
2. Не зачытваюцца правы правапарушальніка як удзельніка працэсу (***Табліцы № 25–28, 65***). Распаўсюджаныя фармулёўкі суддзяў «Вам вашыя правы вядомыя» альбо «Вы валодаеце ўсімі працэсуальнымі правамі як удзельнік працэсу» ні аб чым не гавораць удзельнікам працэсу. Такім чынам, грамадзяне краіны пры іх прыцягненні да адміністратыўнай адказнасці пазбаўлены ведан-

ня сваіх правоў у выніку халатнасці суддзяў падчас судовых пасяджэнняў па адміністрацыйных справах.

Асабліва рэдка суддзі тлумачаць права заяўлення адводу суддзі і іншых удзельнікаў працэсу (***Табліца № 28***).

Нават у тых выпадках, калі правапарушальнікам зачытваецца пералік іх правоў у працэсе, суддзі вельмі рэдка задаюць пытанне, ці зразумелыя чалавеку яго правы (***Табліца № 27***). Гэта з’яўляецца дадатковым фактарам таго, што ўдзельнікі працэсу рэальна не могуць карыстацца сваімі правамі.

Адпаведна, людзі паводзяць сябе ў судзе вельмі пасіўна, не карыстаюцца сваімі правамі, паколькі не ведаюць іх — не заяўляюць хадайніцтваў, не прадастаўляюць доказы і паказанні ў сваю абарону, не карыстаюцца паслугамі адвакатаў альбо прадстаўнікоў, не патрабуюць правядзення экспертыз, не знаёмяцца з матэрыяламі справы (***Табліцы № 38–47, 60***). Такім чынам, з-за нядбайнага стаўлення суддзяў па адміністратыўных справах грамадзяне краіны пазбаўленыя правоў, гарантаваных ім згодна з працэсуальным заканадаўствам.

3. Спрыяе парушэнням разгляд спраў па-за межамі будынка суда, асабліва ў непрыстасаваных для гэтага памяшканнях, кшталту памяшканняў міліцыі (***Табліцы № 5, А46***). Такая практыка падрывае давер грамадства да судовай сістэмы. Непрыстасаванасць памяшканняў таксама перашкаджае галоснасці працэсаў: калі ў кабінеце суддзі падчас разгляду справы ёсць толькі адно альбо два месцы для публікі, тады судаводства губляе галосны характар і адбываецца, па-сутнасці, таемны працэс (***Табліцы № 6, 14***).

4. Зафіксаваныя выпадкі, калі штраф перавышае максімальны памер, устаноўлены адпаведным артыкулам КаАП (***Табліца № 63***). Гэта адбываецца, калі памер адміністратыўнага спагнання вызначаны дэкрэтам альбо іншым актам заканадаўства (не КаАП). Такая практыка з’яўляецца недапушчальнай, паколькі не стасуецца з духам права.

5. У памяшканнях, дзе адбываецца разгляд спраў аб адміністратыўных правапарушэннях (кабінеты суддзяў і іншыя непрыстасаваныя памяшканні), часта няма дзяржаўнай сімволікі (***Табліца***

№ А37). Пры такіх умовах судаводства губляе публічны характар, што з’яўляецца недапушчальным.

6. Доступ грамадзянаў у будынкі суда часам з’яўляецца неабгрунтавана абмежаваным (***Табліца № А2***). Асаблівыя перашкоды ў доступе да суда існуюць для асоб з абмежаванымі фізічнымі магчымасцямі — наяўнасць спецыяльных прыстасаванняў з’яўляецца выключэннем (***Табліцы № А3 і А9***).

7. Матэрыяльна-тэхнічныя ўмовы працы суда ствараюць перашкоды ў доступе да яго: падчас даследавання зафіксавана адсутнасць гардэробаў, прыбіральняў, буфетаў, магчымасцяў паркоўкі аўтамабіляў грамадзянаў, адсутнасць агульнадаступных тэлефонаў (***Табліцы № А4–А12***). Часта адзначаюцца кепскія ўмовы для працы суда, іх неадпаведнасць патрабаванням, што прад’яўляюцца да грамадскага будынка, будынка органа дзяржаўнай улады (***Табліцы № А13, А40–А42 і А47***).

8. Зафіксавана адсутнасць альбо недастатковасць інфармацыі на дошках для аб’яў пра час і месца разгляду спраў, пра працэсуальныя правы асоб, пра адрасы юрыдычных кансультацый, пра ўзоры заяў і скаргаў і інш. (***Табліцы № 7, А14–А32***). Гэта сведчыць пра невыкананне належным чынам мер па ўдасканаленні грамадскай бяспекі і дысцыпліны, прынятых Міністэрствам юстыцыі ў 2004 годзе.

   Такая заганная практыка разам з іншымі фактарамі вядзе да таго, што адміністратыўныя працэсы пачынаюцца са спазненнем, не ў прызначаны час (***Табліцы № 8, 9, 10***).

9. Вельмі часта доступ публікі ў пакой, дзе адбываецца разгляд справы, з’яўляецца неабгрунтавана абмежаваным (***Табліцы № 14 і А33***).

10. Напачатку пасяджэння суддзі не абвяшчаюць склад суда, што з’яўляецца грубым парушэннем устаноўленай у законе працэдуры (***Табліца № 11***).

11. Вялікая колькасць спраў разглядаецца без вядзення пратакола. У прынцыпе, гэта можа быць выклікана законнымі прычынамі, аднак распаўсюджанасць гэтай з’явы сведчыць пра тое, што часта пратакол разгляду адміністратыўнай справы не вядзецца тады,

калі ён мусіць весціся (***Табліца № 13***). Зафіксаваныя выпадкі, калі пратакол судовага пасяджэння вёўся не сакратаром, а іншай асобай, што з'яўляецца недапушчальным. Таксама зафіксаваныя выпадкі, калі сакратар альбо суддзя выконвалі функцыі перакладчыка, што таксама з'яўляецца грубым парушэннем устаноўленага ў законе парадку разгляду адміністратыўных спраў (***Табліца № 24***). Зафіксавана недастатковае абсталяванне сакратароў судовых пасяджэнняў (***Табліцы № А34 і А36***), адсутнасць іншага неабходнага абсталявання (***Табліца № А38***).

12. У разглядзе адміністратыўных спраў рэдка ўдзельнічаць адвакаты (***Табліца № 31***) альбо прадстаўнікі правапарушальніка (***Табліца № 32***). Яшчэ радзей разгляд справы адбываецца пры непасрэдным наглядзе з боку супрацоўнікаў пракуратуры (***Табліца № 37***). З-за гэтага большасць спраў разглядаецца ў прысутнасці толькі правапарушальніка і суддзі (нават сакратар прысутнічае не заўсёды — ***Табліца № 12***). Такая абстаноўка спрыяе парушэнням судовай працэдуры і правоў удзельнікаў працэсу.

13. Пры разглядзе спраў аб адміністратыўных правапарушэннях недастаткова часта прыцягваюцца сведкі (***Табліца № 29***), прычым допыт сведкаў часта адбываецца з парушэннямі патрабаванняў працэсуальнага заканадаўства (***Табліцы № 30 і А39***).

14. У судах розных рэгіёнаў вельмі адрозніваецца выкарыстанне адміністратыўных спагнанняў, няма адзінага разумення права (***Табліца № 64***). Напрыклад, па выкарыстанні выпраўленчых работ як меры пакарання за адміністратыўнае правапарушэнне розніца па абласцях складае дзесяткі разоў. Гэта з'яўляецца недапушчальным, паколькі такая розніца ў выкарыстанні адміністратыўных спагнанняў не заснаваная на законе і выкліканая пабочнымі фактарамі. У такіх умовах адсутнічае аднастайнае выкарыстанне заканадаўства аб адміністратыўных правапарушэннях на ўсёй тэрыторыі Беларусі.

15. Абвяшчэнне судовага рашэння часта адбываецца з парушэннямі патрабаванняў працэсуальнага заканадаўства: суддзі не запытваюцца, ці зразумелае правапарушальніку судовае рашэнне і парадак яго выканання, не тлумачаць парадак выканання альбо абскарджання рашэння, атрымання копіі рашэння, азнаямлення з

пратаколам судовага пасяджэння і вынясення заўваг да яго (*Табліцы № 50–53*).

16. Сустракаліся выпадкі, калі суддзя праводзіў адміністратыўны разгляд адначасова ў дачыненні да некалькіх правапарушальнікаў, абвяшчалася адначасова адно рашэнне ў дачыненні да некалькіх грамадзянаў. Зразумела, што па судовых паперах усё атрымлівалася асобна, аднак у васьмі выпадках, з якіх большасць належаць да Наваполацкага гарадскога суда, суддзі груба парушылі працэсуальныя нормы, разглядаючы адначасова некалькі адміністратыўных матэрыялаў. Такія масавыя працэсы супярэчаць патрабаванням дзеючага КаАП і з'яўляюцца недапушчальнымі, нягледзячы на тое, што ў праекце ПВКаАП такая практыка з'яўляецца законнай.

17. Разглядаючы правапарушэнні, адміністратыўная адказнасць за якія прадугледжана дэкрэтамі Прэзідэнта, суддзі часам ніякім чынам не ўзгадвалі адпаведныя артыкулы КаАП. Гэта з'яўляецца недапушчальным, паколькі правапарушальнікі не разумелі, якую норму яны парушылі і на падставе чаго прыцягваюцца да адказнасці.

18. Даволі часта суддзі падчас працэсу паводзяць сябе непрафесійна, праяўляюць фамільярнасць і зневажальнае стаўленне да асобы правапарушальніка (*Табліца № 54*). Гэта з'яўляецца парушэннем Кодэкса гонару суддзі і адбіваецца на законнасці ўсяго судовага працэсу.

6. Рэкамендацыі па паляпшэнні становішча

Рэкамендацыі дзяржаўным органам адносна практыкі разгляду спраў аб адміністратыўных правапарушэннях

1. *Суддзям* пры разглядзе спраў аб адміністратыўных правапарушэннях неабходна дакладна прытрымлівацца ўсіх норм працэсуальнага заканадаўства. Да ўсіх адміністратыўных спраў трэба ставіцца адказна, як гэта прадугледжана заканадаўствам і Кодэксам гонару суддзі.
2. *Суддзям* неабходна прытрымлівацца правіла аб абавязковым і поўным тлумачэнні ўсім удзельнікам судовага пасяджэння іх працэсуальных правоў у адпаведнасці з заканадаўствам. Пры гэтым суддзі павінны высвятляць, ці зразумелыя правапарушальніку яго правы як удзельніка працэсу, і калі яму яго правы не зразумелыя — тлумачыць дадаткова. Трэба таксама тлумачыць удзельнікам працэсу права адводу ў дачыненні да іншых удзельнікаў працэсу.
3. *Суддзям* трэба мець на ўвазе, што азнаямленне з матэрыяламі справы — важная гарантыя выканання правоў грамадзянаў. Таму нельга прызнаць абгрунтаванай практыку, калі суддзі ставяцца да гэтага працэсуальнага права халатна, спасылаючыся на тое, што грамадзяне «ўсё роўна мелі магчымасць азнаёміцца з пратаколам аб адміністратыўным правапарушэнні пры яго складанні».
4. *Сакратары і канцылярыі раённых судоў* павінны сачыць за тым, каб выклік правапарушальніка на судовае пасяджэнне адбываўся ў прадугледжаным законам парадку. У прыватнасці, позвы павінны ўручацца правапарушальніку пад роспіс.
5. *Суддзям* падчас разгляду спраў аб адміністратыўных правапарушэннях неабходна прытрымлівацца правіла аб абавязковым абвяшчэнні пратакола аб адміністратыўным правапарушэнні.
6. *Суддзям* трэба даваць адміністратыўна арыштаваным магчымасць пошуку адваката. Таму пры адкладанні справы для пошу-

ку адваката правапарушальнікам апошні не мусіць быць у стане адміністрацыйнага затрымання.

7. *Суддзям* пры разглядзе адміністратыўных спраў неабходна прытрымлівацца ўстаноўленага заканадаўствам парадку апытання сведкаў і знаходжання сведкаў у будынку суда.

8. *Суддзям* неабходна адмовіцца ад правядзення групавых працэсаў (адначасовы разгляд справы ў дачыненні да некалькіх правапарушальнікаў падчас аднаго судовага пасяджэння) — у межах дзеючага КаАП 1984 года яны недапушчальныя як грубае парушэнне працэсуальных норм.

9. *Суддзям* — сённяшняя практыка накіравання пратакола на дапрацоўку ў выпадках, калі пратакол аб адміністратыўным правапарушэнні мае хібы, з'яўляецца парушэннем духу права. У выпадках, калі, зыходзячы з матэрыялаў справы, няма дастатковых падстаў для прыцягнення да адміністратыўнай адказнасці, суд мусіць прызнаваць асобу невінаватай. Пры гэтым орган, які склаў першапачатковы пратакол аб адміністратыўным правапарушэнні, мае магчымасць надалей скласці новы пратакол па тым самым факце.

10. *Суддзям* неабходна пашырыць практыку выкарыстання выпраўленчых работ у якасці адміністратыўных спагнанняў замест неабгрунтавана распаўсюджаных цяпер арыштаў і штрафаў.

11. *Суддзям* пры разглядзе спраў аб адміністратыўных правапарушэннях варта паводзіць сябе афіцыйна і карэктна, выконваць усе прынцыпы судаводства і перш за ўсё кіравацца ў сваіх дзеяннях прэзумпцыяй невінаватасці ў дачыненні да асобы, што прыцягваецца да адміністратыўнай адказнасці.

12. *Суддзям* у мэтах выканання права асоб, прыцягнутых да адміністратыўнай адказнасці, на абарону неабходна пашырыць магчымасці для ўдзелу ў адміністратыўных справах прадстаўнікоў правапарушальніка.

13. *Рэспубліканскай калегіі адвакатаў і судам* неабходна стварыць умовы, якія спрыяюць удзелу адвакатаў у разглядзе адміністратыўных спраў.

14. Пракуратуры неабходна павысіць увагу і нагляд за разглядам судамі краіны спраў аб адміністратыўных правапарушэннях, рэагаваць на выпадкі парушэння судамі працэсуальных норм падчас прыцягнення грамадзянаў да адміністратыўнай адказнасці ў парадку нагляду.

15. *Пракуратуры* неабходна заахвочваць супрацоўнікаў пракуратуры да непасрэднага нагляду за ходам адміністратыўных судовых працэсаў.

16. *Старшыням раённых судоў* у мэтах паляпшэння прававой падрыхтаванасці ўдзельнікаў адміністратыўнага працэсу мэтазгодна размяшчаць інфармацыю пра іх правы на інфармацыйных дошках перад пакоямі суддзяў па адміністратыўных справах. Таксама ў будынках судоў мусіць быць размешчана ўся іншая інфармацыя, неабходная грамадзянам для належнага выканання іх правоў — дадзеныя пра час працы суда і прыёмныя гадзіны асобных суддзяў, час і месца пачатку ўсіх працэсаў, каардынаты органаў юстыцыі і юрыдычных кансультацый, тэлефоны суда і тэлефоны даверу, іншая інфармацыя.

17. *Старшыням раённых судоў і суддзям* — адміністратыўныя справы павінны разглядацца толькі ў прыстасаваных памяшканнях, якімі з’яўляюцца спецыяльныя судовыя залі і належным чынам абсталяваныя пакоі ў асноўных будынках судоў. Разгляд спраў па-за межамі судовых будынкаў і ў іншых непрыстасаваных памяшканнях спрыяе парушэнням правоў грамадзянаў.

18. *Вярхоўнаму суду і абласным судам, органам пракуратуры* ўзмацніць нагляд за разглядам суддзямі раённых судоў адміністратыўных спраў.

19. *Вярхоўнаму суду* ў мэтах належнага выканання правоў грамадзянаў абагульніць практыку выкарыстання судамі краіны Кодэкса аб адміністратыўных правапарушэннях 1984 года і распрацаваць рэкамендацыі па належным пераходзе да выкарыстання новага адміністратыўнага заканадаўства — Кодэкса аб адміністратыўных правапарушэннях 2002 года і Працэсуальна-выканаўчага кодэкса аб адміністратыўных правапарушэннях.

Рэкамендацыі Нацыянальнаму сходу Рэспублікі Беларусь па ўвядзенні ў Працэсуальна-выканаўчы кодэкс аб адміністратыўных правапарушэннях гарантый выканання права грамадзянаў на справядлівае судовае разбіральніцтва, а таксама карэкціроўкі некаторых норм Кодэкса аб адміністратыўных правапарушэннях

1. Няведанне сваіх правоў — вялікая праблема для беларускіх грамадзянаў. У тым ліку гэта асабліва характэрна для асоб, што прыцягваюцца да адміністратыўнай адказнасці. Таму мэтазгодна, каб асобам, якія прыцягваюцца да адміністратыўнай адказнасці, адразу пры складанні пратакола аб адміністратыўным правапарушэнні выдавалася копія гэтага пратакола, зробленая пад капірку. Таксама важна, каб у гэтай копіі быў вызначаны змест правоў правапарушальніка.

   Таму ў частку 2 артыкула 10.2 праекта ПВКаАП неабходна ўнесці палажэнне наступнага зместу: ***«У пратаколе аб адміністратыўным правапарушэнні адлюстроўваюцца: ... пералік правоў і абавязкаў асобы, у дачыненні да якой складзены пратакол»***. Таксама першы сказ часткі 5 дадзенага артыкула трэба выкласці ў наступнай рэдакцыі: ***«Фізічнай асобе альбо прадстаўніку юрыдычнай асобы, у дачыненні да якой вядзецца адміністратыўны працэс, копія пратакола ўручаецца пад росціс»***.

2. Суддзі абмяжоўваюцца простым пералічэннем правоў правапарушальніка, не высвятляюць, ці зразумелыя правапарушальнікам іх правы. Таму часта людзі не разумеюць тых правоў, што былі ім зачытаныя. Суддзі павінны тлумачыць правы больш падрабязна і дакладна. Таму варта пазначыць у ПВКаАП, што пасля азнаямлення ўдзельнікаў працэсу з іх правамі суддзя павінен задаць пытанне: «Ці зразумелыя вам вашыя правы?» У выпадку, калі правапарушальнік кажа, што яму не зразумелыя некаторыя з зачытаных правоў, суддзя павінен дадаткова растлумачыць змест і значэнне дадзеных правоў, механізм іх рэалізацыі.

   Такім чынам, у артыкуле 10.6 ПВКаАП неабходна замацаваць наступнае палажэнне: ***«Службовая асоба органа, што вядзе адміністратыўны працэс, абавязана растлумачыць удзель-***

нікам адміністратыўнага працэсу іх правы, даведацца пра разуменне ўдзельнікамі адміністратыўнага працэсу іх правоў і забяспечыць магчымасць ажыццяўлення гэтых правоў».

3. Часам пры разглядзе адміністратыўных спраў адзначаецца няўважлівае і халатнае стаўленне суддзяў да гэтай катэгорыі спраў. Гэта з’яўляецца недапушчальным, паколькі адбываецца прафанацыя судаводства, падае аўтарытэт правасуддзя, парушаюцца правы грамадзянаў. Таму трэба пашырыць удзел пракурораў у разглядзе адміністратыўных спраў. Пракуратура як орган, які ажыццяўляе агульны нагляд за станам законнасці ў дзяржаве, павінна сачыць за выкананнем правоў грамадзянаў падчас разгляду адміністратыўных спраў у судах. Таму трэба ўключыць у ПВКаАП палажэнне пра тое, што ***разгляд адміністратыўных правапарушэнняў, за здзяйсненне якіх прадугледжаны адміністратыўны арышт, адбываецца з удзелам пракурора альбо ў прысутнасці пракурора*** (артыкул 2.15 праекта ПВКаАП, частка 2).

4. Згодна з агульным правілам, тэрмін адміністратыўнага затрымання не можа перавышаць тры гадзіны. Аднак дзеючы КаАП 1984 года прадугледжвае ў некаторых выпадках і больш працяглае адміністратыўнае затрыманне да разгляду справы судом, фармальна не абмяжоўваючы яго тэрмін. Выпадкі, калі грамадзянаў трымаюць у стане адміністратыўнага затрымання больш за тры гадзіны (да суда) з’яўляюцца недапушчальнымі. Існуючае ў праекце ПВКаАП (артыкул 8.3, частка 2) палажэнне, якое дазваляе затрымліваць на тэрмін да сарака васьмі гадзін асоб, што падазраюцца ў здзяйсненні адміністратыўных правапарушэнняў, за якія прадугледжаны адміністратыўны арышт альбо дэпартацыя, з’яўляецца недапушчальным. Паколькі ў гэтым выпадку на двое сутак затрымліваецца асоба, не прызнаная правапарушальнікам, то пасля вынясення апраўдальнага рашэння суда па справе ў гэтай асобы будзе права патрабаваць кампенсацыі тэрміну неабгрунтаванага затрымання.

Таму ў частку 2 артыкула 8.3 ПВКаАП трэба ўвесці палажэнне наступнага зместу: ***«На тэрмін больш за тры гадзіны, але не болей як на 48 гадзін і не болей як да часу перадачы матэрыялаў справы ў суд могуць быць затрыманыя: 1) фізічная асо-***

ба, што здзейсніла адміністратыўнае правапарушэнне, за якое ў якасці адміністратыўнага спагнання прадугледжаны адміністратыўны арышт, дэпартацыя…»

Акрамя таго, улічваючы, што асоба, затрыманая, напрыклад, увечары ў пятніцу, можа чакаць суда ажно да пачатку працы суда ў панядзелак, дадзеная норма пра 48-гадзінны тэрмін патрабуе ўвесці пасаду *дзяжурных суддзяў,* якія будуць разглядаць справы па выходных днях. У існуючым праекце ПВКаАП дадзенае пытанне не адлюстравана.

5. Адміністратыўна затрыманы мае права на пошук адваката для сваёй абароны. Таму тэкст часткі 2 артыкула 4.5 праекта ПВКаАП трэба дапоўніць часткай наступнага зместу: ***«Адміністратыўна затрыманаму прадастаўляецца магчымасць бесперашкоднага пошуку адваката для сваёй абароны».*** Таксама для недапушчэння выпадкаў, калі адміністратыўнае затрыманне працягваецца і падчас разгляду справы судом, артыкул 4.5 варта дапоўніць сказам ***«адміністратыўнае затрыманне не можа працягвацца пасля перадачы матэрыялаў аб адміністратыўным правапарушэнні ў суд».***
6. Трэба асобна вызначыць магчымасць удзелу ў адміністратыўным працэсе прадстаўніка правапарушальніка ў якасці яго абаронцы. Таму тэкст часткі 2 артыкула 4.5 ПВКаАП неабходна выкласці ў наступнай рэдакцыі: ***«У якасці абаронцы ў судаводстве па адміністратыўным правапарушэнні могуць прымаць удзел адвакаты і (альбо) прадстаўнікі. Па патрабаванню правапарушальніка ў якасці прадстаўніка да працэсу дапускаецца любы грамадзянін Беларусі».***
7. У мэтах удасканалення практыкі разгляду адміністратыўных спраў неабходна замацаваць абавязковае вядзенне пратакола па адміністратыўных справах. Пратакол павінен весці *сакратар* (артыкул 11.8 праекта ПВКаАП).

Таксама ў мэтах забеспячэння належнай яўкі асоб, што прыцягваюцца да адміністратыўнай адказнасці, у суд альбо ў іншы орган, які разглядае справу аб адміністратыўным правапарушэнні, выклік асобы для разгляду яго справы павінен адбывацца праз позву, што ўручаецца гэтай асобе пад роспіс. Таму з арты-

кула 10.9 праекта ПВКаАП мусяць быць выключаныя нормы пра магчымасць выкліку праз тэлефанаграму альбо іншыя сродкі сувязі.

8. Норма часткі 6 артыкула 19.7 праекта ПВКаАП вызначае, што па рашэнню начальніка спецыяльнай установы, якая займаецца выкананнем адміністратыўнага арышту, адміністратыўна арыштаванаму дазваляецца карыстацца платным тэлефонам. На наш погляд, гэта дае магчымасць дваістага тлумачэння: па-першае, не ўсе адпаведныя ўстановы абсталяваныя платнымі тэлефонамі, па-другое, кіраўнікам гэтых устаноў даецца неабгрунтаванае права абмежавання свабод грамадзянаў. Таму дадзеную норму артыкула 19.7 ПВКаАП мэтазгодна выкласці ў адпаведнай рэдакцыі: ***«Адміністратыўна арыштаваным дазваляецца карыстацца тэлефонам у парадку, вызначаным начальнікам спецыяльнай установы, што займаецца выкананнем адміністратыўнага арышту»***.

Адпаведна, зыходзячы з таго, што нават адміністратыўна арыштаваныя не пазбаўленыя права на тэлефонныя размовы, такое права мусіць быць нададзена і асобам, затрыманым у адміністратыўным парадку. Таму частку 2 артыкула 8.4 мэтазгодна дапоўніць наступным сказам: ***«Фізічнай асобе, затрыманай за здзяйсненне адміністратыўнага правапарушэння, дазваляецца карыстацца тэлефонам»***.

9. Пратакол аб адміністратыўным правапарушэнні павінен складацца ў поўнай адпаведнасці з патрабаваннямі заканадаўства і ўтрымліваць усе звесткі, вызначаныя ў ПВКаАП. Адпаведна, пратакол, складзены з парушэннямі, не мусіць быць падставай для прыцягнення асобы да адміністратыўнай адказнасці. Таму артыкул 10.2 праекта ПВКаАП трэба дапоўніць наступным сказам: ***«Пратакол, складзены з парушэннем патрабаванняў заканадаўства, альбо складзены неадпаведнай асобай, альбо пратакол, які не ўтрымлівае неабходных звестак згодна з патрабаваннямі закону, не можа быць падставай для прыцягнення да адміністратыўнай адказнасці. Пры разглядзе такіх пратаколаў орган, што разглядае пратакол, прымае рашэнне пра спыненне справы аб адміністратыўным правапарушэнні»***. Артыкул 11.3, які прадугледжвае вяртанне такіх пратаколаў у орган,

што складаў пратакол, мусіць быць выключаны з праекта ПВКаАП.

10. Права на абскарджанне — важная гарантыя выканання правоў грамадзянаў, сродак выпраўлення памылак, якія здараюцца пры разглядзе адміністратыўных спраў. Таму частку 3 артыкула 12.12 ПВКаАП трэба выкласці ў наступнай рэдакцыі: ***«Са скаргаў, што падаюцца ў суд на пастановы аб адміністратыўным правапарушэнні, судовая пошліна не збіраецца».*** Адначасова, з улікам вялікай колькасці выпадкаў, калі справы аб адміністратыўных правапарушэннях разглядаюцца судом, неабходна ўвесці магчымасць ***касацыйнага абскарджання судовай пастановы па адміністратыўнай справе.***

ДАДАТАК 1

Умовы ажыццяўлення праваабарончага маніторынгу ў беларускіх судах

Паведамленне назіральніка з горада Віцебска

22.03.2004 г. в 9:00 я хотел присутствовать на судебных заседаниях по административным правонарушениям, которые ведет судья Кисмерошкина В. И, сославшись при этом на статью 229 Кодекса об административных правонарушениях. В ответ судья Кисмерошкина В. И. категорически отказала мне в этом, мотивируя свое решение тем, что в кабинете слишком мало места, чтобы еще присутствовала публика на судебных заседаниях. Но я стал упорно отстаивать свои права, и тогда судья вызвала милиционера, чтобы он удалил меня из кабинета. Подобная ситуация случилась и с другим наблюдателем в данном суде.

23.03.2004 г. вместе с другим наблюдателем я решил обратиться к председателю Первомайского суда Бессмертному А. В., чтобы он восстановил наши законные права и мы бы смогли присутствовать на судебных слушаниях. Но это ни к чему не привело. Председатель уже был готов высказать свое категорическое «нет», тем самым поддержав действия судьи Кисмерошкиной В. И.

Посоветовавшись с координатором программы в городе Витебске Михаилом Павловым, мы приняли решение перенести наблюдение в Октябрьский суд г. Витебска.

24.03.2004 г. мы посетили кабинет судьи Октябрьского суда Михасевой В. А., однако это ни к чему не привело — ничего нового я не услышал. Свой отказ судья мотивировала еще и тем, что слушаются личные дела граждан и, скорее всего, они будут против того, чтобы на судебных заседаниях присутствовала публика. Но в конце была сделана поправка: «Если председатель разрешит, то вы можете присутствовать на слушаниях». Обратившись к председателю Октябрьского суда, мы услышали: «Судья сама принимает решение, кто будет присутствовать на судебных заседаниях, и я в свою очередь не против того, чтобы вы там присутствовали». О данном разговоре судья Михасева В. А. была проинформирована, и мне удалось поприсутствовать на судебных заседаниях. К сожалению, только на двух, потому что судья Михасева В. А. сочла это достаточным и сообщила, что не видит причин для нашего дальнейшего присутствия в кабинете.

25.03.2004 г. я пришел на слушание дел об административных правонарушениях в суд Октябрьского района г. Витебска, где в моем законном праве мне было снова отказано по тем же причинам.

26.03.2004 г. ситуация повторилась — мне снова было отказано в присутствии на слушаниях дел об административных правонарушениях.

30.03.2004 г. в связи со сложившейся ситуацией были написаны жалобы на имя прокурора г. Витебска на действия председателя Первомайского суда Бессмертного А. В., а также на имя председателя Октябрьского суда Дроздова А. В. на действия судьи Михасевой В. А.

В последующие дни 31.03.2004 г., 1.04.2004 г., 2.04.2004 г. в присутствии на судебных слушаниях по административным делам в суде Октябрьского района г. Витебска мне было категорически отказано: судья Михасева В. А. каждый раз говорила, что приняла решение и не собирается его менять.

Паведамленне назіральніка з горада Віцебска

Нам было отказано в проведении мониторинга административных процессов без указания каких-либо причин и предложено обратиться к председателю Бессмертному В. А.

23 марта 2004 г. мы вместе пошли к председателю суда Первомайского района к 8:00. Председатель суда Первомайского района Бессмертный В. А. поддержал в нарушении закона работника суда, пояснив нежелание судьи выполнять законные предписания конструктивными особенностями здания суда (невозможностью проводить судебные заседания по административным делам в залах для судебных разбирательств, отсутствием места для публики в кабинете судьи Кисмерошкиной В. И.), стеснительностью судьи как профессионала (имеется в виду, что мы будем мешать и отвлекать судью, довлеть над нею) и невозможностью исполнять трудовые обязанности судьей в присутствии публики (без комментариев). Я считаю, что данные доводы являются надуманными и не соответствующими действительности, т. к. я была в кабинете у судьи Кисмерошкиной В. И. и убедилась, что там достаточно места и для участников процесса, и для публики.

Для обсуждения сложившейся ситуации мы провели собрание с координатором по городу Витебску Павловым М. В. и решили взять под наблюдение суд Октябрьского района г. Витебска.

23 марта 2004 г. после обеда мы пришли в суд Октябрьского района г. Витебска на рассмотрение дел об административных правонарушениях у судьи Михасевой В. А., предварительно обсудив этот вопрос с председателем данного суда Дроздовым А. В.

Судья по административным делам Михасева В. А. разрешила присутствовать только на двух судебных заседаниях. Она отказалась удовлетворить наше законное желание, сказав, что присутствия на двух судебных заседаниях будет достаточно для нас, и мотивируя это тем, что рассматриваются личные дела граждан, что помещение судебного заседания (кабинет судьи) по административным делам слишком мало для нашего присутствия, а также невозможностью исполнять свои трудовые обязанности в присутствии публики (имелось в виду, что мы будем мешать, отвлекать и довлеть над ней). Мы счита-

ем, что эти доводы являются надуманными и не соответствующими действительности.

24 марта 2004 г. мною и координатором Павловым М. В. были составлены и отправлены почтой жалобы:

- на суд Первомайского района г. Витебска — прокурору Первомайского района г. Витебска и в Управление юстиции Витебского облисполкома г. Витебска;
- на судью по административным делам суда Октябрьского района г. Витебска Михасеву В. А. — председателю суда Октябрьского района г. Витебска.

25 марта 2004 г. я пришла в суд Первомайского района г. Витебска на судебные заседания по административным делам — в присутствии на судебных заседаниях было отказано судьей по административным делам Кисмерошкиной В. И.

26 марта 2004 г. в присутствии на судебных заседаниях по административным делам в суде Первомайского района г. Витебска также было отказано.

30 марта 2004 г. со мной связался по домашнему телефону прокурор Первомайского района г. Витебска, который провел беседу по сложившейся ситуации и пообещал решить этот вопрос в ближайшее время, а также ответить на мою жалобу письменно.

31 марта 2004 г. с утра в суде Первомайского района г. Витебска не было расписания судебных заседаний по административным делам. Судья Кисмерошкина В. И. отсутствовала, кабинет был закрыт.

1 апреля 2004 г. судья по административным делам Кисмерошкина В. И. попросила меня не мешать нормальной работе суда, в присутствии на судебных заседаниях категорически отказала.

Вытрымка са скаргі, накіраванай віцебскімі назіральнікамі

Председателю суда Октябрьского района г. Витебска
Дроздову А. В.

23.03.2004 г. нами была осуществлена попытка присутствия на рассмотрении дел об административных правонарушениях в суде Октябрьского района г. Витебска у судьи Михасевой В. А. в соответствии со статьей 229 Кодекса Республики Беларусь об административных правонарушениях.

Дела об административных правонарушениях рассматриваются открыто, и наше желание присутствовать на рассмотрении некоторых дел об административных правонарушениях в качестве публики законно.

Судья по административным делам, Михасева В. А., отказалась удовлетворить наше законное желание, мотивируя это тем, что рассматриваются личные

дела граждан, и что помещение, в котором проходят судебные заседания по административным делам, слишком мало для нашего присутствия, а также невозможностью исполнять свои трудовые обязанности в присутствии публики.

Таким образом, мы встретили сопротивление со стороны судьи по административным делам Октябрьского района Михасевой В. А., столкнулись с явным нежеланием проводить открыто судебные разбирательства по административным делам, как того требует статья 229 Кодекса Республики Беларусь об административных правонарушениях, что дает нам право предположить о скрываемых особенностях проведения этих судебных заседаний.

Просим обеспечить выполнение статьи 229 Кодекса Республики Беларусь об административных правонарушениях судьей по административным делам Михасевой В. А.

Просьба известить нас о принятом решении в письменной форме.

Вытрымка са скаргі, накіраванай віцебскімі назіральнікамі

Прокурору Первомайского района г. Витебска

23.03.2004 г. мною была осуществлена попытка присутствия на рассмотрении дел об административных правонарушениях в суде Первомайского района г. Витебска у судьи Кисмерошкиной В. А. в соответствии со статьей 229 Кодекса Республики Беларусь об административных правонарушениях.

Дела об административных правонарушениях рассматриваются открыто, и мое желание присутствовать на рассмотрении некоторых дел об административных правонарушениях в качестве публики законно.

Судья по административным делам Кисмерошкина В. А. отказалась удовлетворить мое законное желание без указания каких-либо причин.

Председатель Первомайского суда г. Витебска Бессмертный В. А. поддержал работника суда в нарушении закона, пояснив нежелание судьи выполнять законные предписания конструктивными особенностями здания суда, стеснительностью судьи как профессионала и невозможностью исполнять судьей трудовые обязанности в присутствии публики.

Таким образом, я встретила мощное сопротивление со стороны суда Первомайского района, как со стороны судьи, так и со стороны председателя, и считаю это незаконным.

Данное нежелание проводить открыто судебные разбирательства по административным делам, как того требует статья 229 Кодекса Республики Беларусь об административных правонарушениях, дает право предположить о скрываемых особенностях проведения этих судебных заседаний.

Прошу обеспечить выполнение статьи 229 Кодекса Республики Беларусь об административных правонарушениях в суде Первомайского района.

Витебские судьи стесняются наблюдателей

[31.03.2004 г., 9:23]

Витебских правозащитников не допускают в городские суды и не позволяют наблюдать за рассмотрением дел об административных правонарушениях. Председатели судов объясняют проведение «закрытых» процессов тем, что судьи стесняются.

С 22 марта в судах Беларуси правозащитники проводят общенациональное наблюдение за рассмотрением дел об административных правонарушениях. Особое внимание уделяется административным процессам из-за того, что именно во время рассмотрения дел этой категории суды допускают множество нарушений процедурного характера, сообщает www. belngo. info.

В нарушение ст. 299 Кодекса об административных правонарушениях (согласно этой статье, судебные рассмотрения административных дел должны быть открытыми, на них должны допускаться все желающие) судьи Первомайского и Октябрьского судов города Витебска запретили правозащитникам присутствовать на процессах. Председатель Первомайского суда г-н Бессмертный объяснил это тем, что «судьи стесняются наблюдателей».

По мнению координатора национальной программы мониторинга административных процессов по Витебску Михаила Павлова, дело не в стеснительности судей, а в обычном стремлении скрыть особенности рассмотрения таких дел, судьи же скрывают свою плохую и непрофессиональную работу. Причем председатель суда помогает им в этом.

Витебские правозащитники направили обращение в прокуратуру с описанием выявленных в ходе мониторинга нарушений закона.

В рамках программы мониторинга правозащитники уже отследили по всей стране более 300 административных процессов. По итогам программы они намерены подготовить предложения по улучшению работы судов в данной сфере.

БДГ

Паведамленні назіральнікаў з горада Брэста

30.03. ...Сёння адзін з супрацоўнікаў суда падышоў да нас і запытаў: «Што вы тут робіце? Хто вас сюды прыслаў? Зараз на 15 сутак за непавагу да суда! Прэч адсюль!» Я сыходзіць не збіраўся, сказаў, што маю права тут прысутнічаць. Неўзабаве ён адчапіўся.

31.03. Цікава было, калі суддзя Міранюк прысудзіў аднаму чалавеку штраф у 10 мінімалак проста на калідоры суда.

...Суддзя Іна Клышпач выгнала мяне са свайго кабінета. Гэта адбылося нягледзячы на тое, што я казаў пра адкрытасць судоў. Прыйшлося ісці да старшыні суда, і той дазволіў мне назіраць за адміністратыўнымі справамі.

…Нашых дзяўчат неаднойчы выдалялі з судовых пасяджэнняў. Проста суддзі казалі: «Усё, паслухалі, зараз вам няма чаго слухаць». Не ведаю, чаму на адных справах суддзі дазвалялі прысутнічаць, а на іншых — не…

…Сёння суддзя Ілюшына разглядала справу па артыкуле 156 КаАП РБ у дачыненні да двух мастакоў, якія ў краме «Смак» пасварыліся з прадаўцом. Працэс адбываўся ў судовай залі, вёў яго старшыня суда. Усё было афіцыйна і дакладна, не было ніякай фамільярнасці і грэблівасці з яго боку. Нават было растлумачана права заявіць адвод суддзі.

…Супрацоўнікі суда ставіліся да нас з пыхай і пагардай. Асабліва негатыўнае стаўленне дэманстравалі сакратары суда.

Паведамленні назіральнікаў з горада Мінска

…Тут працуе сапраўдны «канвеер» — аднаго яшчэ не паспелі вывесці з пакойчыка суддзі, а іншы ўжо дае тлумачэнні суду. Такое ўражанне, што верхаводзіць не суддзя, а нейкі міліцыянер — ён дае загад, каго зараз заводзіць у пакой да суддзі, выклікае сведкаў-міліцыянераў.

…У ходзе разгляду спраў тых, хто быў затрыманы падчас святкавання «Дня Волі», у пакойчык суддзі набілася каля 10 чалавек — астатнім проста не хапіла месца, і яны засталіся на калідоры. Але суддзя Вайцяховіч нават дазволіла карэспандэнту тэлебачання здымаць увесь працэс на відэа.

…Прывезлі адразу ўсіх чатырох чалавек, да таго ж прыйшлі яшчэ пяцёра з позвамі на 10 гадзін раніцы. Але пакуль суддзя кудысьці хадзіў, прайшло амаль дзве гадзіны. Пасля гэтага справы сталі разглядаць вельмі хутка (па пяць хвілін на кожную). Аднак у 12:00 суддзя сказаў, што яму трэба рыхтавацца да крымінальнай справы, і ўсе разышліся.

…На ўваходзе міліцыянер настойліва пытаўся ў мяне, да якога суддзі я іду. Калі я сказаў, што іду да адміністратыўнага суддзі, ён спытаў, ці ёсць у мяне позва. Калі я сказаў, што проста хачу прысутнічаць на судовым пасяджэнні з-за цікаўнасці, ён стаў пагражаць мне, што пасадзіць мяне за непавагу да суда.

…Суддзя сказаў, што дазволіць мне прысутнічаць на адміністратыўных справах толькі тады, калі будзе дазвол старшыні Першамайскага суда. Я схадзіў да старшыні, і пытанне было вырашанае.

…Суддзя сядзіць далёка ад будынка суда, у гарадскім аддзеле міліцыі. Відаць, яму там вельмі сумна, таму да нашага прыходу ён паставіўся спрыяльна. Аднак праз нейкі час ён пачаў скардзіцца, што пра яго шмат пішуць кепскага ў газетах, стаў цікавіцца, ці не належым мы да нейкай грамадскай арганізацыі. Потым сказаў, што не тлумачыць правапарушальнікам права адводу таму, што ў іх няма законных падстаў заявіць яму адвод.

…Падчас маніторынгу нам было вельмі цікава назіраць за разглядам адміністратыўных спраў. Суддзі ставіліся да нас спрыяльна (мы сказалі, што

з'яўляемся студэнтамі-правазнаўцамі) і нават запрашалі паназіраць за разглядам крымінальных спраў.

...У судзе зараз ідзе рамонт, таму на калідорах вельмі брудна, шмат пакояў не працуюць, а сакратары перабіраюць справы проста на калідоры.

Завершается национальный мониторинг административных судебных процессов, организованный правозащитным центром «Весна»

Минск, 31 марта. 2 апреля в Беларуси завершится национальная программа мониторинга административных судебных процессов, проводимая незарегистрированным правозащитным центром «Весна». В ходе нее правозащитники в различных городах Беларуси выявляют нарушения законодательного и процессуального характера, допускаемые при рассмотрении дел об административной ответственности.

Как сообщил БелаПАН координатор данной программы Юрась Чаусов, мониторинг проводится уже на протяжении двух недель в Минске, Витебске, Бресте, Полоцке и Новополоцке. В присутствии 30 наблюдателей, работающих в 15 судах, уже рассмотрено более 400 дел. Таким образом, правозащитники собирают данные о нарушениях, которые затем будут проанализированы и обработаны. Ведь, по словам Ю. Чаусова, цель программы заключается не в простой фиксации судебных недочетов, а в изменении сложившейся ситуации, упразднении системных ошибок. Зачастую судьи к рассмотрению административных проступков, таких как мелкое хулиганство, управление автомобилем в нетрезвом виде или нарушение правил торговли, относятся поверхностно. Потому что кроме судьи и нарушителя, как правило, никто в таких процессах не участвует. Однако в Беларуси ежегодно отмечается около пяти миллионов административных правонарушений, более двухсот тысяч дел о которых проходят через суды. В связи с этим правозащитники хотят провести анализ нарушений в судах действующего законодательства и на его основе разработать свои предложения, которые затем будут отправлены в Министерство юстиции и судебные инстанции. Участники мониторинга надеются, что их замечания будут учтены при внесении изменений в Гражданский и Процессуальный кодексы Республики Беларусь.

Юрась Чаусов отметил, что практически во всех судах к проведению мониторинга отнеслись благосклонно. Исключением стали лишь суды Первомайского и Октябрьского районов города Витебска, где правозащитникам в наблюдении было отказано.

Андрей АЛЕКСАНДРОВИЧ,
БелаПАН

ДАДАТАК 2

RESUME IN THE ENGLISH LANGUAGE

THE MONITORING OF REALIZATION OF THE RIGHT FOR FAIR COURT EXAMINATION DURING CONSIDERATION OF CASES ON ADMINISTRATIVE OFFENCES IN BELARUS

The results of the research conducted in twelve courts of Miensk, Bierascie, Viciebsk, Navapolacak and Polacak within the period from March 22 till April 2, 2004.

INTRODUCTION

One of the major institutions of democratic society and constitutional state is fair court. The right for fair and impartial court belongs to fundamental human rights and is stipulated in the Universal Declaration of Human Rights. According to the International pact on human rights every person under charge has the right for fair and public investigation of his case by competent and impartial court formed on the basis of law.

Unfortunately, consideration the cases on administrative offences by Belarusan courts is not researched sufficiently. The official statistics give little information about the real situation in this sphere. At the same time, every year hundreds of Belarusan citizens are brought to court for administrative offences. Every year about 300,000 court proceedings on administrative cases take place during which the decisions on administrative arrests and fines are passed. However, the observation of human rights during these trials, particularly, the right for fair trial, are paid little attention to.

Providing monitoring to this problem human rights organizations must draw public attention to the problem and demand improvement of the situation with the securing of the right for fair trial. One of the steps in this direction is the monitoring program that sets an aim to observe the realization of the right for fair trial. This program was carried out by activists of human right center "Viasna" in the period from March 22 till April 2, 2004. The given brochure presents the results of the program.

We hope that the results of the observing of 533 administrative proceedings in 12 courts of 5 cities and worked out proposals will give material that will be used by Belarusan courts in order to improve their work during investigation of administrative cases.

We also hope that the information received during monitoring will be applied during preparation of changes into the Processing code on administrative offences regarding additional guarantees of human rights

implementation. Some of the proposals on securing these provisions are placed in the given brochure in the chapter "Recommendations on improvement of the present situation".

Monitoring program coordinator
Yury Chavusau

SETTING OF THE PROBLEM

Civic association "Human rights center "Viasna" possesses profound experience of observing administrative trials in the courts of Belarus. In annual chronicle-reviews of human rights violations in Belarus that are regularly published by HRC "Viasna" it was noted that basic human rights are systematically violated during court trials. That happens not only because of violations of processual legislation norms by courts but also because of the existing drawbacks in the legislation that sometimes doesn't contain enough guarantees for implementation of impartial court hearing.

Members of HRC "Viasna" every year take part or observe hundreds of court proceedings on administrative cases and record all violations of the legislation: the right of the charged for defense, violations of case investigation temporal limits, illegal clandestine processes, simultaneous consideration of the cases regarding several law-offenders during one hearing, violations of the rules of evidence evaluation, improper attention to the evidences from the defending side, violation of innocence presumption etc. As a result, very often the court trials of administrative cases are far from being objective and impartial.

Very often barristers do not participate in such cases and that provides ground for various infringements. Besides, the level of prosecutor's control over administrative case consideration remains low, prosecutors rarely take part in court trials on this category of cases. Now wrong practice took deep roots in Belarus when administrative processes are held according to simplified procedure not stipulated by the legislation. As a result, the courts of lower level do not keep to the rules and norms of processual legislation and break basic rights of the defendants, violating the right for impartial court proceeding written down in the International pact on civil and political rights and in the Constitution of the Republic of Belarus.

In such circumstances punishment for the administrative offences may count 15 days of administrative arrest or huge fines that sometimes reach several thousands of dollars. The situation is even worse as the court decisions come into force just right after their announcement leaving no possibility for cassation or appellation re-considerations.

One more factor to pay attention to while evaluating the provision of processual requirements during administrative cases consideration is poor

material and technical working conditions in the courts. Poor equipping of the courts and insufficient attention of court administration to the issues of proper work on administrative materials deprive the citizens of the right to defend their rights.

The result of influence of all mentioned factors is systematic and regular violation by Belarusan courts the norms of processual legislation and rights of Belarusan citizens for open and impartial court trial during court proceedings.

ANALYSIS OF THE LEGISLATION

Administrative responsibility is one of the most common legal liabilities in Belarus. It is difficult to find a person who has not been a subject to administrative responsibility. Everyone paid a fine for violation of the road rules or violation of the rules of using public transportation. However, not always administrative cases are resolved as easy and harmless. There are such tough measures as detention, custody, administrative arrest, huge fines. That is why administrative researchers say that a good administrative legislation is more important to the community than a good Constitution.

Crisis of the Old Legislation

According to the official data spread by the Ministry of Internal Affairs, up to five million of administrative offences are registered in Belarus annually. This data has a steady tendency to increase. Meaning that every second resident of the country violates the administrative law during a year. Among the most spread administrative offences are driving under alcohol, drinking alcoholic beverages in public places or appearing drunk in public places, breaking rules of trade and service, trading at the inappropriate places, petty hooliganism and petty larceny. Annualy more than ten thousand people are subject to administrative responsibility (fines, arrests for up to 15 days) for each of these offences.

The reason for such an obvious increase in the amount of violations does not lie in the flourishing of the population's antilegal moods. The thing is that our administrative legislation has been grown old morally and does not correspond to the current political and legal realities. The Code of Administrative Offences, the basic legal act in this sphere, was adopted still in 1984 and reflects the old reality. Enough to say that when judges announce their verdicts in compliance with the current Code of Administrative Offences, according to Article 1 of the named Code, they do that with the aim of "defence of the USSR civil structure, socialistic reality, enforcing of the socialistic law and educating the civilians in the spirit of proper and steady execution of the USSR constitution and in the spirit of respecting the rules of socialitic life". Obviously, that in such a case any process

becomes fake, it is enough for any of the offenders to think over on what basis and with what aim they are brought to the responsibility.

This problem aroused long ago, but its resolution was restricted by half-measures. It is a common knowledge that about 200 amendments were made to the current Code of Administrative Offences during the times of fundamental reforms in our community. These changes brought it closer to the present and made it more correspondent to the human rights. Changes and amendments are made to the Code at each parliamentary session, each article of the Code ends with a footnote on the made changes. As the result, the Code became a miraculous centaurus, consisting of socialistic legislation norms and added by the elements appropriate to the Belarusan modern legal system. The Supreme Court's and Constitutional Court's attempts to resolve the old Code's issue on the level of its usage by courts did not bring any change in the situation.

Thus, the current Code of Administrative Offences is the most archaic of the existing codes. All other spheres of public life are regulated by the new codes adopted in correspondence to the judicial and legal reform. The new Criminal, Criminal and Processual, Civil, Civil and Processual, Economic and Processual, Housing, Matrimonial and Family, Customs and other codes have been brought into compliance with the reality by the corresponding branches of law. Even though a lot of progressive norms have not got into these codes, for example, the jury was introduced in the new Criminal and Processual Code, but the President refused to sign this article and it has not been enforced and later on was excluded from the Code. On the whole, the active work on legislation done by the parliament and the National center on law activities was fruitful and should be regarded as positive.

Now it is the Administrative branch's turn to be reformed.

Instead of the Old Code of Administrative Offences
There Will Be Two Administrative Codes

From 1995 intensive work has been carried out on the two new codes meant to substitute the Code of 1984. The new law is expected to come into legal force in 2004. It will be a separate Processual and Executive Code of Administrative Offences and a Code of Administrative Offences, where the descriptions of all violations will be defined and single norms will be used for all offences. The latter will define the order of administrative cases' examination, administrative process participants' rights, execution of resolutions on administrative punishments. Thus, the lawmakers are going to divide the corporeal and processual parts of this legislation brach, as it is now in the criminal branch, at the same time bringing it closer to the modern life.

The new Code went through the whole procedure of the legislation process and was passed by the House of Representatives in December 2002 and by the Council of the Republic in March 2003. It was also signed by the President,

however, it has not come into force yet. The last article of the Code says that the new Code is to be brought into force by a special law. So at the moment the law machinery and courts are being re-trained, their workers study the new Code and get prepared to its introduction. The law on the introduction is expected to be passed only after the Parliament approves the final variant and the President signs the Processual and Executive Code of Administrative Offences, as both of the codes are interrelated and their separate introduction would make no sense.

We will try to analyze the final variant of the lawmakers' work. In comparison to the old Code the new one does not include processual norms and does not regulate the procedure of bringing to administrative responsibility. It also defines which actions are offences, describes the corpus delicti, sets the types of administrative punishments and also defines the range and type of an administrative punishment for the violation of each single article by the subject approved guilty for the offence.

While the Code has not been put into force yet, it is already being changed. For example, Article 12 "Administrative offences in entrepreneurship" got 9 new articles, 3 more articles have been changed and even some of the new 9 articles have got additional changes. So in a couple of months after the Parliament passed the new Code, almost half of this notional article was rewritten. It is not connected with the necessity to improve the Code after some substantial transformations in the law. This lack of stability and strive for innovations is connected with the primary drawbacks of our legal system. New President's acts, orders and decrees, connected with the change of the reasons and the type of administrative responsibility, as well as new punitive measures are constantly appearing. In our legal system a decree has a higher legal power than a code, so that it has to be changed and added. Thus, the newly passed Code has lost its correspondence to the President's acts and requires further changes. Obviously, such an instability in the legislation does not contribute to the enforcement of law in our state. It is an evidence of our unpredictable legislation, it is never possible to predict whether in some months an act legal now would become illegal. Doing a harmless thing, a person is never sure whether he/she violates the law, as it was, for example, with using foreign currency cash for loans or payments made between persons.

At the same time the Processual and Executive Code of Administrative Offences is expected to be passed at the Spring Parliamentary session and will define the procedure of bringing to administrative responsibility, administrative process participants' rights and obligations, bodies responsible for examining cases on administrative offences and will regulate the execution of administrative punitive actions. It should be mentioned that the third edition of the Processual and Executive Code of Administrative Offences has been altered a lot in comparison to the draft variant suggested to the President, who is traditionally to submit drafts of new codes to the Parliament.

What Are the Expected Outcomes of the Improved Administrative Legislation?

The common property of both codes of administrative offences is that the legislation becomes more up-to-date and corresponds to the modern life. A lot of old Soviet rudiments have disappeared from the updated legislation. At the same time the administrative branch becomes more like criminal legislation, both these branches are being formed by one principle.

It is very interesting that by the new Code juridical persons can also be regarded as subjects of administrative offence. It changes the system of bringing to administrative responsibility. Now a commercial firm, a state office and a public association can become offenders. Such a change might be logical, as a lot of offences are made by juridical persons (organizations). Now they become subjects for penalties. Before that responsibility was laid either on officials or on nobody at all. However, there are a lot of problems in assessing the juridical person's guilt and separating officials' guilt from that of the organization.

While analyzing the new Code, some important points should be mentioned in connection with assessing types and ranges of the administrative punitive measures.

The maximum rate of the administrative penalty should be viewed as a positive factor. While according to the old Code a person could be a subject for a fine of 300 basic units and the officials for 500 units, now the maximum penalty is about 50 basic units. There used to be situations when the penalty for an administrative offence exceeded the penalty for a criminal misdemeanor. While an official position is not the basis for an increase in the maximum range of penalty, the maximum penalty for private entrepreneurs can reach 200 basic units and for juridical persons up to 500 units.

There have been some changes made to the order of imposing administrative punitive measures such as an administrative detention. Still the maximum term of arrest for one offence cannot exceed 15 days. But in comparison to the old Code each single article does not limit the sphere of applying arrests. When earlier a lot of articles on detentions ran “from 3 to 10 days” or “up to 5 days”, now the articles say just “arrest” and the court itself decides on the period of the custody, but not more than 15 days.

Limiting the whole arrest to 25 days when there are several offences conducted cannot be regarded positive. Administrative arrests for different offences will be summed up within the limits of 25 days. There was a rule in the old Code that even for several offences a person cannot be arrested for more than 15 days. So the actual maximum length of the administrative arrest will make up 25 days.

The old in their essence administrative punitive measures have been preserved-warning, appropriation, deprivation of a special right (for example, the right for driving), pecuniary penalty in the amount equal to the cost of the object

of the misdemeanor (for example, of the stolen thing in a petty larceny). But there are new types of punishments also, deprivation of the right to certain activity and deportation. Deportation is meant for foreign residents and persons without residence, including such offences as violation of the order of providing and using free foreign aid.

As far as the changes in the constituents of some offences and the changes in the sanctions for their conduct are concerned, there is a lot of new included, the analysis of these changes requires a substantial study. For example, there some new articles connected with the usage of coding systems for protecting the information like PGP(Art. 22.7–22.8 of the Code), administrative responsibility is introduced for smoking in prohibited places(Art. 17.9 of the Code), etc.

It is interesting that responsibility for disobedience to the police orders has been suspended — the civilians will be responsible for disobedience to legal orders of all officials on duty (Art. 23.4 of the Code).

The Code still includes the norms referring to by-laws. For example, to find out whether a person has violated Art. 23.43 of the Code "Violations of the legislation on burials", it is necessary to know this law. So a lot of articles are dependent on other laws, decrees and by-laws. Only such a Soviet rudiment as responsibility for residing without a residential permit stays the same.

It should be pointed out that an improved Processual and Executive Code of Administrative Offences will be a positive factor for executing people's rights. It obviously executes administrative process participants' rights in a more sufficient way. But it is also obvious that a lot will depend on the position of the law machinery and courts, on how they will execute new rules.

We can only hope that the MPs will realize their whole responsibility while passing the third edition of the Processual and Executive Code of Administrative Offences in Spring. This statutory and legal act is connected with an issue very important for citizens. It is meant not only to fill in the gap in the legislation, due to the current Code's out-of-dateness, but also the new Code will create conditions for execution of citizens' rights for a fair administrative trial and set barriers for violation of people's rights. In the light of the coming elections to the House of Representatives such a step should get an appropriate evalution from voter, as administrative responsibility concerns literally everyone.

At the same time the remedial movement activists should be very attentive while watching the processes of changing the administrative legislation. Every effort should be made for the new law and its implementation to correspond to the spirit of human rights and the Belarusan population's interests.

Judicial practice

At the present moment 144 district (town) courts consider the cases on administrative offences all over the country. On December 1, 2003 174 judges on administrative cases were employed in these courts. In 2003 the courts of

Belarus considered 328258 administrative cases, 39387 more in comparison to the year 2002. Thus, the number of administrative cases has grown by 13,6% that is rather considerable increase compared to the tendencies in the last years.

282023 persons were sentenced to various administrative punishments. Consequently, 85.9% of all people brought to responsibility were criminated. In comparison to 2002 the percentage of discharged persons on administrative cases has grown by approximately 1% from total number of all people against whom administrative proceedings were instituted.

In 2003 180737 offenders were sentenced to fines, 8384 people — to corrective (civil) labour, 74761 people were arrested. Confiscation of property was used as primary or additional punishment measure for 26832 people (9.5%), the number grew by 36.3% compared to the last year.

From the mentioned facts we see low level of attention to administrative cases from the side of barristers. At the same time the result of barristers' work at those cases where they were present is positive. The number of people verdicted "not guilty" in the cases with participation of barristers is considerably higher than in the cases where the barristers did not defend the people under charge. According to the report of the Republican Bar for 2002 the total percentage of episodes when the charge was lifted in administrative cases equaled 53%. It is known that in 2003 barristers took part in 284 trials within the frames of free juridical assistance program.

Unfortunately, the official juridical statistics while analyzing the practice of taking to court for administrative offences do not pay enough attention to the realization of citizens' rights, focusing mostly on formal and quantitative figures.

AIMS OF THE MONITORING AND METHODOLOGY OF RESEARCH

The general ***aim*** of the given monitoring program is to analyze the practice of realization of the right for impartial court proceeding during investigation of administrative cases and to formulate proposals in order to bring processual legislation and judicial practice in compliance with the standards of human rights. The results of this research will help to improve the situation with execution of citizens' rights for fair court proceeding during consideration of cases on administrative offences.

The presence of monitoring results when occasions of human rights violations during consideration of cases on administrative offences are recorded allows to address the court organs with proposals to make changes into the judicial practice. These changes should be directed to accomplishment of the right of the accused for impartial consideration of the case within the frames of objective and thorough process, within the limits of court procedure defined by the law. Legal proceedings must run with full realization of citizens' rights for

defense, for presenting the evidences in their favour, with exact informing of the citizens about their rights in administrative process. There is also necessity to improve the access of citizens to the court, to increase working culture of judges and to create favourable material and technical conditions for securing justice.

Apart from that Belarusan Parliament now is considering the draft project of the new Processual and executive code of administrative offences that will regulate all occasions of bringing the citizens to administrative responsibility, including regulating the procedure of juridical consideration of administrative materials. This factor became an additional impact for realization of this research as new opportunity arose to influence the changes of conditions of administrative cases consideration through proposals to the contents of new administrative and processual legislation.

The presence of monitoring results with recorded scale of citizens' rights violations and information on deviations from the determined administrative offences consideration procedure allows to demand introducing into this bill the norms that would prevent violations of citizens' rights during administrative proceedings and might guarantee the realization of the right for fair and impartial trial.

The aim of the monitoring didn't include the evaluation of the essence of the decisions taken by the courts at the trials — the attention was focused on processual moment only.

Operative research ***objectives***:

- To observe the investigation of cases on administrative offences in 5 courts of Miensk City (courts of Centralny, Piersamajski, Leninski, Zavodzki and Saviecki districts), 3 courts of Viciebsk (courts of Kastrycnicki and Cyhunacny districts and Viciebsk rajon court), 2 courts in Bierascie (courts of Maskouski and Leninski districts) and in 2 courts of Polacak district (Navapolacak town court and Polacak town and district court).
- to write down during the processes all found violations in the monitoring sheets according to the noted questions
- to note material and technical conditions for work of the given court in general observation sheet.
- to analyze the filled-in questionnaires and to get consolidated figures on each of the questions mentioned in the monitoring sheets according to the existing hierarchy of juridical norms.
- on the basis of received data to draw conclusions regarding realization of human rights and sticking to processual norms during consideration of administrative cases in courts.

- to work out proposals on improvement of judicial practice in the matter of administrative case investigation.
- to work out proposals on consolidation in the new Processual and executive code of administrative offences the guarantees of realization of human rights.

Thus, the primary ***function*** of our research was receiving of documentary information about the situation with processual rights and human rights realization during consideration of cases on administrative offences and definition of the necessary changes to the legislation that might minimize the violation of human rights in this sphere.

Alongside this function the research pursued several additional functions — prevention of human rights violations during concrete administrative proceedings through accentuating public attention to this category of trials, increase of public attention to the problem of human rights realization during administrative trials through publications in the media, improvement of the skills of program participants in the field of human rights monitoring as an important aspect of human rights activity.

The monitoring over the work of courts of base level on consideration of cases on administrative offences was carried out from March 22 till April 2 (10 working days). The observers received the task to attend as many administrative cases in these courts as possible. On each of the administrative processes a separate monitoring sheet was filled in. The observers also filled in general sheet of observation over material and technical condition of the given court.

The work of observers was coordinated on site by leaders of local branches of HRC "Viasna".

GENERAL CONCLUSIONS

(based on the information received during the monitoring)

During the monitoring program (the period from 22.03.2004 till 02.04.2004) observation over 533 court trials on consideration of cases on administrative offences in courts of base level was carried out. Taking for the basis official statistics for 2003, we can state that 4% of all cases considered by all courts in the country for this period were covered by the observation. The observers managed to attend half of the administrative trials considered in the selected courts that allows to say about sufficient representativeness of the research.

During the research certain drawbacks in administrative-processual legislation and in the practice of administrative case consideration were found out that create conditions for citizens' rights violations.

Recorded drawbacks in the practice of administrative offences consideration:

1. During consideration of administrative cases the judges do not read out at all or not completely the report on administrative offence. That is a commonly used practice (*Tables #33–35*). According to the requirements of the Code of administrative offences any consideration of the administrative case should start with that procedure — reading the report on administrative offence. Thus, the lawbreakers are not informed about the essence of the charge and judges do not explain the reasons why the person is brought to responsibility.

2. The rights of the lawbreaker as participant of the process are not read out (*tables #25–28, 65*). The widely-spread formulating of judges are "You definitely know your rights" or "You possess all processual rights as process participant" do not tell anything to the process participants. Thus, the citizens of the country once taken to administrative responsibility are deprived of knowing their rights because of negligence of judges during court proceedings on administrative cases. Especially seldom judges tell the process participants about their right to reject the judge or other process participants (*table #28*).

   Even in those cases when the rights are enumerated, judges very seldom ask if the people understand their rights (*Table #27*). That is an additional obstacle for the process participants to apply their rights in practice.

   Correspondingly, the people are very passive in the courts, they do not use their rights as they do not know them. They do not claim intercessions, do not present evidences and explanations in their defense, do not resort to assistance of barristers or representatives, do not claim expertise, do not get to know the case materials (*Tables #38–47, 68*). Consequently, because of negligent attitude of the judges on administrative cases, the country citizens are deprived of those rights that are guaranteed according to the processual legislation.

3. Consideration of the cases out of the main court building favours violations. Especially when reserve buildings are inappropriate for the process (f. i. militia offices) (*Tables #5, A46*). Such practice undermines the confidence of the society in the judiciary system. Maladjustment of the premises limits the public character of the trials. When during the case consideration in the judge's cabinet there is room for one or two people only, the legal proceedings lose open character and become clandestine in essence (*Tables #6, 14*).

4. There are some cases registered when the fine exceeds the maximum rate established by the corresponding article of the Code (*table #63*). That happens when the size of the administrative punishment is prescribed by the decree or other legislative act but not the Code of administrative offences. Such practice cannot be tolerated, as it is not correlated with the spirit of law.

5. Very often in the rooms where the administrative cases are investigated (rooms of judges and other rooms inappropriate for the trials) there are no state symbols (*Table #A37*). In such circumstances the legal proceedings lose their public character what is absolutely inadmissible.

6. Access of the citizens into the court building is sometimes limited without any reasons (*Table #A2*). Especially difficult to get into the building for people with limited moving abilities — there are no special equipment in overwhelming number of courts. (*Tables #A3 and A9*).

7. Material and technical conditions of the courts create additional obstacles in access to the court: during the research the absence of cloak-rooms, toilets, refreshment bars, parking and public telephones was found out. (*Tables #A4–A12*). Bad conditions for work of courts and their disparity with the requirements for the official state buildings are also frequent. (*Tables #A13, A40–A42, A47*).

8. Sometimes the informational boards lack necessary information about the time and the place of the case consideration, about processual rights of citizens, addresses of juridical consultation offices, samples of applications and complaints etc. (*Tables #7, A14–A32*). That underlines improper execution of the measures on improvement of public discipline and security undertaken by the Ministry of Justice in 2004. All this leads to late beginning of administrative trials or their running not in the defined beforehand time (*Tables #8–10*).

9. Very often the access of the audience into the room where the process is on is limited without any explainable reasons. (*Tables #14, A33*).

10. At the beginning of the hearing the judges do not announce the officials considering the case what is a serious violation of the procedure stated in the law (*Table #11*).

11. A lot of cases are considered without writing record of the trial. In some cases the legislation allows that but the practice shows that very often the record of the trial is not written when it is obligatory according to the law (*Table #13*). Some cases were found out when the record sheet was written not by the secretary but by another person which contradicts to the law.

Some cases were noted down when the secretary or the judge functioned as interpreters which is a serious violation of the procedure of administrative case consideration (*Table #24*). Insufficient equipping of secretaries of court proceedings (*Tables #A34, A36*) and absence of necessary equipment was also observed (*Table #A38*).

12. The participation of barristers (*Table #31*) and representatives of the offenders (*Table #32*) in administrative processes is a very rare occasion. Moreover, the consideration of cases under direct observation of prosecutor is even more rare (*table #37*). Because of this most of trials are held only with presense of the judge and the offender (even secretary not always present at the trial — *Table #12*). Such situation creates favourable conditions for various violations of legal procedure and rights of the process participants.

13. While considering cases on administrative offences, witnesses are seldom invited to the trials (*Table #29*) and the examination of the witnesses is often carried out with violations of the requirements of the processual legislation (*Tables #30, A39*).

14. The application of administrative punishments in various regions of the country differs, there is no common standard and understanding of the law (*table #64*). For instance, using corrective labour as a measure of administrative penalty varies in different voblascs considerably. Such practice is intolerable as the difference in using administrative penalties is not based on the law and caused by secondary reasons. In these circumstances common and universal application of the law concerning administrative punishment all over the territory of Belarus is not realized.

15. Announcement of the court verdict is often carried out with violations of the requirements of the processual legislation: the judges do not ask if the offender understands the verdict and the procedure of its execution, do not explain the procedure of verdict execution or appelation, do not explain the order of receiving of the decision copy, do not explain the order of familiarizing with the record of the court hearing and making remarks in it (*Tables #50–53*).

16. There were some cases when the administrative proceeding was held on several offenders at the same time and one decision concerning several citizens was passed. In official documents all cases were recorded as separate but in practice in 8 trials the judges (mostly from Navapolacak town court) broke processual norms and investigated several administrative cases simultaneously. Similar “mass” trials contradict to the existing law and are inadmissible despite the fact that in the draft version of the PECoAO such practice is absolutely legal.

17. Considering the cases for which administrative responsibility is stipulated by President's decrees, sometimes judges didn't refer to corresponding articles in the CAO. That is wrong as the offenders didn't know what norm they broke and on what reason they were taken to responsibility.

18. Very often during the trials the judges show their non-professionalism by expressing familiarity towards the charged or even humiliate the offenders (*Table #54*). That is a violation of the Honour Code of Judges that has an effect on the whole legal proceeding.

RECOMMENDATIONS ON IMPROVEMENT OF THE EXISTING SITUATION
(basing on the monitoring results)

Recommendations for state organs regarding the practice of administrative offences consideration.

1. *For judges* — while considering the case on administrative offences it is necessary to keep strictly to all norms of the processual legislation. It is necessary to treat all administrative cases with full responsibility as it is stated in the legislation and Honour code of judges.

2. *For judges* — to keep to the rule about obligatory and complete explanation to all participants of the court hearing of their processual rights in accordance with the legislation. The judges have to clear out if the offender understands his/her rights as process participant, if not — it is compulsory to explain the rights once more. It is necessary to explain to process participants the right of rejection in regard to other process participants.

3. *For judges* — to bear in mind that familiarizing with the case materials is an important guarantee of citizens' rights implementation. The practice when the judges show negligence to this processual right and says that "the citizens had an opportunity to familiarize with the record on administrative offence when that was composed" can not be accepted.

4. *For secretaries and chancelleries of district courts* — to watch that the summoning of the offender to the trial was carried out in accordance with the stated in the law procedure. In particular, the summons should be handed to the offender and the latter should put his signature confirming that he received the summons.

5. *For judges* — considering the administrative case it is necessary to keep to the rule about obligatory announcing of the record sheet on administrative offence.

6. *For judges* — to provide an opportunity for administrative offenders to look for a barrister. When the case is postponed because of looking for barrister, the offender should not be in the position of administrative detention.
7. *For judges* — considering the administrative case the judges should keep to the established order of witnesses' questioning and order of witnesses' stay in the court building.
8. *For judges* —Group trials (simultaneous consideration of the case concerning several offenders during one court trial) is a violation of the processual norm according to the existing Code of administrative offences.
9. *For judges* — the existing practice of sending record sheet for re-consideration when the record sheet on administrative offence is imperfect contradicts to the spirit of law. In cases when there are no sufficient reasons to call the person to administrative responsibility the court must plead the person innocent. The organ that wrote the primary record sheet on administrative offence has an opportunity to write a new record sheet about the same fact.
10. *For judges* — it is recommended to use corrective labour as administrative punishment instead of arrests and fines that are widely spread now.
11. *For judges* — while considering administrative cases the judges should stay official and correct, keep to all principles of legal proceedings and, first of all, follow the principle of innocence presumption in regard to the person taken to administrative responsibility.
12. *For judges* — in order to secure the right for defense of the people taken to responsibility, it is recommended to provide opportunity for participation of representatives of the offender in the trial.
13. *For Republican Bar and courts* — to create conditions that contribute to participation of barristers in investigation of the administrative cases.
14. *For Prosecutor's office* — to increase attention and supervision over consideration of administrative cases in the courts, to react on the violation of the processual norms from the side of the courts when taking citizens to administrative responsibility in the order of supervision.
15. *For Prosecutor's office* — to encourage workers of the prosecutor's office to direct supervision over the course of administrative processes.
16. *For chairpersons of district courts* — in order to increase juridical competence of the participants of administrative trials it is reasonable to place the information about their rights on the informational boards near the rooms of judges on administrative cases and executive issues. Besides,

all information necessary for the citizens to secure their rights should be placed in the court building: information about working hours of the court and reception hours of concrete judges, time and place of all trials, coordinates of justice organs and juridical consultations, telephone numbers of the court and help lines as well as other information.

17. *For chairpersons of district courts and judges* — administrative cases should be considered only in appropriate rooms — court halls and properly equipped rooms in court buildings. Consideration of cases out of court building and other improperly equipped places favours violations of citizens' rights.

18. *For Supreme Court, voblasc courts and prosecutors' offices* — to strengthen supervision over consideration of administrative cases by judges of district courts.

19. *For Supreme Court* — with the purpose of proper realization of citizens' rights it is recommended to generalize the practice of applying by country courts the Code of administrative offences adopted in 1984 and work out recommendations for proper transition to applying new administrative legislation — Code of administrative offences dated by 2002 anf Processual code of administrative offences.

Recommendations for the National Asssembly of the Republic of Belarus on including into the Processual and executive code of administrative offences the guarantees of realization of citizens' right for impartial and fair court consideration and on correcting certain norms of the Code of administrative offences.

1. Not knowing the rights is a big problem for Belarusan citizens. That is also typical for the people that are taken to administrative responsibility. That's why, it makes sense during writing the record sheet on administrative offence to give the people that are taken to administrative responsibility the carbon copy of this sheet. It is important to enumerate the rights of the offender in this copy.

   Consequently, it is necessary to introduce into part 2 of article 10.2 of the draft version of PECoAO a provision of the following content: "In the record sheet on administrative offence the following information is noted: ... enumeration of the rights and obligations of the person concerning whom the record sheet is written". The first sentence of part 5 of this article should be written in the following edition: "The copy of the record sheet is given to the natural person or representative of the legal person concerning

which the trial is on. The recipient of the copy puts his signature confirming receiving of the document".

2. The judges practice only simple enumeration of the offender's rights not asking if the offenders understand their rights. Very often the people do not understand the rights that were read out. The judges must explain the rights in detail and more exactly. It is recommended to underline in the PECoAO that after reading out the rights the judge must ask "Do You understand Your rights?" in case when the offender doesn't understand some of the mentioned rights, the judge must additionally explain the contents and meaning of these rights and mechanism of their realization.

   Thus, the following provision should be stipulated in article 10.6 of the PECoO: "An official person of the organ that is running administrative process is obliged to explain to the participants of the administrative process their rights, check if the participants of the administrative process understand their rights and secure the possibility to realize these rights".

3. Sometimes during consideration of administrative cases inattentive and negligent attitude of the judges to this category of cases is observed. That is unacceptable as legal proceeding is profaned, the authority of justice decreases and the rights of citizens are violated. To avoid this it is necessary to extend the participation of prosecutors in investigation of administrative cases. Office of public prosecutor is the organ that provides general supervision over the situation with lawfulness in the country. It should also watch over the realization of citizens' rights during consideration of administrative cases in the courts. That's why it is necessary to include into the PECoAO the provision about consideration of administrative offences for which administrative arrest as a penalty measure is presupposed, is carried out with participation of prosecutor or in presence of prosecutor (article 2.15 of draft version of PECoAO part 2).

4. In accordance with the general rule the time of administrative detention cannot exceed 3 hours. But the existing CoAO adopted in 1984 presupposes in some cases longer administrative detention until the case is considered by the court, not limiting the detention time by any formal frames. The occasions when the people are kept in detention (before trial) more than three hours are unacceptable. The existing in the draft PECoAO provision about possibility to detain for up to 48 hours people that are suspected in administrative offences for which administrative arrest or deportation are prescribed is also unacceptable. In this case, if a person is detained for two days and later proved innocent, after passing in the court the justifying verdict this person will have the right to demand compensation of the time of non-grounded detention.

That's why in part 2 of article 8.3. it is necessary to include the provision of the following content: "The following persons can be detained for the time over three hours but not more than 48 hours and not more than to the moment of passing the case materials to the court: 1) natural person that committed an administrative offence for which administrative arrest or deportation are presupposed..."

Besides, taking into consideration that the person may be detained on Friday evening and may wait for the trial till Monday morning, the norm about 48-hours term demands to introduce the position of judges on duty that will consider the cases on days off. In the existing draft version of PECoAO this issue is not illustrated.

5. Detained person has the right to look for barrister for personal defense. The text of part 2 article 4.5 of the draft project should be supplemented with the following words: "a person detained within administrative legislation is provided with the opportunity to look for barrister for personal defense". In order not to admit the cases when administrative detention continues during consideration of the case, the article 4.5 should be added with the sentence "administrative detention can not continue after passing case materials on administrative offence to the court".

6. It is necessary to accentuate the opportunity of participation in the administrative process of the representative of the offender as defender of the offender. The text of part 2 article 4.5 of PECoAO should be stated as "In the process on administrative offence barristers and (or) representatives may take part as defenders. On demand of the offender any citizen of Belarus may be admitted to the process as a defender".

7. With the purpose to improve the practice of administrative case consideration it is necessary to establish obligatory writing of record sheets on administrative cases. The record sheet must be kept by the secretary (article 11.8 of the draft PECoAO).

   Apart from that, in order to secure appropriate attendance of the people that are taken to the administrative responsibility to court or another organ considering administrative case, the summoning of the person is carried out through the notification that is handed to the person personally. The recipient puts his signature upon receiving the notification. Thus, according to the article 10.9 of PECoAO draft the norms about summoning people over telephone or other means of communications should be excluded.

8. The norm in part 6 of article 19.7 of the draft PECoAO states that upon decision of the head of a specialized institution that is executing

administrative arrest, the arrested may use pay-phones. In our opinion, this provision can be interpreted in two ways — on the one hand not all of the mentioned institutions are equipped with a phone and, on the other hand, heads of these institutions receive ungrounded right to limit citizens' freedoms. So, this norm of article 19.7 of PECoAO should be stated as "administratively arrested people are allowed to use the telephone in the order defined by the head of a specialized institution executing administrative arrest".

Correspondingly, coming from the fact that administratively arrested are not deprived of the right to use telephone communication, this right should be granted to the persons detained in administrative order. Thus, part 2 of article 8.4 should be supplemented with the sentence "Natural person, detained for committing administrative offence is allowed to use telephone".

9. The record on administrative offence should be kept in full accordance with the requirements of the law and contain all data stated in the PECoAO. Correspondingly, the judicial records, composed with violations, must not be the reason to call the person to administrative responsibility. The article 10.2 of the draft version of PECaAO should be supplemented with the sentence "Records composed with violations of the requirements of the law or composed by an unauthorized person or records that do not contain necessary information stated in the law can not be the reason to call to administrative responsibility. When considering such records, the organ considering the records takes the decision about terminating the case on administrative offence". Article 11.3 that presupposes returning of such records to the organ that composed them should be excluded from the draft version of the PECaAO.

10. The right for appeal is an important guarantee of citizens' rights realization and a means to correct the mistakes that sometimes happen during administrative cases consideration. Consequently, part 3 of article 12.12 of PECoAO should be formulated as follows: "Legal expenses are not collected from the appeals that are submitted to courts on decisions about administrative offences". Simultaneously, taking into account large number of the occasions when administrative cases are considered by the court, it is necessary to introduce the opportunity to submit cassation appeals to the court decisions on administrative cases.

Viciebsk judges are ashamed of observers

[08.04.2004]:

Viciebsk human rights defenders are not allowed to city courts and are not allowed to observe the consideration of cases regarding administrative violations of rights. It is a tough violation of the Article 299 of the Code on Administrative Violations which presupposes that the consideration of administrative cases should be open. The heads of courts explain the conduction of "closed" proceedings by the fact that judges are simply ashamed of observers.

Since April, 22 in courts of Belarus human rights defenders have been holding a national observation for the consideration of cases regarding administrative human rights violations. Special attention is given to administrative cases for the reason, that namely during case consideration of this kind judges make many violations regarding the procedure.

The coordinator of the national program of the monitoring of administrative cases in Viciebsk Michai Pauiau says: "The thing is not in the shame of judges. It is common striving to hide peculiarities of consideration of these cases: judges simply hide their unprofessional work, and the head of the court helps them".

Viciebsk human rights defenders sent the appeal to the procurator's office describing all the violations of law revealed in the course of the monitoring.

All in all in frames of the monitoring program human rights defenders have observed more than 300 administrative legal proceedings. Now they want to prepare their suggestions regarding the improvement of the work of courts in this field.

www.belngo.info

KAMUNIKAT.org

Напечатано в типографии «Витра».
г. Смоленск, ул. Строителей, 8.
Заказ № 110. Тираж 500 экз.